

JONAS NOREIKA

BRYDĖ
RYTO
ŠERKŠNE

JONAS NOREIKA

BRYDĖ
RYTO
ŠERKŠNE

RAŠINIAI, IŠSPAUDINTI ŽURNALUOSE
KARYS
KARDAS
KARIŪNAS

GENEROLO JONO ZEMAIČIO LIETUVOS KARO AKADEMIJA

Versmė

VILNIUS | 2016

UDK 355(474.5)

No-65

JONAS NORKA
BRYDĖ
RYTO
ŠERKŠNĖ

Tarpukario Lie
riūnas" redaktori
Lietuvos ginkluo
Noreikos-Genero
rašiniai pirmiau
Lietuvos kariuon
vinimo mokyklų
ir kadetams, jau
rinktis Lietuvos
torija, kario tam

4-17-2076

17/2076

ISBN 978-609-8074-57-4

© Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, 2016

© „Versmės“ leidykla, 2016

© Dizainas Ona Liugailienė, 2016

Tarpukario Lietuvos karo mokyklos karininko, žurnalo „Kariūnas“ redaktoriaus, prozininko, novelisto ir publicisto, žymaus Lietuvos ginkluotųjų pajėgų organizatoriaus ir vado kpt. Jono Noreikos-Generolo Vėtros (1910–1947) publikuojami knygoje rašiniai pirmiausia skirti Lietuvos karo akademijos kariūnams, Lietuvos kariuomenės šauktiniams kariams, šalies bendrojo lavinimo mokyklų, gimnazijų, licėjų vyresniųjų klasių mokiniams ir kadetams, jauniems šauliams, visiems tiems, kurie svajoja rinktis Lietuvos karininko kelią, domisi Lietuvos kariuomenės istorija, kario tarnyba ir kasdieniu jo gyvenimu.

TURINYS

1932	TĒVAS MIRĒ 9	1939	IŠPIRKTA
KARIUC
LAIMĒ
RYŠININ
TRYŠ VEI
ANT NEK
KAPITON
GRYNIN
AUTORIT
VAISING
KARININ
PATRULI
PIRMIEJI
1933	PAKELK GALVĄ, LIETUVI!!! 15
VYRAS ŠAUDĖS Į DIEVO LANGĄ 24
JAUNO KAREIVIO DIENOS 28		
1934	KAREIVIŲ AUKLĖJIMAS IR KARININKAS 49
DĖL UŽSIENIŲ KARIŠKOS SPAUDOS
SEKIMO IR REFERAVIMO 52
VIENIŠAS KAPITONAS 54		
1935	NEBETOLERUOTINA 59		
1936	MŪSŲ GYVENIMAS 63
KALBOS KRAITELĒ 64	1940	KARIŪNA
LITERAT
P. L. P. K
SPORTA
EILINIS
1937	KAIP GYVENA BŪSIMIEJI VADAI 67
KARIŪNAS 70
TU PATS SAVE SUKAUSTEI 71
TU ATEISI PAS MANE 76
BERTAS GRŪDAS ATNEŠĖ DERLIŲ 80
SLAPUKAI 82
KELIAS Į PASISEKIMĄ 88
JAM NEREIKIA GRAŽIŲ ŽODŽIŲ 91	1942	NŪDIEN
		1943	MIELAS
BALAND
1938	NETIKĖTA DRAUGYSTĒ 95
TAS LAISVĖS NEVERTAS,
KAS NEGINA JOS 100
ŠNIPĖS TINKLE 111
VIENĄ SEKMADIENĮ 131
O TREČIAS SŪNUS KLAIPĖDĄ VADAVO 138
KARININKO VAIDMENS KITIMO LINKMĒ
VALSTYBĖS GYVENIME 143
TU ESI BRANGUS IR REIKALINGAS 147 | 1944 | TAVO V
P. S. 3
ŽEMYN
BALADĒ
KELI LI
TIPO BR

JONAS |

- 1939 IŠPIRKTA KALTĖ | 151
KARIUOMENĖS TEISMUI 20 METŲ | 189
LAIMĖ | 197
RYŠININKAS BĖGA | 211
TRYS VELNIAI | 216
ANT NERIES KRANTO | 264
KAPITONAS RYMANTAS IR ŽIVILĖ | 276
GRYNINKIME SAVO KALBĄ | 301
AUTORITARINĖS POLITIKOS
VAISINGUMAS | 303
KARININKAI IR VIEŠOJI NUOMONĖ | 307
PATRULIUOJANT | 312
PIRMIEJI ĮSPŪDŽIAI | 314
- 1940 KARIŪNAI IR ASPIRANTAI KARIŲ
LITERATŪROS IR DAINOS VAKARE | 323
P. L. P. KARO MOKYKLA | 324
SPORTAS | 325
EILINIS KRIAUCIŪNAS | 327
- 1942 NŪDIENĖ VOKIETIJA | 351
- 1943 MIELAS VAIKE | 373
BALANDIS IR PLĖVINĖ VĖJŲ RAGANA | 374
- 1944 TAVO VARDŲ ŠAUKIUOS | 389
P. S. | 390
ŽEMYNA ŠAUKIA | 393
BALADĖ APIE KPT. JONĄ NOREIKĄ | 394
KELI LIETUVOS KARININKO
TIPO BRUOŽAI | 397
- JONAS NOREIKA | 411

TĖVAS MIRĖ

(„Karys“, 1932 m. lapas 1 d., nr. 29, p. 574, 575)

Eilinis Piktūžis, saulei tik užtekėjus, išėjo drauge su broliu Jonu pajut pievos.

– Geros bus tau atostogos, Petrai...

– Geros!.. – dusliai išskrito iš kareivio lūpų žodis.

Palaukėj suskambėjo pustomi dalgiai.

– Laikykis!

– Na, pamėgink – pavyk!..

Sušvytravo plienas. Dideliais tarpais virsta žolė į dvi plačias pradalgės.

Eilinis eina pirmuoju. Jonas pradeda siaurint pradalgę, bet neatsilieka.

Piktūžis atvyko iš Klaipėdos palaidot tėvo. Tik trim dienom atostogų. Atvažiavo trečiadieny 12 valandą. Už keturių valandų jau lydėjo tėvą į kapines. Viskas dedasi taip greit, taip netikėtai. Piktūžienė vos neišėjo iš proto. Akys užtinę, balsas užkimęs. Pamačiusi parvažiavusį Petrą, dar labiau pravirko.

– Sūneli mano, sūneli, ką mes dabar darysim!..

– Neverk, mama. Neverk... – stenėjo Petras, nors ir jo akys užtemo nuo ašarų.

Jaunutė, 15 metų sesuo Julė ir 18 metų Jonas buvo reikalingi pamos. Jie laukė iš Petro kažin kokio stebuklo. Kad užmirštų skausmą, per naktį, beveik nemiegojęs, Petras dar prieš saulės tekėjimą atsikėlė, pažadino brolių ir išėjo pajut pievą. Tik gaila, kad žmogus gailėsį jaučia ne rankom ir ne kojom, o širdimi. Petras, kad ir už penkis dirbdamas, jaučia, kaip mirusio tėvo kaulėta ranka spaudžia jo širdį. Ir ritasi su prakaito lašais žvilgančios ašaros. Įnirtimas pagauna vyrą.

– Pasiutimas! Neverk!

Sutratėjo dantys nuo negirdėto sukandimo. Didelės raudonos rankos spaudžia dalgiaškočio rankenas, lyg norėdamos iš sauso medžio ištrėkšt skystimą.

Jonas pradeda atsiliket.

Saulė įkopia į medžių viršūnes.
Grazu žiūrėt į krintančią nuo žolės rasą, į krintančias žoles po dal-
gio ašmenimis. Smagu klausyt savo dalgio šnarėjimo: čach... čach...

– Jonai!

– Na?..

– Ar tu girdėjai ką nors apie Petraičių Stasę?

Jonas nuleido pustytuvą, pažiūrėjo į brolių užuojautos pilnom akim.
Viejoj atsakymo truktelėjo pečiais.

– Ko tyli?

– Kam klausi – pats žinai.

– Aš nieko nežinau.

– Tėtušis mirė, argi dar negana?

– Jei mirė, tai nebepriksi. Juk verkti visą amžių ašarų neužteks.
Geriau sukąst dantis ir juoktis. O ką čia bendro turi tėvo mirtis su
Stase?

– Tu sakei prieš kariuomenę, kad ji yra tau gražiausia, tu ją mylįs,
net žadėjai vest, kai ateis laikas.

– O kas man neleis?! Ko tu čia dabar klajoji?!

– Aš visiškai neklajoju.

– Tai sakyk greičiau, kas man neleis Stasės vest? – jis tyčiojosi
plačiom lūpom.

Jonas panarino galvą, dėbtelėjo į brolių, taip ilgai neužmiršusį savo
meilės tai lengvabūdei. Bet nieko neatsakė, lyg laukdamas, kad pri-
tvinkyt pilna tulžis karčios pagiežos.

– Kalbėk gi pagaliau! Rodos, nebe vaikas. Nėra ko čia mane gąs-
dint! Nebijok – neišsigąsiu!

Jonas akys paraudonavo ir prisimerkė.

– Nėra ko slėpt. Ir be reikalo tu nežinai to, ką visas valsčius žino.

Petras atsirėmė savo raumeningom rankom į dalgikotį ir prilai-
kydamas alsavimą pasinėrė akimis į brolio veidą – į lūpas, metan-
čias aštrius žodžius, į primerktas akis, iš kurių trykšta neapykanta ir
skausmas.

– Kai pernai rudenį tu išvažiavai į kariuomenę – iki Kalėdų ji
niekur neidavo. Pats žinai, kad parvažiavęs atostogų Naujiems
metams radai ją namuose. Vis tavęs laukė. Atsimeni, kaip džiau-
gis išvažiudamas: „Laimė, tikra laimė laukia manęs už metų..

Kai tik grįšiu – pakel-
lai pasigėrę šoks forest!

Ir tėvas, amžinatels, gy-
laidotuves nė vienas ne-

tėvo laidotuves neatėjo
Ašaros sužvilgo slysd.

Petras užmiršo save. J-
džių lapais ir baigiant s-

Kai Jono balsas užkei-
Tylu.

– O dabar tavo Stas-
cha, cha, cha, taip! S-

kūnu!

Daugiau Petras negi-
Nusijuokė visai ne-

knibūbsčias ant sumest-
Jonas nubraukė baltų

tą, papustė dalgį ir, met-
Medžių šakos palink-

kimo. Tik saulė juokė
žolė, ant kurios kniūl-

štai tau už mūsų mirtį
„O dabar tavo Stas-

atsidavė siela ir kūnu!

Tie žodžiai apglušino

Iš karto jis pajuto t-
užliejęs verdančio van-

lesys. Iš pačių sielos g-

– Paimt tą miesčion-
ikišt galvą į kėdrą – t-

Širdis dunda.

Taip. Tėvas užkasta

kitam.

– Cha, cha, cha, ch-
Piktuzis užmiršo lai-
delę dirgusių masę, ki-

Kai tik gįjšiu – pakelsiu tokias vestuves, kad velniai juoksis, o angelai pasigėrę šoks folkstrotą...“ Ne tu vienas – visi namiškiai džiaugės. Ir tėvas, amžinatels, gyrė Petraičius. Cha, cha, cha... O dabar į tėvo laidotuves nė vienas neatėjo. Ar tau dar neaišku, kodėl Stasė į tavo tėvo laidotuves neatėjo?!

Ašaros sužvilgo slysdamos prakaituotu veidu.

Petras užmiršo save. Jo širdin sužiuro visas pasaulis: pradendant medžių lapais ir baigiant saule.

Kai Jono balsas užkimo, nutilo paukščiai, sužiuro medžiai.

Tylu.

– O dabar tavo Stasė nešioja savy kažin kokį miesčioniuką. Cha, cha, cha! Taip, taip! Samdytam bernui iš miesto ji atsidavė siela ir kūnu!

Daugiau Petras negirdėjo.

Nusijuokė visai ne savo balsu ir trenkęs dalgį žemėn išsitiesė kniūbsčias ant sumestos pradalgės.

Jonas nubraukė baltų drobinių marškinių rankove nuo kaktos prakaitą, papustė dalgį ir, metęs į brolių užuojautos žvilgsnį, išsitiesė dirbti.

Medžių šakos palinko klausytis nelaimingo žmogaus širdies plakimo. Tik saulė juokė, tartum matytų musę nutrauktu sparnu. Ir žolė, ant kurios kniūbsčias išsitiesė Petras, juokėsi pasityčiodama: štai tau už mūsų mirtį...

„O dabar tavo Stasė nešioja savo... Samdytam bernui iš miesto atsidavė siela ir kūnu!“

Tie žodžiai apglušino Piktųžį.

Iš karto jis pajuto tokį skausmą, lyg ant širdies būtų kažin kas užliejęs verdančio vandens kibirą. Paskui kilo pasibjaurėjimas ir gailėslys. Iš pačių sielos gelmių pakilo keršto troškulys.

– Paimt tą miesčionpalaikį ir pakart! Užmušt! Paimt už sprando, įkišt galvą į kūdrą – tegu paburbuliuoja! Sutraiškyt!...

Širdis dunda.

Taip. Tėvas užkastas. Ko rūpintis taja, kuri kūnu ir siela atsidavė kitam.

– Cha, cha, cha, cha!

Piktūžis užmiršo laiką ir vietą. Visas jo kūnas tartum pavirto į didelę dirgsnių masę, kuri dreba nuo mažiausio vėjo pūstelėjimo.

Jonas baigė varyt dešimtą pradalgę. Grįždamas jis pažiūrėjo į gulintį brolių. Nė karto nematė jo pajudant.

Saulė rodė devynias.

– Petrai!.. Klausyk – gal eisim pusryčių?

Jis guli kaip pakirstas medis.

Jonas užčiaupė savo burną. Dar vieną pradalgę iškirto.

– Petrai!..

– Eik!!!

Jonas staiga atsitraukė. Kaip ranką nudegęs. Brolio balsas pralindo kaip geležinis virbalas nuo viršugalvio, per širdį – iki kojų apačios. Nežinodamas, ką veikti, jis žiūri žemėn. Sustingo akys, jaugo į pievą kojos. Taip kenčia abu broliai.

Paružėj pasirodė, pusryčius broliams nešina, ilgakasė Aldona. Jonas jos nepastebėjo.

– Padėk, Dieve!..

Abu broliai krūptelėjo.

– Dėkui, – išlemeno Jonas.

Petras pasivertė ant dešinio šono. Parėmęs ranka galvą sukando dantis ir išsišiepė. Jo sieloi suaidėjo tikrai mylimo būrio vado žodžiai, pasakyti prieš atostogas:

– Laikykis kaip narsiam kareiviui pridera! Tėvo mirtis – skaudus dalykas. Bet tu turi nenustot lygsvaros! Sukąsk dantis ir perkentėk! Tikiuos, kad grįžęs vėl būsi pirmuoju kareivių mano būry. Sudie.

Piktužis pajuto, kad turi dar vieną tėvą. Didelis atsidavimas ir pasitikėjimas savo būrio vadu privertė jį sukąsti dantis ir išsišiepti. Staiga jis panorio plačiai nusikvatot.

Praslinko penki mėnesiai.

Šios dienos pulko įsakymu grandinis Piktužis pakeliamas į jaunesniojo puskarininkio laipsnį „už gerą pareigų žinojimą ir sąžiningą jų ėimą“.

Tiesus, dantis sukandęs stovi rikiuotėj mokomos kuopos I būrio I skyriaus skyrininkas. Drausmingas kaip ugnis, mylimas kaip šiluma žiemos šalty.

Grįžęs iš atostogų į mokomą kuopą tada dar eilinis Piktužis „peržegnojo“ visus atsiminimus ir taip atsidavė karo tarnybai, kad visi stebėdavosi, kaip jis išlaiko. Ne tik rikiuotėj, gūmnastikoj ir pamokose

pralenkė visą kuopą, I gimnazijas. Šiandien Tiesūs, rimti, pasiryžę

tyje į galias.

pažinti visą knopą, bet ir apsišauktymsi patalco deugumą lenkims
gimnazijose. Šiandien kalis jo stovi skyrinas, pamatus į patį skyrininką.
Tautis, rimti, pasirybę viską nuvalyti!

ne pralindo
jų apaliam.
tygo į pievą

klona. Jo-

q sukando
do žodžiai.

- skardus
perkantė!
Sudis.

mas ir pasi-
pti. Staiga

es į jaunos-
qfiningą jų

pus I bėrio
kaip tlu-

ntis „perbe-
vad vis st-
gamokose

PAKELK GALVĄ, LIETUVI!!!

Žemaičiai, Aukštaičiai, Dzūkai ir Klaipėdiečiai!

Gerove ir turtais pilna Jūsų ateitis! Mes turime tą gerai žinot! Nes nuo mūsų pačių priklausys, ar mes patys naudosimės tąja gerove, ar atiduosime ją žydams, vokiečiams ir kitokiems svetimtaučiams, kurie veržiasi į Lietuvą! Jie mato, kad čia kvepia geriausias pragyvenimas visame pasaulyje! Taip! Ne mes kitur, bet kiti pas mus važiuos užsidirbti krūvas pinigų!

Ne iš dangaus atlėkė toji žinia! Oi ne! **Visi galite įsitikinti, kad tai teisybė!**

Esame trijų milijonų tauta. Daug mūsų tautiečių gyvena svetimuose kraštuose. Lietuvoje gyvenantieji yra apsupti didelių valstybių. Čia ir yra paslaptis mūsų ateities gražumo, jei mes visi dirbsim viena kryptimi.

Jau sakiau, kad visas pasaulis trokšta vienybės ir taikos. Jei Vokietija pamėgins pult kaimynus – ją ištiks didelė nelaimė! Viso pasaulio galiūnai sutryps ją, kad kuo greičiau nurimtų įsiutę bangos. Žinoma, mes turime labai atidžiai budėti, kad galėtume išlaikyti galimą puolimą iš Prūsų pusės į Klaipėdos kraštą! Atsiminkime cheminių dujų pavojų!

Tačiau!

Vėliau ar anksčiau, bet ateis tautų susitaikymo šventė! Miliardai žmonių trokšta taikos, nes tie, kurie miršta iš bado, žino, kad yra valstybių, kurios neturi kur dėt maisto produktų pertekliaus! Čia maistas deginamas arba skandinamas į jūrą, o ten žmonės miršta iš bado!

Tą pasiutusią velniavą mato žmonija ir ji trokšta taikos! Ji trokšta, kad būtų sudarytos kuo geriausios sąlygos išmainyti savo prekes. O tos sąlygos gali tik tada susidaryti, kai visos tautos žinos, kad niekas nenori jų užpulti ir apiplėšti. Juo toliau, juo labiau auga tasai taikos troškimas, nes didėja susipratusių žmonių milijonai!

Ir jau nebe toli ta valanda, kada pradės nurimt įsiutusi audra!

Toji valanda lietuvių tautai yra išganymas!

Tai yra paskelbimas turtais gausios gdynės!

Kodėl?

Todėl, kad tada prasidės nepaprastai gyva prekyba! Valstybės sudarys didžiausio palankumo prekybos sutartis. Ne tik su kaimynais, bet ir su tolimesniais. Prisiminkime dabar, kad mūsų žemė guli tarp Vokietijos ir Rusijos, Lenkijos, Latvijos! Tarp tų valstybių prekyba bus varoma per mūsų žemę! Žinoma, jei mes visą laiką tupėsime vienoje vietoje, nepratiesime iš anksto geležinkelių, dargi kvailai pešimės dėl pirmenybės valdžioje – galėsime būt žiopsotojais, kaip mūsų kaimynai prekiauja aplinkiniais keliais? Ne! Mes turime pasiruošt! Jei mes patys nesusiprasime, tai svetimieji tą padarys! Ir jau daro!

Daugelį iš varžytynių parduodamų ūkių superka žydai! Jie jaučia, gal ir žino, kad po trejų metų arba daug greičiau toji žemė pabrangs dešimteriopai! Taip!

Ūkininke! Brangink savo žemę! Neduokis lengvai sugundomas parduot jos! Nei vieno hektaro svetimtaučiams! Už jokių pinigų! Tu gal ir negali suprast, kad toji žemė kainuos dešimt kartų brangiau! Bet rytoj Tu suprasi, nes per Tavo žemę bus tiesiami plentai ir geležkeliai! Valdžia pirsks ir mokės aukštas kainas! O gal kaip tik toje vietoje bus kelių geležkelių susikirtimas. Tavo žemėje pradės kurtis miestas! Tu galėsi tūkstančius imt už mažą sklypelį!

Nei vienos pėdos svetimšaliams! Žydas siūlys „gerą kainą“, bet, žmogau, tu būtumei išdavikas, jei jam parduotum brangiausią turtą!

Padėkime tiems, kuriuos spaudžia skolos! Prašykime bankų, vyriausybės, kad prailgintų skolos mokėjimą!

Nepaleisk savo žemės! Mylėk ją ir džiauksis! Atsimink gerai, kad pasaulyje viskas keičiasi, daugėja, bet žemės plotas visada lieka toks pat. Jo nieks negali nei sumažint, nei padidint. Tik ūkininko gudrumas gali iš to paties sklypo išspausd keturgubą derlių!

Ne mažiau pražūtingas Lietuvos gerovei už savo žemės pardavinėjimą svetimtaučiams yra tas, kad prekyba yra ne lietuvių rankose!

Pakelk galvą, lietuvi!!!

Lietuvoje lietuviui turi priklausyt pelningiausias amatas! Petyš ir petį mokytas su nemokytu, ūkininkas su darbininku – sukurkime lietuvišką pirklių armiją! Juk mūsų ateitis – prekyba! Tad visi, kurie

tik atlieka nuo ūkių mokytas! Čia niekas pagal savo gabumą! Ikišienėje!

Mes turime padėti lietuvių!

Po kaimus važinėjant siekime šventai neišparsiduosime už keletą duos tau uždirbt, kartą ant visados: kiaušinius, sūrius, perkasai maistui.

Įsidedime giliai į žemę duodame patys savąją valstybę, o žydas –

Atsimink, kad žydas skriaudą! Tu skriaudai atiduodi uždarbų!

Parduodamas žydas darai didelę skriaudą! Daug kartų girdi:

– Kad būtų visų žyda, būtų daug gėdų!

Taip! Tikrai taip!

Ir štai jau atėjo turim! Kaip kiekvienas turi pasidaryt tikėtinai!

Plėskime lietuvių mūsų jaunieji pirklių!

Jie turi išmokyti savąją!

Jaunuoli! Jei tu nemėgink savo laimę!

Už savo nugaros pradeda suprast tiktai didvyris, jei laimės!

Lietuvių
mokytojas
M. M.
lib.

Valstybės suda-
kaimynais, bet
nė guli tarp Vo-
nių prekyba bus
pėsime vienoje
lai pešimės dėl
nūšų kaimynai
št! Jei mes pa-
!

lai! Jie jaučia,
nemė pabrangs

sugundomas
kius pinigus!
t kartų bran-
ami plentai ir
kaip tik toje
radės kurtis
lį!

kainą“, bet,
giausią turtą!
e bankų, vy-

k gerai, kad
la lieka toks
inko gudru-

pardavinėji-
ankose!

tas! Petys į
sukurkime
l visi, kurie

tik atlieka nuo ūkių, turi pradėt verstis prekyba! Ir mokytas, ir ne-
mokytas! Čia nieks nereikalauja atestatų! Kiekvienas gaus užmokestį
pagal savo gabumą! Nesidrovėkime pradėt su dviem trim šimtais litų
kišenėje!

Mes turime padaryt šventą priesaiką savo širdyse: nepirkt pas ne
lietuvių!

Pa kaimus važinėja žydai ir supirkinėja jaučius, linus, javus! Pri-
siekime šventai: neparduot jiems! Argi vis būsime lengvabūdžiai ir
parsiduosime už keletą litų?! Juk vis tiek daugiau pralaimėsi! Žydas
duos tau uždirbt, bet jis ras progos iš tavęs trigubai atsiimt! Vieną
kartą ant visados: nepirksime iš žydų! Parduot jiems galime sviestą,
kiaušinius, sūrius. Ir tai tik tada, kai jie nedaro iš to biznio. Kada
perkasi maistui.

Isidėkime giliai į širdis, kad pirkdami pas savo žmones – lietuvius
duodame patys sau uždirbt. Lietuvis nenorės savo turto išvežt į kitą
valstybę, o žydas – šiandien čia, rytoj jau Dievas žino kur!

Atsimink, kad parduodamas žydui stambų daiktą tu darai
skriaudą! Tu skriaudi savo brolių – lietuvių, nes žydui, o ne jam
atiduodi uždarbį!

Parduodamas žydui ar pirkdamas iš jo tu padidini žydų giminę! Tu
darai didelę skriaudą visai tautai!

Daug kartų girdime šnekančius ūkininkus:

– Kad būtų visų lietuvių sutarimas ir nei vienas kojos nebekeltų pas
žydą, būtų daug geresnis gyvenimas!

Taip! Tikrai taip!!!

Ir štai jau atėjo valanda, kada lietuviai turi parodyt visuotiną suta-
rimą! Kaip kiekvienam lietuviui brangus Vilnius, taip lygiai brangus
turi pasidaryt tikėjimas, kad prekyboje mūsų ateitis!

Plėskime lietuvišką prekybą! Išugdykime ją! Skubėkime, nes greit
mūsų jaunieji pirkliai turės susidurt su didžiųjų valstybių pirkliais!
Jie turi išmokt savo amato!

Jaunuoli! Jei tu turi bent vieną šimtą litų arba gali jį pasiskolint –
mėgink savo laimę!

Už tavo nugaros stovi visa tauta, kuri kasdien daugiau ir daugiau
pradedą suprast tavo drąsumą! Ji remt tave! Ir tu būsi visos tautos
didvyris, jei laimėsi! Nebūk bailys! Jei vieną kartą nepasisieks – pradėk

iš naujo! Sukąsk dantis ir dirbk! Galvok! Mokykis apsukerumo, nes jis padės tau!

Ūkininke!

Surask savo giminių arba kaimynų tarpe tikrai patikimą žmogų ir atidarykite mėsos krautuvelę mieste! Pamėgink! Turi sūnų pramokytą – statyk pardavėju! Nesibijok! Šalia mėsos krautuvelės tuojau galėsi atidaryt kepyklą ir arbatinę! Didelėm raidėm užrašyk ant iškabos „Remk naują lietuvių prekybą!“ Tik pagalvok, koks gražus uždarbis ir koks kilnus darbas! Bet žinok, kad turi būt sąžiningas ir atviras! Tikras lietuviškas pirklys!

Mokslievi!

Mesk sukęs galvą kokiū nors būdu įlįst į valdišką vietą! Nedidink skaičiaus tų, kurie nedrįsta pasitikėt savo jėgomis!

Argi iš tikrųjų Tu tiki, kad valdininko gyvenimas yra visų geriausias?! Ne! Ne tik kad ne geriausias, o dargi blogiausias! Valdininkas yra tarnas! Jis yra suvaržytas ir vieta, ir laiku, ir pinigais. Galų gale koks nors nesusipratimas ir – „baigta karjera“! Arba štai valdininkas išėina į pensiją. Ką jis užsidirbo? Ubagišką pragyvenimą! Ir jis jaučia, kad yra visiškai nereikalingas! Net našta valstybės išdui!

Isikalk sau į galvą: „Laisvų vietų nėra!“ Tuo tarpu visos tautos gerovė reikalauja, kad Tu atiduotum savo energiją naujoje kūryboje – lietuvių prekybos kūryboje! Čia tavo laimė! Laisvoje konkurencijoje su žydais Tu užgrūdinsi save ir pasipuoši realiais laurų vainikais!

Į prekybą turi būt skiriamos geriausios jėgos! Štai Tau, drąsuoli, lenktynių laukas! Kiekvienas tavo žingsnis bus atlygintas! Juo sparčiau žengsi, juo daugiau laimėsi!

Pirklys neturi laiko smulkiai politikai. Tuo tarpu visų rūšių politikai privalo skaitytis su pirklių kapitalais.

Kas remia lietuvišką prekybą, tas dalyvauja kovoje už visos tautos gerovę, už Jos Sostinę!

Paskelbkime didelę ir visiškai atvirą kovą svetimtaučiams prekyboje savo krašte!

Mums turi būt gėda prieš visą pasaulį, kad savo žemėje leidome įsigalėt svetimtaučiams! Ir tai įvyko todėl, kad mokytieji lietuviai visą laiką aklai veržėsi į valdininkų vietas! Pešėsi tarp savęs ir kitus siundė. Tuo tarpu žydai šeiminingavo prekyboje!

Gana! Nuplaukimo „laisvų vietų nėra“!

Varykime plačiausi nei vieno senio, nei vieno krautuve!

Visa tauta turi su gerovės, o ne žydų!

Anksčiau ar vėliau savo kraštą, mokėsi!

Ir kada nurims dirbties pirklių. Jų pėdomis vaikš

savęs ir su mūsų pirturėt reikalų su tais

kad mes niekada nesavo kalbos, tikybos

turto pamėgime! Ka

Kary! Žurnali

Savo širdyse visi kitas tautas savo ge

mes turime įrodyt,

kime smulkiuosius tautos reikalais! M

kime patys savęs!

Kary!

Tavo šventa parei pat išmokt gint sav

Šiuo laiku kariu kykloje karininkas

armija, nes joje vie nieji karininkai yra

mo apsnūdimą ir s svetimtaučiai šeim

brolius ir seseris!

Gana! Nuplaukime tą gėdą savo darbu! Jau priėjom „liepto galą“ – „laisvų vietų nėra“! Ir gerai, kad jų nėra!

Varykime plačiausią propagandą už lietuvišką prekybą! Neturi likt nei vieno senio, nei vaiko, kurs nežinotų, ką reiškia eit į svetimtaučio krautuvę!

Visa tauta turi suprast, kad mes savo tėvynėj trokštame lietuvių gerovės, o ne žydų!

Anksčiau ar vėliau – mes laimėsime! Mokėjome krauju išpirkt savo kraštą, mokėsime ir išnaudot jo laisvę!

Ir kada nurims didžioji pasaulio velniava, mes jau turėsime savo pirklių. Jų pėdomis paseks šimtai naujų. Mūsų kraštas pavirs didele rinka, kurioje vaikščios įvairiausių tautų svečiai. Jie šnekės tarp savęs ir su mūsų pirkliais nelietuviškai. Ir kiekvienam lietuviui teks turėt reikalų su tais svečiais. Užtat turime visi susirūpinti šiandien, kad mes niekada neišvirstume į svetimtaučius, kad neužmirštume savo kalbos, tikybos, dainų, pasakų ir papročių! Kad nenuskęstume turto pamėgime! Kad už pinigų neparduotume lietuvių širdies!

Kary! Žurnaliste! Rašytojau! Valdininke!

Savo širdyse visi mes trokštame, kad Lietuva iškiltų ir pralenktų kitas tautas savo gerove! Čia nėra ir negali būt dviejų nuomonių! Ir mes turime įrodyt, kad savo darbais remiame savo žodžius! Užmirškime smulkiuosius nesusipratimus! Nemaišykime asmeniškumo su tautos reikalais! Nenuodykime jaunų vilčių ir užsidegimo! Nežudykime patys savęs!

Kary!

Tavo šventa pareiga ne tik išmokt ginklą vartot kautynėse, bet taip pat išmokt gint savo tėvynės garbę – lietuvių garbę taikos metu.

Šiuo laiku kariuomenė yra didžiausia tautos mokykla! Toje mokykloje karininkas yra vienintelis vadovas! Galime didžiuotis savo armija, nes joje viešpatauja tikras ir tvirtas lietuviškumas! Visi jaunieji karininkai yra išimtinai mūsų ūkininkų vaikai! Jie jaučia kaimo apsnūdimą ir skurdą. Jie vaikščioja dantis sukandę ir pikti, kad svetimtaučiai šeimininkauja prekyboje ir visokiais būdais skriaudžia brolius ir seseris!

Jaunieji karininkai!

Panaudokite visas žvietimo pamokas, kad jūsų gėlą suprastų visi ir valdyt sau priklausanti mus „liurbiais“ ir patys keliamo kitų gobšumą! būs, kuopa! Uždeikite sveikiausiąjį kaimo ir miesto vyrų krūtį, nes kūrybinis darbu! Parodykite jiems mūsų tėvynės ateitį ir dabar. tį, įžiebkite norą, nepranykstantį troškimą ir pareigą remt lietuvišką prekybą! Patiems išėjus iš kariuomenės griebtis prekybos! Juk čia slepiasi toji gerovė, kurios mes trokštame! Pati savaime išaugini stiprūs galėsime nesiskųst jokių ginklų stoka! Pati savaime išaugini spauda! Lygiagrečiai augs tautos apsišvietimas ir pranyks miglotomis akimis naujokai – „zuikiai“!

Žurnaliste!

Tu esi tas, kurs gali išmokyti visą tautą melstis: „Atmink pavergtą lietuvių prekybą!“ Tu turi įrodyti ir įtikinti, kad mūsų gyvybei lygiai mirtingas pavergto Vilniaus ir pavergtos prekybos klausimas! Atvaduot Vilnių ir numest žydų tarpininkavimą – Tavo kasdieninė tema!

Jūs turite knistis į ekonominio gyvenimo pamatus, ištraukt ir visiš-kai aiškiai parodyti silpnąsias ir stipriąsias priešo pozicijas! Jūs turite būt zinovais, o ne tuščiais bosais, kurie gražiai skamba ir vilioja, bet pasirodo visiškai tušti!

Netark nei vieno žodžio, kol nesi įsitikinęs, kad tasai žodis tikrai padės šimtams brolių, dieną ir naktį kovojančių už viso krašto ekonominę laisvę! Taip! Tu, tu turi jiems padėt! Tu turi juos ir pagimdyt!

Tebūna pasmerktas kiekvienas, kurs drįstų ardyt tautos vienybę! Kurs dabar drįstų šaukt į partinį susismulkinimą! Tebūna apšauktas pasidavėliu žydams tas, kurs rankas sudėjęs žiūrėtų į naują, vieningą lietuvių tautos misiją!

Korespondente!

Žiūrėk ir skatink savo apylinkės gyventojus į išganingą kovą! Tegul mirga visi dienraščiai ir savaitraščiai pranešimais iš visų Lietuvos užkampių, kad žmonės „kelia galvas“!

Visi lietuviški laikraščiai turėtų atsisakyt dėt nelietuviškų firmų skelbimus! Vietoj jų tegul būna dedami pradedančiųjų prekyaut lietuvių sąrašai didelėmis raidėmis! Juos turi remt spauda!

Visi turi įsisąmonint, kad tikėtai ekonominiai būdami pakankamai stiprūs pateisinsime savo egzistenciją! Jei patys nemokėsime paimt

ir valdyt sau priklausanti mus „liurbiais“ ir patys keliamo kitų gobšumą!

mas: stipresnis užmus
Stiprėkime ir stiprink
Rašytojau!

Gana migdyt skaityto
no, kuriame nėra gyvy
raščių atkarpos ir atske

Sukurkite kovos piln
zrųjų suprast Lietuvos

Nėra ko skųstis, kad
Mokėkite pasidaryt b

Rašytojas turi būt k
smulkmėnų pažint žm
orantamai, įtikinančia
ina!

Šiandien labai daug
jirmenybę.

Be reikalo!

Kiekvienas, kurs su
skausmus, savaime nu
niekam nesuprantamu

Mūsų rašytojai laba
ie eina visiškai pripu
apais! Mažytė intri
ra nusivylusių pačiu
Gaila!

Tačiau! Gyvenimas
savo dvasios akimis
niais vingiuoja takas

Rašytojau!

Tu turi būt tasai d
sųjų jaunuoli, kurs
Itikink jį, kad jo lau

Tu turi pasidaryt

ir valdyt sau priklausantį turtą, tai žinokime, kad svetimieji išvadins mus „liurbiais“ ir patys pasiims mūsų dalį! Savo neapsukrumu mes keliame kitų gorbumą! Nuo pat pasaulio pradžios viešpatauja įstatymas: stipresnis užmuša silpnesnį.

Stiprėkime ir stiprinkim!

Rašytojau!

Gana migdyt skaitytojus! Paleiskim vėjais aprašymą tokio gyvenimo, kuriame nėra gyvybės kibirkščių! Lavonu dvokia daugelio laikraščių atkarpos ir atskirai išleistos apysakos!

Sukurkite kovos pilną gyvenimą! Parodykit, kad Jūs mokate iš tikrųjų suprast Lietuvos reikalus.

Nėra ko skųstis, kad nėra kas skaito!

Mokėkite pasidaryt būtinai skaitytinais!

Rašytojas turi būt kūrėjas, o ne paprastas pasakotojas! Jis turi iki smulkmenų pažint žmones, jų santykius ir aplinkybes! Jis turi suprantamai, įtikinančiai parodyt, kas yra bloga, kas gera ir kas darytina!

Šiandien labai daug ginčijamasi apie tautinės ir laisvos kūrybos pirmenybę.

Be reikalo!

Kiekvienas, kurs supranta tautos reikalus ir drauge pergyvena jos skausmus, savaime negali išsijungt iš to gyvenimo ir rašyt ką nors niekam nesuprantamo!

Mūsų rašytojai labai ir labai mažai tepažįsta gyvenamąjį momentą! Jie eina visiškai pripuolamais šunkeliais ir žaidžia pageltusiais medžių lapais! Mažytė intriga ir krūvos žodžių!.. Nenuostabu, nes dauguma yra nusivylusių pačiu gyvenimu...

Gaila!

Tačiau! Gyvenimas veržiasi! Ir tiktai tie bus brangūs tautai, kurie savo dvasios akimis praregės ir ryškiai rodys, kokiais kalnais ir slėniais vingiuoja takas į didįjį kovos lauką!

Rašytojau!

Tu turi būt tasai didysis Žynys, kurs moka užburt! Užburk tą drašųjį jaunuolį, kurs veržiasi į kovą! Parodyk kelią jam! Palaimink jį! Įtikink jį, kad jo laukia pergalė! Turtai, džiaugsmas ir garbė!

Tu turi pasidaryt gyvenimo varikliu!

Valdininke!

Tu esi didžiausias piniginis ramstis toje kovoje! Tad nei vieno cento svetimtaučiams! Pirkdamas tik lietuviškose krautuvėse ir knygynuose se tu būsi pavyzdžiu mūsų kaimui!

Taupyk! Nepasigailėk didžiausią dalį savo atliekamų pinigų paskirti spaudai! Atmink, kad tai yra švenčiausia pareiga!

Vynas, moterys, kortos ir kinas – šlamštas! Tu trumpini savo amžių, silpnini būsimąją kartą ir darai nepataisomą skriaudą visam kraštui!

Mokėkime džiaugtis tuo, kas žmogų dvasioje džiugina!

Yra dar tokių valdininkų, kurie drįsta su tam tikru išdidumu žiūrėti į kaimo žmogų! Vargšai! Tiesą pasakius: tokiems visiškai ne vieta sėdėti įstaigoje!

Ūkininkas turi teisę reikalaut, kad su juo būtų elgiamasi kaip su sau lygiu, nes valdininkas gauna algą už atlikimą jo reikalų! Tam tikra prasme valdininkas yra visų piliečių tarnas! Jis turi būt mandagus ir sąžiningas! Su dideliu pasitenkinimu išeina iš įstaigos plikagalvis tėtutis, jei jis buvo nuoširdžiai sutiktas, paguostas. Lietuvis turi nepaprastai jautrią širdį!

Užsakykime savo pažįstamiems laikraščių! Nupirkime tinkamų knygų! Pagaliau netingėkime dažniau parašyt laišku!

Iš tikrųjų mes esame savo dvasioje vieninga tauta!

Atėjo valanda, kurioje turime parodyt savo šventąjį tikėjimą į Šviesią ateitį!

Pakelk galvą, lietuvi! Aukštai pakelk, nes jau už durų beldžiasi rytojais, kurs neša turtus ir laimę! Tu turi atidaryt tas duris!

Atidaryk!

Tau teisėtai priklauso tasai turtas!

Bet nebūk per daug gobšus, kad neužmirštumei esąs lietuvis!

Aš drįstu manyt, kad mano žodžiai ras vietos visose Lietuvos gyvenvietėse, grytelėse ir ištaingiuose lietuvių salionuose! Todėl, kad tais žodžiais jau nuo seno perpildytos susipratusių lietuvių širdys!

Skaičiumi parodykim savitarpio sutarimą!

Skaityk ir skatink kitą skaityt!

Nepalikime nei vieno, kurs nematyti ateinančios gėdynės!

Įtikinkim ir atkaklųjį Mažosios Lietuvos ūkininką, kad mūsų ateitis daug šviesesnė už kruviną Vokietijos gyvenimą!

Į kaimus ir miestelius
lidmiečių palėpiuose
Mūsų laukia smagūs
Pakelkim galvas, ne
Pakvieskime užjūri

Į kaimus ir miestelius, inteligentai! Gana sėdėt purvinose
dubonėlių palėpiuose!

Mūsų laukia smagė, daug žadanti bora!

Pikelkim galvas, nes laimėjimas mūsų užtikrintas!

Pakviškime užjūrių brolius į gausiąją pūtį!

*Niekuomet dar nežuvo ir nežus vieninga, dora,
dabūti, kultūringa, stipriai ginkluota, didvyriškai pasiryžusi,
nors ir maža tauta!*

KARIUOMENĖS TEISMUI 20 METŲ (1919.VII.7-1939.VII.7)

(„Karys“, 1939 m., p. 701-704)

Liepos 1 dieną Kariuomenės Teismui sucina 20 metų nuo jo gimimo-įkūrimo dienos. Per tolgį ilgą laikotarpį Kariuomenės Teismo veikloje ir plačiosioms žmonių masėms buvo nemaža atidaus dėmesio vertų dalykų, nors teismas dirba visiškai be reklamos – tyliai, ramiai ir susikaupęs, kaip chirurgas, operuodamas ligonį. Teismo „klientai“ yra įvairūs nusikaltėliai – žmonės, kurie vienu ar kitu būdu priešinasi įstatymų nustatytai tvarkai, kurie ardo, griaua kitų žmonių gyvenimą, juos apvogdami, nužudydami ar kaip kitaip nusikriausdami. Stodami prieš teismą tie įvairūs nusikaltėliai, pajutę virš jų galvos staiga pakilusį baudžiantį valstybės kalaviją, visomis jėgomis ima gintis ir įsidiuoti savo nekaltumą, nes tik per nelaimę patekusieji į nusikaltėlių suolą prisipažįsta kalti ir nesuvaldydami savo sielvarto verčia maldaudami teismą jų pasigailėti, nuoširdžiai pasižadėdami daugiau nebenuisikalsti. Teismui tenka sukaupiti visą savo patyrimą, visą žinojimą, kad atskirtų nekaltuosius nuo kaltųjų, kad tas baudžiantysis kalavijas nebūtų paleistas bausti nekaltąjį.

Per 20 metų Kariuomenės Teismui teko išspręsti 11581 bylą. Tos bylos susikrovė Kariuomenės Teismo archyvo medinėse lentynose ir šiki šiandien guli kaip giliai miegantieji daugelio žiurpių mūsų praeities gyvenimo įvykių liudytojai. Tuos liudytojus galima pažadinti ir jie ima pasakoti nuostabių dalykų. Iš pageltusių bylos puslapių prieš akis atkūrytojo akis vaizdžiai iškyla žiurpiausios žmogžudystės, plėšimai, valstybės išdavimai, dezertyravimai, beprotiški savo kūno žalojimai, norint išvengti garbingos karo tarnybos, savanaudiški įvairių ūkio pavirgintų darbai, parazitaisku būdu griauamantieji jaunos Lietuvos valstybės ekonominį gyvenimą, ir daugelis kitokių įvairiausių nusikaltimų.

B. gen. Vladas Mieželis,
Kariuomenės Teismo pirmininkas

B. gen. Emilis Vimeris,
Kariuomenės Teismo prokuroras

ai plačiau visuo.
itas periodinis lai.
ės Teismas tvarko.
dalį. Pro daugelio
, užleisdama vietą
vykiams: nusken-
eas ir t. t. O juk
lėjimą gal ir buvo
na skaitytoją. Nū-
taisiusi, pripažino
nius pančius. Šie
gyvenime drauge
altėlį ne tik prieš
s. Yra kalėjimuo-
tlikdami Kariuo-
nesiai atsiųsdami
lėti bausmės dalį.
š akis turedamas
syla. Prieš teisė-
sikaltnių filmas,
mas su kalėjimo
ais, teismas nu-
sė, ar ne.
ybės gyvenimas
s daryti ardomąjį
visas jėgas, kad
tai pragaištinga-
vedimas, kuriam
šių įstatų 14 §
ukilti ir už gin-
ybinį kariuome-
nių gadinimą, už
mą priešininkui
rybę ir žmogaus
jui veiksmu, ei-
reiviams paleisti

į kariuomenės – teisiami Kariuomenės Teismo. Už šiuos nusikalti-
mus, svarbesniais atsitikimais, galėjo būti skiriama mirties bausmė.
Atidavimas minimų nusikaltėlių pagal Y. V. A. Įst. Kariuomenės
Teismui buvo logiška kovos su nusikaltimais prieš valstybės saugumą
tikslu. Greiti sprendimai ir griežtos bausmės – štai tie momentai, ku-
riais Kariuomenės Teismas išsiskiria iš civilinių baudžiamųjų teismų.
Kariuomenės Teismas neprivalo rašyti sprendimo motyvų – pakanka
sąžinės, jų įsitikinimo. Todėl – motyvų nerašant – sprendimai
yra greitesni. O žinant, kad kariniai teismai, skirdami bausmes, va-
duojasi ir tuo principu, kad bausmės efektingumu būtų užkirstas
kelias kitiems nusikalsti – suprantama, kodėl Kariuomenės Teismo
pateiktos bausmės yra griežtesnės už civilinių baudž. teismų ski-
riamąsias bausmes. Greitumo ir griežtumo siekiant, įvedamas karo
teisios, ir eilė bylų pavedama spręsti Kariuomenės Teismui.
1926.VII.2 karo stovis buvo panaikintas, bet tą pat metų XII.31
jis vėl įvedamas. Po poros metų (1928.X.26), visuomenės gyvenimui
tada labiau susikristalizuoti, iš Kariuomenės Teismo kompetencijos
buvo išskirtos bylos už nusikaltimus prieš žmogaus gyvybę ir žmo-
gaus turtą išplešimą, išskiriant atvejus, kai tai buvo padaryta politi-
škai tiksliais ar jei tai sudaro pavojų visuomenei.

Iki 1933 metų liepos 11 dienos Kariuomenės Teismas sprendė kasacinius skundus prieš pulkų teismų sprendimus.

1936.VI.30 išleidus naują Karinės Prievolės Įstatymą, nusikalstamai šiam įstatymui pavesti spręsti Kariuomenės Teismui.

Praeitų metų pabaigoje, atšaukus karo stovį, nustojo veikę Y. V. A. Įst. ir tuo įstatymu pavestosios Kariuomenės Teismui spręsti bylos iš to teismo kompetencijos iškrito, bet neilgai trukus išleidžiamas įstatymas (V. Ž. 634 nr.), kuriuo eilę nusikaltimų išoriniam krašto saugumui (šnipinėjimas) vėl pavedama spręsti Kariuomenės Teismui. Be to, naujosios Lietuvos Konstitucijos 142 str. numato, kad ne tik tikrosios tarnybos karius, bet ir tų karių bendrininkus teisia kariniai teismai.

Suminėjimas išdėstytų bylų skaičiaus ir įstatymų, rodančių Kariuomenės Teismo kompetenciją, sudaro tik pačią paviršutiniausią teismo veiklos apžvalgą.

Šio rašinio pabaigoje pridedamoji statistikos lentelė parodo Kariuomenės Teismo išspręstų bylų skaičių metais. Iš tos lentelės matyti, kad Kariuomenės Teismui teko spręsti ne tik karių, bet ir daugelio civilinių asmenų bylas. Tačiau, šiaip ar taip, Kariuomenės Teismo pati svarbiausioji paskirtis – spręsti karių bylas dėl visų nusikaltimų, už kuriuos gresia baumės su teisių aprėžimu.

Kariuomenė, būdama ypatingos paskirties organizacija valstybėje, yra sudaryta iš žmonių – individų, kurių kiekvienas turi žmogiškas aistras ir žmogiškus palinkimus. Į kariuomenę žmonės patenka jau suaugę. Jų palinkimai būna ne kariuomenėje ugdyti, o atsineštiniai. Tie žmonės gali nusikalsti ir nusikalsta, kieta drausmė ir stropi priežiūra ne visada tegali užkirsti kelią nusikalsti, nes būna ir nepataisomų žmonių, užtat nepaprastai svarbu, kad kiekvienas nusikaltimas būtų su visomis šaknimis ir kuo greičiausiai išraunamas, kad nusikaltėlis būtų tučtuojai išaiškintas ir tinkamai nubaustas. Jei to nebūtų – kariuomenės dėl jos ypatumų nusikaltimai galėtų labai išsiplėsti, o pati kariuomenė, vietoj buvus savo pašaukimo vykdytoja, galbūt taptų ginkluota gauja, galinčia sunaikinti pačias didžiausias valstybės vertybes. Todėl kovo su karių nusikaltimais turi didžiausios reikšmės, o toje kovoje vyriausias veiksnys ir yra Kariuomenės Teismas. Dabar veikiančiais įstatymais ir karininkai, ir kareiviai tardomi ir traukiami atsakomybėn lygiomis teisėmis, be jokio jų tiesioginio viršininke sutikimo.

Sprendžiant bylas, teisėjas ir keturi laikinai o karininkų bylose – šešioms mėnesiams.

Dalyvavimas Kariuomenės Teismui įvestas dėl dviejų sumonių: gyvenimiškumo ir 2) tų karių, kurie įaugtų į kiekvieno kariuomenės dieninį karių gyvenimą, kaip mastytą – žino tu, kuris įvairius įstatymų bei įstatymų laikinieji nariai yra tiktai mai nebus, jei taip galėtų, kad jie, būdami paremiami drausmės sąmonę bei

Antra vertus, keletą metų, sugrįžę į dalis priklausančių pažinimo mokyklą išsėdėję, kad gyvenime, kad nusikaltusieji yra vienodai privalomi taisykloms laikydamiesi patys ties draugų tarpe, ne vienodai būdu pastoviai stiprina nusikaltimo baimės jausmą karių drausmingumą.

Toji aplinkybė, kad aukštesnės kvalifikacijos yra garantija, kad kiekvienas bus įvertinti kuo tiksliau esant vienodiems nusikaltimams vienodai nubausti.

Minint Kariuomenės Teismo ir pačių paviršutiniausių teismų didžiausių sunkumų,

mas sprendė ka-

tymą, nusikalti-

o veikė Y. V. A.

spresti bylos iš to

amas įstatymas

rašto saugumui

ni. Be to, nau-

ne tik tikrosios

riniai teismai.

, rodančių Ka-

paviršutiniausią

elė parodo Ka-

lentelės maty-

bet ir daugelio

omenės Teismo

q nusikaltimų,

a valstybėje, yra

ogiškas aistras

ka jau suaugę.

niai. Tie žmo-

oi priežiūra ne

Sprendiant bylas, Kariuomenės Teisme dalyvauja nuolatinis karo teismas ir keturi laikinieji nariai – du karininkai ir du puskarininkai, o karininkų bylose – visi (5) karininkai. Laikinieji nariai skiriami iš savosios mėnesiams.

Dalyvavimas Kariuomenės Teismo posėdžiuose laikinųjų narių yra būtinas dėl dviejų sumetimų: 1) kad būtų pasiekta teismo sprendimų apeliacinio apskaitavimo ir 2) tam, kad baudžiamųjų įstatymų sankcijos augtų ir kiekvieno kario sąmonę. Laikinieji nariai gerai pažįsta kasdieninį karių gyvenimą, jie patys sukasi tame gyvenime, turi praktiškesnę sąmatą – žino tuos sunkumus, kuriuos tenka nugalėti vykdanant įstatymus bei statutų reikalavimus gyvenime. Kitaip tariant, laikinieji nariai yra tikras laidas, kad Kariuomenės Teismo sprendimai nebūs, jei taip galima sakyti, nuo realybės atitrūkę, abstraktūs, kad jie, būdami paremti įstatymais, drauge atitiks ir kasdieninę karių kasdienės sąmonę bei tradicijas.

Kitas vertus, ketelį mėnesių dalyvavę bylų sprendime laikinieji nariai, sugrįžę į dalis prie savo nuolatinio darbo, jaučiasi lyg ir įstatymų mokymosi mokyklą išėję. Jų sąmonėje lieka neišdildomai įspaustas jausmas, kad gyvenime reikia visomis jėgomis stengtis nenusikalsti, kad nusikaltusieji yra ir turi būti baudžiami ir kad šitie dėsniai yra nepalaimai privalomi taip viršininkams, taip ir valdiniam. Šitų dėsnių laikymasis patys tiesioginiai ar netiesioginiai juos skleidžia ir savo sąmonėje tarpe, ne vieną sulaikydami, perkalbėdami nenusikalsti. Tuos dėsnius pastoviai stiprinamas visoje karių šeimoje įstatymų šventumo – nenusikaltimo baimės jausmas, kuris neabejotinai teigiamai veikia ir karių drausmingumą.

Taigi aplinkybė, kad Kariuomenės Teismo nuolatinis teisėjas yra kvalifikacijų juristas, turintis, be to, didžiulę teismo praktiką, yra garantija, kad kiekvieno prieš teismą atsakyti pašauktojo darbas bus įvertintas kuo tiksliausiai laikantis įstatymų reikalavimų, kad vienodiems nusikaltimams ir vienodoms aplinkybėms nusikalstama vienodai nubausti.

Manant Kariuomenės Teismo dvidešimties metų sukaktį, pravartu prisiminti ir pačių paviršutiniausiu būdu pagalvoti apie sunkumus, kuriuos leko tam teismui nugalėti bevykdant savo funkcijas. Vienas iš sunkumų, neturint savosios teismo praktikos, bus buvęs

...paskutiniaisiais metais tas darbas imta varyti spartesniu tem-
 ...Latviamis ir estams išleidus savo karo baudžiamuosius statutus
 ...procesus, dabartinio Kariuomenės Teismo pirmininko rūpesčiu
 ...įstatymai jau išversti lietuvių kalbon ir jais, be abejo, bus pasinau-
 ...kaip studijine medžiaga kuriant savuosius karinius įstatymus.

...žymių žmonių yra nemaža sielos įdėję į Kariuomenės Teismo
 ...Dauguma jų dirba kituose – civiliniuose teismuose, kiti ver-
 ...advokatūra, o dalis tebedirba Kariuomenės Teisme. Sunkiausias
 ...be abejo, teko pakelti to teismo pirmūnams. Iš jų pažymėti-
 ...Šniukšta – pirmasis ir ilgametis Kariuomenės Teis-
 ...Brazaitis – pirmasis prokuroras. Gen.
 ...ipėdiniu nuo 1934 m. buvo tsm. pulkininkas Leonas, o
 ...Brazaičio ipėd. nuo 1920 m. – ats. mjr. Žalkauskas.

...Trečiuoju ir dabartiniu Kariuomenės Teismo pirmininku nuo
 ...1938 m. pavasario yra tsm. b. gen. Vladas Mieželis, prieš paskiriant
 ...šias pareigas, buvęs nuolatinio karo teisėju prie Vyriausiojo Tri-
 ...

...Kariuomenės Teismo taip pat trečiuoju ir dabartiniu prokuroru
 ...1923 m. yra tsm. b. gen. Emilis Vimeris, prieš paskiriant į šias
 ...pareigas, buvęs Kariuomenės Teismo nuolatinio karo teisėju.

1919.VII.7–1939.VII.7 Kariuomenės Teismas išsprendė bylų:

Metai	Iš viso	Karių bylų	Civilinių asmenų bylų
1919	41	37	–
1920	402	210	192
1921	839	425	414
1922	1004	476	528
1923	844	558	286
1924	977	735	242
1925	738	545	193
1926	723	535	188
1927	389	276	113
1928	538	245	293
1929	352	226	126
1930	234	150	84

Metid	Is viso	Kartij hylj	Civiliis aastaiij hylj
1931	257	187	70
1932	743	672	71
1933	391	308	83
1934	304	204	100
1935	635	552	83
1936	475	332	143
1937	505	412	93
1938	758	293	465
1939	432	272	160

VII.7 d. Tom. ka. Nurm.

Kiek kartij tekėjo sa-
mintis – kaip surasti
varlinėti jis ėmė svajo-
sidabro pilnus aruod-
galėtų leisti visokiems
niekada aukso ir sidab-
rimiais spinduliais ap-
plačiai atmerkdamo ak-
nes tie spinduliai jam
širdis. Bet kai tik jis
nuliūdavo ir per dien-
būti aukso pilni aruod-
Bėgo metai. Debesy-
nos Petro akys lydėjo
kaip sugautas plėšikai
ulbejo visose pievose,
josi jaunon krūtinėn l-
padėgdamos troškimu
voti. Norėjo nusikraty-
trys šimtai voverių jau
jis troško aukso labiau
niekuo patenkinti Petr-
prie vieno darbo negal-
kad jo niekas nevarė p-
teturėjo tik dvi seseris
ja. Tėvas turėjo arkelio

(„Karys“, 1939 m., nr. 5, p. 150–152; nr. 6, p. 182–184; nr. 7, p. 210–222; nr. 8, p. 255–257; nr. 9, p. 287, 288; nr. 10, p. 318; nr. 11, p. 352–355)

Tai buvo lietuviški velniai. Ne jie patys tokiais vardais save pasivadino, bet draugai ir priešai juos taip praminė. Draugai juos velniais pakrikštijo dėl to, kad paprastam kovotojui buvo nesuprantama, iš kur gali atsirasti tiek drąsos, apsuksrumo ir laimės kovoje su mirties pavojais, kurie kaip šešėlis sekiojo tuos tris narsuolius, o priešai, savo kailiu daug kartų gavę pajusti jų siunčiamų kulų mirtinumą ir jų durtuvų jėgą, ėmė pasakoti, kad lietuviai su velniais susidėjo, kad tik velnias gali tokius žygius atlikti sveiką kailį išnešdamas. Draugai tą pavadinimą davė iš meilės ir pasigėrėjimo. Kautynėse jie buvo užmiršę angelų vardus ir kai norėjo vienu žodžiu pasakyti apie kurį nors, kad jis turi pašėlusią laimę išvengti mirties, kad jis yra neapsakomai drąsus ir narsus, tai jam duodavo velnio vardą.

- Drąsus kaip velnias.
- Gudrus kaip velnias.
- Nebijo nieko, kaip tikras velnias.
- Priešai jo bijo kaip velnio.
- Kur pasisuks – velnio pėdsakus palieka.
- Ir sekasi jam kaip tikram liuciferiui.

Tokios draugų kalbos lydėdavo kiekvieno tų trijų vyrų žygius kautynėse, ir nejučiomis tie vardai jiems prigijo. Paskui, taip pat katinai kaip nejučiomis, visi trys jie taip susidraugavo, kad vienas be kito negalėjo gyventi. Šitaip jiems susidraugavus ir veikiant vienas šalia kito, jie ir buvo vienu vardu praminti:

- Trys velniai.

Apie tų „Trijų velnių“ pas. Tik maža dalelė jų kas norėtų viską apie paukščių, vandenų, žemės dangė jų sėlinančius žemės dainavo gimtosios žemės muno, Dubysos vandens žibinės žvaigždės rogių priglobdavo juos už skulky, o saulutė šildė juos si už savo šalies laisvę, kraštų vyrus, atėjusius šios žemės tikruosius ištirti tose sodybose, jie, didžiausias priešas eiles ir buvo ne kartą panašūs dešimtys krisdavo prie narsuolių krūtines nuotriopai padidedavo, kai veikti savo durtuvais. juos nuo tikrosios mirties žuvusiais. O žiūrėk, pabesikaunančių savo draugai. Štai kas buvo tie „Trys Velniai“. Vienas jų buvo į tolimą tremtojo Antano Trimbū pirmukas Jonas ir trejetas. Apie kiekvieną jų mažai tepasakodavo. Kazimieras Trinkūnas jus imperijos šiaurėje darai ištrėmė, kad skaudė gabenamas. Tose knygos nuų vergai, kad jie tuos kraštus siekė Mask

krantus. Tilžėje spausdinamos knygos ir laikraščiai pranašavo, kad vėl turi grįžti laisvė lietuviams, kad rusai yra atėjūnai ir jiems ne vieta šeiminiškai svetimose žemėje. Senis Trinkūnas verkė iš džiaugsmo skaitydamas tilžiškius laikraščius, širdies gilumoje tikėjo, kad jauso tikra tiesa rašoma. Jis ir nebūdamas politikas suprato, kad žmonių engimas, tokia neteisybė negali likti neprašyta. Jis ir tarp kaimynų platino tuos laikraščius, liepdamas kaip šventą daiktą leisti iš rankų į rankas. Rusų žandarai kažkaip suuodė Trinkūno darbus. O ką jau įtarė tada – baigta. Jei ne virvė ant kaklo, tai tolimesis Sibiras. Trinkūną suėmė ir kaip kokį žmogžudį drauge su vagimis ir plėšikais išvarė į tolimą, nežinomą kraštą. Ten begyvendamas jis vedė vieno tremtinio dukterį ir susilaukė keturių vaikų. Antrasis ir buvo Kazimieras. Tėvas kiekvienam savo vaikui nuo kūdikystės metų pasakojo apie lietuvius, apie senovės Lietuvą ir su ašaromis akyse minėjo savo pažįstamųjų vardus, palikusius tenai.

– O kaip toji valstybė vadinasi, tete, kur lietuviai gyvena? – klausdavo vaikai.

Tėvui toks klausimas kaip peilis persmeigdavo krūtinę, ir jis negalėdavo tuojau atsakyti į jį.

– Rusija...

– O kaip vadinasi toji valstybė, kurioje mes dabar gyvename? – klausdavo toliau paaugantieji tremtinio vaikai.

– Rusija...

– Tai kodėl ir ten Rusija, ir čia Rusija?

– Todėl, kad rusai yra užkariavę lietuvius. Jie atėmė mūsų žemę ir išvarė mus į šituos tyrus, į tuos sniego pusynus. Bet dar ne visai išvarė: ten dar daug liko lietuvių...

Daug pasakojo Trinkūnas savo vaikams apie lietuvius. Pasakojo vaiką, ką žinojo, ką buvo skaitęs Tilžėje leidžiamuose laikraščiuose. Iš pat mažens tų vaikų širdyse gimė troškimas atkeršyti tiems, kurių plieniniais kančiukais plakdami varė jų tėvą tūkstančius kilometrų į Sibirą už tai, kad tėvas skaitė laikraščius, gimtąja kalba parašytus. Pačiam carui vaikai troško išbadyti akis už jo žiaurumą.

Metai bėgo ir laikai keitėsi. Karo gaisrui kilus, abu tremtinio sūnūs buvo paimti į caro kariuomenę ir išsiųsti į frontą. Vienas apie kitą jie nieko nežinojo. Kazimieras atsidūrė Vakarų fronte ir pateko į

tėvų gimtąją žemę. Neapsako vieną kartą, būdamas žvalgytoją paklausti kelio ir išgirdęs – Nesuprantu, ko klausiate.

Tuos žodžius ištarė jauna gautas paukštelis, tarsi bijodamas tuojau užmuš ar ims kankinti maldavimas atleisti jai, kad jos baimė tikrai nebuvo be suriko kaip žvėris:

– Nenori!.. Aš tau parodysiu.

Mergaitė išsigando ir susilaukdamas tėvo smūgio, žinojo kumštį suspaudė geležiniu.

– Nedrįsk skriausti tos mergaitės draugui, nublokšdamas jos baimę: – Nebijokit, jis nieko nedarys.

Daug pasakojo Tr

...sąjontą žemę. Neapsakomas džiaugsmas pripildė jo krūtinę, kai būdamas žvalgyboje, jis su keliais kareiviais įėjo į vieną paklausti kelio ir išgirdo lietuvišką atsakymą:

– Nesuprantu, ko klausiate.

Tose žodžius ištarė jauna mergaitė. Ištarė ji juos bailiai, kaip supaustas paukštėlis, tarsi bijodamas, kad už jo čiulbėjimą ji sugavusysis užmuš ar ims kankinti. Bet jos halse skambėjo ir lyg koksai malavimas atleisti jai, kad ji kitaip kalbėti nemoka. O pasirodė, kad jos baimė tikrai nebuvo be pagrindo, nes vienas kareivių, Orlovas, tarė kaip žvėris:

– Nenori!.. Aš tau parodysiu!.. – ir užsimojo kumščiu.

Mergaitė išsigando ir susigūždama sukliko. Ji susigūžė kaip vaikas, bėdamas tėvo smūgio, žinodama, kad niekas jos neužtars. Bet... Orlovo kumštį suspaudė geležinė Kazimiero, kito rusų kareivio, ranka.

– Nedrįsk skriausti tos mergaitės, – rusiškai tarė Trinkūnas savo draugui, nublokšdamas jo sugniaužtą kumštį, o susigūžusiai mergaitėi tarė:

– Nebijokit, jis nieko nedarys.

Daug pasakojo Trinkūnas savo vaikams apie Lietuvą

Orlovas sugriežė dantimis kaip nuo kaulo pavarytas šuo. Bet gauti sinti jis daugiau nebedrįso, bijodamas plieninių Trinkūno keramplūgių. Trečias jų draugas visą šį įvykį palaikė tik linksmu nuotykiu ir nedžiai juokėsi.

Mergaitės dėkingumas buvo nenuslepiamas. Nustebusiomis ir laimės pilnomis akimis ji pažvelgė į ją užstojusį kareivį, lyg netikėdama tuo, kas įvyko. Ji nedrįso nieko klausti ir nieko sakyti. O tačiau jos krūtinę užtvino toks šiltas, toks geras jausmas, ir jei ji galėtų, jei nebūtų čia tų kitų kareivių, ji apkabintų ir pabučiuotų savo gerą draugą kaip tikrą broli, kaip iš už jūrų grįžusią motiną.

Trinkūnas mergaitės žvilgsnį suprato. Jis buvo jau laimingas vienas dėl to, kad ji nemokėjo rusiškai, kad jos lūpose suskambėjo didingos Lietuvos laisvųjų girių kalba. O jos mėlynos akys ir gelsvo lino plaukai apipynė jo širdį tokiais burtais, kad jis, nebesuvaldydamas iš džiaugsmo šėlančios širdies, pagrobė ją mergaitę į savo glebį ir pabučiavo.

– Ir aš lietuvis, – tarė jai.

Orlovas kumštelėjo savo draugui pašonėn, ir abu jie ėmė garsiai kvatotis. Mergaitė sprustelėjo iš Trinkūno rankų ir išbėgo pro duris į kiemą. Nesusivokdama, kas jai atsitiko, ji nubėgo pas kaimynus ir papasakojo įvykį, nutylėdama jos pabučiavimą.

Kareiviai kelio pasiklausė pas šeimininką, kuris šiaip taip ir rusiškai keverzojo. Trinkūnui maža terūpėjo žvalgybos uždavinys. Jam buvo visiškai tas pats: ar rusai vokiečius, ar vokiečiai rusus nugalės. Geriausia, anot jo, būtų, kad jie vienas kitą išžudytų. Jis visai nepasidomėjo apie būdus pabėgti iš rusų kariuomenės, bet iki šiol jų armija veikė toli nuo Lietuvos žemių ir jam buvo per daug sunku rizikuoti. Bet dabar jis pasijuto besąs namuose – tėvų gimtojoje žemėje, kur kiekviena troba, kiekvienas kampas jį gali priglobti kaip savyjį, kaip sūnų. Todėl jis ieškojo progos kiek daugiau pasikalbėti su pirmuoju savo krašto žmogumi.

Nei Orlovui, nei jo draugui neatėjo galvon mintis, kad Trinkūnas būtų turėjęs mergaitės atžvilgiu kokius nors ypatingus jausmus. Jiems Kazimiero žygis pasirodė noras įtikti mergaitei, kad atitinkama proga galėtų iš jos reikalauti tam tikro atlyginimo. Orlovas ir kiekvieną moterį žiūrėjo tik gašlumo pilnomis akimis. Jis nesantį gailestingumo nei moterų, nei senių, nei vaikų atžvilgiu. Tai buvo

Nedr

sužvėrėjęs žmogus, kiekvi

lejo atvirai įvykdyti savo

išaudė planą dvigubai jį i

Jis žinojo, kad stovykla

valandoms moka paslėpti

kad ir Trinkūnas gali turė

zimieras pasirodė tvirtes

keršto žiežirbos tam užsio

Kai kareivių klausiamas

rodyta kryptimi, Trinkūn

– Sakykite, ar dar dau

tarpartyje tebestovintį tv

– O iš kur tamsta mo

nepasitikėdamas.

– Aš esu lietuvis tremti

– O kaipgi, moka visi.

visa beda, kad maskoliai

klus kalbos nesupranta. N

klus laikai užėjo. Dabar

Nedrišk skriausti tos mergaitės

...nėrėjęs žmogus, kiekviena proga ieškąs, kur įkasti, įgelti. Jis negalėjo atvirai įvykdyti savo smurto prieš mergaitę, užtat jis tuojau pat išmėgė planą dvigtubai ją išnaudoti.

Jis žinojo, kad stovykla nuo to kaimo netoli ir kad naktis kelioms valandoms moka paslėpti kareivį nuo viršininkų akių. Bet jis manė, kad ir Trinkūnas gali turėti panašų tikslą. Pavydėjo ir už tai, kad Karimieras pasirodė tvirtesnis ir jį pažemino. Orlovo širdyje ėmė šėlti keičto žiežirbos tam užsidariusiam sibiriečiui.

Kai kareivių klausiamas šeimininkas parodė kelią ir jie pasuko nurodyta kryptimi, Trinkūnas grįžtelėjo atgal.

– Sakykite, ar dar daug žmonių kalba lietuviškai? – paklausė jis tarpartyje tebestovintį tvirtą senį.

– O iš kur tamsta moki lietuviškai? – klausimu atsakė senis lyg nepasitikėdamas.

– Aš esu lietuvio tremtinio sūnus. Mano tėvas iš šio krašto kilęs. – O kaipgi, moka visi. Visas kaimas tik lietuviškai ir tekalba, bet man beba, kad maskoliai kančiukais kapoja tuos, kurie jų maskoliškos kalbos nesupranta. Mokyklose vaikus maskoliškai moko. Sunaikinti laikai užėjo. Dabar tas karas kaip baisiausia dangaus rykštė.

O gal ir verti mes tokios baumės, nes Dievą užmiršome. Nėr ton nakties, kad visas dangaus pakraštys nežaruotų nuo gaisrų. Diena po dienos laukiame ir į savo kiemą nukrentančios granatos, – mūsų širdžiai skundėsi senis.

– Nenusimink, tėve. Praeis karas, o po karo ateis visai kiti laikai. Maskolius išvarysime laukan ir patys pasidarysime šeiminingais. Dabar sakyk, kuo vadini esi ir kuo vardu tamstos dukterė?

– Aš vadinuosi Motiejus Šabūnas, o dukterė – Miliūtė.

– Pasakyk savo dukrelei, kad aš vėl ją aplankysiu. O dabar sudėk lki pasimatymo, – jis paspaudė seniui petį ir nusivijo draugus. Jo žingsnius palydėjo nerimo ir nustebimo pilnos senio akys.

Rusų armijos atsitraukimas prasidėjo tomis dienomis, kai Trinkūnas atsidūrė Lietuvos žemėse. Trauktis į šiaurę rusams buvo įsakyla lygiai tą pačią dieną po pietų, kai jis su dviem savo draugais buvo užėjęs pas Šabūną. Jiems grįžus į stovyklą, jau buvo pasklidę gandai, kad dar kitą rytą teks žygiuoti atgal į šiaurę. Nepatenkinti vadų veidai aiškiai liudijo rusų tragediją.

– Trauktis atgal? Vėl grįžti į Rusijos gilumą? – svarstė Trinkūnas, sėdėdamas ant pakrautos gurguolės. – Ne! Bėgti dar šią naktį! Gana tarnauti vergėjams! Lietuvos kelias nėra ruso kelias ir sąžinė nemerims tol, kol ant mano pečių kadosos tų pavergėjų caro ženklai! O gal, gal mano širdis klysta plakdama Lietuvos laisvės troškimu? Gal ateis laikas, kad ir Lietuva turės savo kariuomenę? – prisiminęs tėvo žodžius galvojo jis, ir jo krūtinėj nuo tos minties darėsi lengva. Iš nuo širdies kas akmenį būtų nuritinęs.

O piktos Orlovo akys kitaip suprato Trinkūno susimąstymą. Savo betarpiškam viršininkui jis papasakojo, kad Trinkūnas šią naktį susitarė susitikti su viena mergaite, kad jie abu tarp savęs ilgai lietuviškai kalbėjosi, ir jis ne viską galėjęs suprasti. Bet galimas dalykas, kad Trinkūnas turįs kokių nors ryšių su ja kaip su šnipe. Šis įtarimas buvo praneštas būrio vadui Butrimui, kuris įsakė Trinkūną pristatyti jam.

Prie Trinkūno priėjo Orlovas.

– Ką pasakysi?

– Tave būrio vadas šaukia.

– Ko jis nori?

– Nežinau. Gal pa
Trinkūnas negalėjo
negera. Kitaip Orlovo
bijojo. Butrimas buv
nes ir Butrimas buv
viskumo viešai nero
didesnį pasitikėjimą

ir, reikiant, būtų pas
kaip savą ir kiekvien
Kai Orlovas praneš
išėiti ir kambaryje pa

– Orlovas įskundė
kaimo mergaite, – m
žinia, kad ji esanti š

– Orlovas meluoja
– Aš žinau, kad ji

šis jo įskundimas da
Svarbiau, kad jau ga

– Girdėjau.

– Na, ir ką manai

– Galvoju pasilikt
nes žinojo, kad tikra

– Ir gerai. Caro v
greičiausiai nelaimės

tuomet bus patogus

Būtų gerai, jei atitin
iš pasalų užpuldinėj

dar neatejo, jei tik tu

Taip Trinkūno reik
vame krašte.

Orlovas, atidavęs
pasalų įkandęs. Jis n

Manydamas, kad vis
porai valandų pasiša

atimti pinigų (jam a
na, jis pamatys pask

– Nežinau. Gal pagirti nori už gerą tarnybą?

Trinkūnas negalėjo suprasti, kas atsitiko, bet nujautė, kad kas nors slypi. Kitaip Orlovas nepasielgtų. Tačiau eiti pas Butrimą jis ne-
 norėjo. Butrimas buvo vienintelis karininkas, kurį Trinkūnas mylėjo,
 nes ir Butrimas buvo lietuvis, tik per daug užsidaręs ir savo lietu-
 vishumo viešai nerodė. Savo tikslo jis siekė kitu keliu: norėjo kuo
 labiau pasitikėjimą rusų tarpe įgyti, kad galėtų išmokti, išsitobulinti
 ir reikiant, būtų pasiruošęs savarankiškai veikti. Trinkūną jis mylėjo
 kaip savą ir kiekvieną kartą buvo pasiruošęs užtarti jį.

Kai Orlovas pranešė, kad Trinkūną atvedė, Butrimas Orlovui įsakė
 ištirti ir kambaryje pasiliko vienas su atvestuoju.

– Orlovas įskundė tave, kad esi susirišęs kokiais ryšiais su vieno
 kaimo mergaite, – nelauktai prabilo į jį Butrimas. – Jis paskleidė
 žinią, kad ji esanti šnipė.

– Orlovas meluoja.

– Aš žinau, kad jis meluoja. O jei jis meluotų, tai... ir tai nieko;
 šis jo įskundimas dabar niekam neįdomus. Yra svarbesnių reikalų.
 Svarbiau, kad jau gautas įsakymas trauktis atgal.

– Gerdejau.

– Na, ir ką manai veikti?

– Galvoju pasilikti savame krašte, – jis drąsiai pasakė Butrimui,
 su žinojo, kad tikras lietuvis.

– Ir gerai. Caro valdžia vis tiek susvyruos ir vokiečiai taip pat
 greičiausiai nelaimės. Kai galiūnai vienas kitą bežudydami nusilps,
 tuomet bus patogus momentas organizuoti mažosioms valstybėms.

Šių gerai, jei atitinkamą valandą atsirastų Lietuvoje ginkluotų vyrų,
 iš paualų užpildinjančių ir naikinančių svetimuosius. Mano laikas
 dar neatėjo, jei tik turi kur pasislėpti, nieko nelaukdamas veik.

Taip Trinkūno reikalas buvo galutinai išspręstas: bėgti, pasilikti sa-
 vame krašte.

Orlovas, atidavęs Trinkūną į Butrimo rankas, jautėsi lyg šuo iš
 pavalų įkandęs. Jis nežinojo, kas iš tikrųjų yra tasai jų būrio vadas.
 Manydamas, kad vis tiek su Trinkūnu geruoju nesibaigs, jis nutarė
 gerai valandų pasiūlyti, nuvykti į Šabūno namus, apiplėsti juos,
 išimti pinigus (jam atrodė, kad senis gana turtingas), o tą gražuolę...
 ... jo pamatys paskui, kaip su ja pasielgti...

Orlovas ne kartą jau buvo išbandęs naktį įsiveržti į niekuo nebūtinai žmonių namus, apiplėšti juos ir išnykti. Argi jam gaila svetimo kaimo to žmonių, jų ašarų ir turto? Nė kiek.

Ištikimais Orlovo draugais tokiuose naktiniuose žygiuose būdavo Latkinas ir Strojevičius.

– Šiaunat aš jus nuvesiu į tokią vietelę, kad visą amžių laižytumėte ją prisimindami, – kalbėjo Orlovas savo draugams Latkinui ir Strojevičiui.

– O ką taip jau ypatingo tu parodysi? – masindamiesi būsimųjų grobiu teiravosi draugai.

– Pas Trinkūno mylimąjį nueisime.

– O kaip su pinigais bus?

– Bus! Turi būti. Pakratysim senį už apykaklės, ir tuojau atsiras.

– Šeimyna didelė?

– Maždaug trys, keturi žmonės. Susidorosim. Ne su tiek susidoravom.

Orlovo vadovaujami Latkinas ir Strojevičius paslėpčiomis išlėkė iš stovyklos. Kiek vėliau stovyklą paliko ir Trinkūnas, apsirūpęs šoviniais ir granatomis.

Trys rusų kareiviai – plėšikai ėjo pakluonėmis, o per porą vargų nuo jų ta pačia kryptimi ėjo Tėvynės laisvės vertę pajutęs pavertęsios tautos sūnus, pasiryžęs nutraukti vergovės grandinę. Tai ėjo Trinkūnas. Vienas iš „Trijų velnių“.

Ėjo Trinkūnas šalikelėmis. Jo širdis buvo nerami. Tiesa, Butrimas žodžiai pranašavo naujus laikus, laisvės laikus. Bet nebuvo aišku, kas ir kaip tą laisvę atneš. Rusai traukiasi, o jų įkandin seka vokiečiai. Pasitraukia seni šeiminkai, ateina nauji. Tad kokiū būdu galybė tarp dviejų susiglaudusių galybių atsirasti laisva žemė? Butrimas sakė, kad caro galybė susvyruos ir kad vokiečiai taip pat nelaimės. Bet ir vieni, ir kiti, nors ir kažin kaip būtų sumušti, jie vis dėlto bus keleriopai stipresni už tuos, kurie nieko neturi: nei vadų, nei kareivių, nei ginklų...

Lūdna buvo Trinkūnui. Pro tamsius debesis retkarčiais prasiskaidami gelsvi mėnulio spinduliai nušviesdavo nuteriotus Tėvynės laukus kaip gėstanti žvakė mirusiojo veidą. Degėšiai kyšojo aplinkui. Laukai buvo nutrypti; žolė ir javas į dumblą suminti.

– Bet, Dieve mano, už krūvinių prakaito išliejo, aš sielo kareivio smūgius, a vargą?

Niekas neatsakė į Trinkūno taisyklą, o jo širdį draugai bėgti su tais draugais, kur carui, kaip tarnauja mušė. Atsisakysi – victoje nudė pūsi. Reikėjo tarnauti ir

– Bet daugiau aš nebegašiu, savo žemėje. O gal iš bus stebuklas. Juk Dievo kardas ir žūva.“ Kodėl gi iššvaistytis kardais, emė lie vaikus nuo tėvų atskyrė i

Staiga Trinkūnas krūpėjo, jis, kad ir buvo užsisvajojęs įtartiną sušlamėjimo. D susuktos beržo šakos su galvos, jis nežinojo, bet kaip debesų šešėliai bėgė, kūnas buvo hemanas, ka

Ne, tai buvo ne šlamėjimas. Trinkūno akys sužalibav pamatė jį ir taikosi šauti. Kietai prisispaudęs prie darytis aplink. Jam atr

– Įleiskit! Atidarykit! balsą. Tas balsas jam bū antrą kartą išgirdo, paž

– Orlovas! Gyvatė! N kūnas, ir bausis kerštas

Supratęs, kad į Šabi pat tuojau susivokė, kad kiek galima atsargiau. I

... Bet, Dieve mano, už ką? Ar negana mano tėvai Sibiro taigose
 tavo namo pakaito išliejo, ar mažai jie sveikatos padėjo kentėdami ru-
 sų kareivio smūgius, ar negana lietuvis nešė svetimųjų užpuolikų
 svyrų?

Viskas neatsakė į Trinkūno klausimus. Jis ėjo kaip šešėlis nuterio-
 to laukais, o jo širdį draskė didelis skausmas, kad tą valandą mielai
 širdij su tais draugais, kurie jau ilsėjosi žemėje. Ištikimai jie tarnavo
 kaip tarnaui, kaip tarnaui mušamas šuo, vis dėlto jokios kitos išeities nėra.
 Reikėjo tarnauti ir tarnavo, ištikimai tarnavo...
 Reikėjo tarnauti ir tarnavo, ištikimai tarnavo...

... Bet daugiau aš nebegaliu! Vis tiek mirti reikės. Tad jau geriau mirti
 šio savo žemėje. O gal iš tikrųjų išsipildys mano tėvo pranašavimas ir
 bus stebuklas. Juk Dievo sūnus pasakė: „Kas kardą pakelia, tas nuo
 kardlo ir žūva.“ Kodėl gi negalėtų ir kaizerio galybė subyrėti, jei jie ėmė
 naikintis karlais, ėmė lieti nekaltų žmonių kraują: vyrus nuo žmonių,
 moteris nuo tėvų atskyrė ir liepė pjautis vienus su kitais...

Štaigi Trinkūnas krūptelėjo. Pripratęs būti nuolatiniame pavojuje,
 jis, kad ir buvo užsisvajojęs, neužmiršo atsargumo. Krūptelėjo jis nuo
 įtartino suslamėjimo. Dar nežinojo, kas tai būtų: ar vėjo sukurio
 susuktos beržo šakos sušlamėjo, ar nakties paukštis pralėkė viršum
 galvos, jis nežinojo, bet tuojau stabtelėjo ir įsiklausė. Bet negirdėjo,
 kaip debesų šešėliai bėga per kalnus į išvargintas sodybas. Jau Trin-
 kūnas buvo bemanęs, kad apsiriko, kai vėl kažin kas lyg ir suslamėjo.
 Ne, tai buvo ne šlamėjimas, bet užtaisomo šautuvo trakstelėjimas.
 Trinkūno akys sužaibavo, baisi mintis švystelėjo galvoje. Kas nors
 pamatė jį ir taikosi šauti. Nespėjo toji mintis prabėgti, o jis jau gulėjo
 antai prisispaudęs prie žemės. Vėl klausėsi. Nieko. Pradėjo atidžiau
 klausytis aplink. Jam atrodė, kad apie čia turi būti Šabūno sodyba.

... Įleiskit! Atidarykit! – išgirdo Trinkūnas iš vakarų pusės įsakantį
 balsą. Tas balsas jam buvo pažįstamas. Iš karto neatsiminė, bet kai
 vėl kartą išgirdo, pažino.

... Orlovas! Gyvatė! Na, vyruti, šį kartą... – sugriežė dantimis Trin-
 kūnas, ir baisus kerštas prieš šį ištvirkusį rusą apėmė jį.

... Pripratęs, kad į Šabūno sodybą įsisuko Orlovas, Trinkūnas taip
 pat tuojau susivokė, kad jis greičiausiai ne vienas. Todėl nutarė veikti
 kiek galima atsargiau. Dalį savo amunicijos ir miltinę jis nuėmė, kad

būtų lengviau. Pasiliko penkiais šoviniais užtaisytą šautuvą, ant jo uždėjo durtuvą ir prie diržo užsikabino dvi granatas.

– Įleisk, po velnių, jei nenori, kad sudegtumei! – pagrasino keitimas Orlovo balsas. Ir šį balsą Trinkūnas pažino. Tai Strojėvičius. Jis irgi tarnavo vienoje kuopoje.

Šabūnas drebėjo kaip ant aukšto laivo stiebo užlipęs žmogus, kuriam tėra tik du galimūmai: arba šokti į siuntančios jūros bangas, arba laukti, kol tave kaip paukštį stiebo viršūnėje nušaus. Laukė – sudegins, atidarysi – svilins padus, nupjaus ausis, nukapos pirštus ir apiplėšę pakars visus. Šalia tėvo visa išblyškusi, vienmarškinė, laisva stovėjo Miliūtė. Už ją mažesnis brolis Vincas skubėjo rengtis, bet nežinojo, ką apsirengęs darys. Pati Šabūnienė, irgi vienmarškinė, buvo taip išsigandusi, kad be tikslo puldinėjo iš vieno trobos kampo į kitą, nieko daugiau nežinojo, kaip isteriškai šaukti:

– Jėzus, Marija, kas dabar bus? Jėzus, Marija!..

Troboje buvo tamsu. Motina lakstė klykdama; Vincas baigė rengtis, o tėvas su dukterimi drebėdami glaudėsi vienas prie kito, kad neišgriūtų.

Orlovas ir jo sėbrai beldėsi į prieančio duris. Kelis kartus pagrasinę padegti, jei tuojau nebus įleisti, savo grasinimą būtų gal tuojau ir įvykdę, jei jiems būtų rūpėję pinigai ir jei jų vado Orlovo širdyje būtų šėlusios žvėriškos aistros į jauną lietuvaitę.

– Įeisim pro langą! – nusprendė Orlovas, nelaukdamas atidarant duris.

Staiga pokštelėjo išplėšiama langinės štanga, langinės atsidarė šautuvo buožė trenkė į lango rėmus, ir žvangėdamos stiklo šukės subiro į aslą. Elektros lemputės akis apšvietė kambarį, ir velniškas juokas palydėjo jos spindulius.

– Ka, manėte, neįeisime... – rusiškai keikėsi plėšikai.

Visos kliūtys buvo pašalintos, ir keturios širdys pajuto jas praryti išsijusių vilkų nasrus. Motina staiga apalpo ir krito viduryje aslos. Tėvas sėdėjo ant lovos krašto nesistengdamas pajudėti. Miliūtė, abi rankos sukryžiuosius ant krūtinės, susigūžė ir ilgi gelsvi plaukai pridengė jos mirštamai išbalusį veidą. Vincas įsitraukė į kampą po pastalę, ir elektros spindulys jo neužkliudė. Prie kojos jis pajuto šaltus plieno ašmenis kirvių, pamestą pasuolėję, ir instinktyviai suspaudė jo medinį kotą.

Orlovas pro langą įlipęs nuo lango jis švaisčius apžvelgdamas kiekvieną prie sienos pasuolyje, laisvą stūmė prie tėvo. Įsitikinęs jsmėigė savo žvilgsnį į ašmenis iki kelių kojas, ir jo krūtinės nuo aistros liepsnų. Vieną spigindamas į iš baimės šautuvą, jis artinosi prie...
Tą akimirksnį kieme puolamoji granata sprogdinti kusių lauke.

Šaut

Orlovas pro langą įlipo į trobos vidų. Nė žingsnio nesitraukdamas nuo lango jis švaistėsi elektros lempute po kambarį, atidžiai apšvielėdamas kiekvieną kampą. Vincas, kiek galėdamas, spaudėsi prie sienos pasuolyje, bet Orlovas jį pastebėjo ir keikdamasis nušautinė prie tėvo. Įsitikinęs, kad daugiau nieko nėra, plėšikų vadas įsmeigė savo žvilgsnį į apnuogintus Miliūtės pečius, į jos nuogas ir švelnią koją, ir jo krūtinė ėmė kaisti, šnervės plėstis, protas temti nuo aistros liepsnų. Vienoje rankoje laikydamas elektros lemputę ir apsigindamas į iš baimės apstulbusią mergaitę, o kitoje spausdamas šautuvą, jis artinosi prie jos...

Tą akimirksnį kieme pasigirdo baisus trenksmas. Tai Trinkūno pasidarojį granata sprogo, sužeisdama Latkiną ir Strojevičių, pasiukusias lauke.

Šautuvo buožė trenkė į langą...

Orlovas užgesino šviesą ir staigiu šuoliu atsitraukė prie sienos. Šilpna mėnulio šviesa krito pro atdarą langą, prie kurio jis prisitūlo, norėdamas įžiūrėti, kas dedasi lauke. Šlubuodami Strojėvičius ir Latkinas bėgo į priešingas puses. Niekas jų nesivijo, tik staiga ore vėl sušvilpė granata ir, vos spėjusi tarškėtelėti ant kiemo tiltelio, per kurį jų akimirka bėgo Strojėvičius, sprogo. Miršančiojo aiktelėjimas susilijo su granatos trenksmu ir šiurpulingai nuskambėjo nakties glūdomoju.

Latkinas bėgo kiemo gilumon, tikėdamasis tarp trobesių pasislėpti. Jis nežinojo, iš kur ir kas taip staiga juos užpuolė. O gudrus Trinkūnas, lyg numanydamas, ką užpuolikai darys, gyvatės tylumu prašliaužęs prie šulinio, vieną ir kitą granatą paleido nepasirodydamas ir net nė vieno žodžio nepratarėdamas. Prie šulinio iš trobos pusės aušęs krūmas puikiai paslėpė jį. Latkinas bėgo tiesiai prie to krūmo. Trinkūno rankose suspausto šautuvo vamzdis kaip pražūtinga akis lydėjo jo žingsnius ir, kai jis prisiartinio vos per keletą žingsnių, spjovė ugnimi. Sunkus ruso kareivio kūnas krito prie šulinio rentinio.

Orlovas švietė elektros lempute...

Jis krito tyliai sudejęs, neišgirstų pakaukazėje gyvūnų ir žmonių. Šis karo parnešti didelį grobį.

Orlovas pasijuto patekęs į mo galę, o kitas kitame. Velnias galėjo čia atsirasti bet kur.

– Trinkūnas?! – staiga įvykį tarp jo, mergaitės ir gal pabėgo? Gal paleido? Gal mergiotė ir atėjo... – kai pradėjo nujauti, kad už ties Orlovui darėsi kiek vienas. Prisiminė Orlova natos lekia trisdešimt sie

– Jis ten, prie šulinio. Fta šypsena iškreipė jo lūp žinojo, su kuo tenka sta toliau.

Viskas vyko labai greitiau pat juos palydėjo šūvis akis ir ėmė šaukti. Mili slinkęs bailsus plėšikas p liai smuko į kambarėlį, darosi, palindo po lova troboje, jis pamatė tik v ir šaukiančią. Toji tuštus sių Orlovą mirštamai iš Šaltas prakaitas išpylė j kampo gali jį netikėtai Šokti pro langą ir kiek nesusedurtų su Trinkūn mintis apie mirtį varė jį Trinkūnas veikė šaltai ti kaip stygos; ir nė v jis suprato, kad Orlova tūle tokius ištikimus dra

prie sienos. Sil-
 rio jis prisiliejo,
 rojevičius ir Lat-
 ik staiga ore vel
 telio, per kurį tą
 lėjimas susiliejo
 rties glūdumoje.
 besių pasislėpti.
 O gudrus Trin-
 tės tylumu pri-
 epasirodydamas
 iš trobos pusės
 prie to krūmo.
 orazūtinga akis
 žingsnių, spjo-
 linio rentinio.

la krito tyliai sudejavęs, tartum nedrįsdamas garsiai sušukti, kad
 mūšingųjų pakaukazėje gyvenanti motina ir mylimoji, kurioms žadėjo
 su savo parnešti didelį grobį.

Orlovas pasijuto patekęs į spąstus. Vienas draugas krito viename kie-
 vno gale, o kitas kitame. Vadinas, kiemas gali būti apsuptas. Bet koks
 vėlinas galėjo čia atsirasti pačiame vidurnaktyje, Orlovas nesuprato.

Trinkūnas?! – staiga nušvito Orlovo galvoje mintis, prisiminus
 pabėgę tarp jo, mergaitės ir Trinkūno. – Bet juk jį turėjo areštuoti. O
 gal pabėgo? Gal paleido? Kas gi kitas, jei ne jis? Užsimanė matyti
 mergaitę ir atėjo... – kaip adatos siuvo Orlovo galvoje mintys, ir jis
 pradėjo nujauti, kad užpuolikas turi būti Trinkūnas. Nuo tos min-
 ties Orlovui darėsi kiek lengviau, nes Trinkūnas greičiausiai buvo
 vienas. Prisiminė Orlovas, kad iš Trinkūno rankos paleidžiamos gra-
 matos lekia trisdešimt sieksnių ir visada krinta netoli tikslo.

– Jis ten, prie šulinio. Prie ano krūmo, – nusprendė Orlovas, ir pik-
 ta šypsena iškreipė jo lūpas, nes jis atspėjo spąstų paslaptį. Dabar jis
 žinojo, su kuo tenka susidurti, tad greitai svarstė būdus, kaip veikti
 toliau.

Viskas vyko labai greitai. Du sprogimai sekė vienas po kito ir tuo-
 juo pat juos palydėjo šūvis. Nuo tų riksmų apalpusi motina pramerkė
 akis ir ėmė šaukti. Miliūtė išdrįso apsidairyti ir pamačiusi, kad į ją
 linkęs bėsis plėšikas pats staiga išsigando ir atšoko prie sienos, ty-
 liai smuko į kambarėlį, o Vincas, paskui tėvas, nebesuvokdami, kas
 laisvi, palindo po lova. Ir kai Orlovo elektros lemputė vėl sužibo
 troboje, jis pamatė tik vieną seną moterišką išsidraikiusiais plaukais
 ir šaukiančią. Toji tuštuma, tas staigus dingimas kitų trijų čia buvu-
 sųjų Orlovą mirštamai išgąsdino. Jis pasijuto lyg stiklo šukę prarijęs.
 Šaltas prakaitas išpylė jo kaktą. Jam atrodė, kad dabar iš kiekvieno
 kampo gali jį netikėtai pulti. Ir tik beliko vienintelė išeitis – bėgti.
 Šukė pro langą ir kiek kojos iškerta sprukti į gatvės pusę, kad tik
 nesusidurtų su Trinkūnu. Kaip kiekvienam plėšikui, taip ir Orlovui
 mintis apie mirtį varė jį iš proto.

Trinkūnas veikė šaltai, kaip plieninis. Visi jo nervai buvo įtemp-
 ti kaip stygos; ir nė viena smulkmena neprabėgo jo nepastebėta.
 Jis suprato, kad Orlovas greičiausiai pasiliko vienas viduje, nes jis
 jau buvo likviduoti;

jei dar kur nors būtų buvęs trečias, bet ir tas jau būtų pabėgęs. Kai kėjo kokiui nors būdu užkirsti kelią pabėgti tam vyriausiam plėšliui Orlovui.

Nuo šulinio, kur klūpėjo pasislėpęs Trinkūnas, iki lančo, pro kurį vidun išoko Orlovas, buvo apie keletą metrų. Visas tas tarpas buvo atviras ir Trinkūnas būtų mėginęs šį tarpą perbėgti, bet pro lančą ir galėtų lengvai nudėti. Todėl jis kantriai laukė sekundę po sekundę, ar lanče nepasirodys Orlovas, mėginąs pasprukti. Trinkūno kūnas buvo įsitempęs ir pasviręs į priešakį kaip besirengiančio bėgti. Jo lėktuvas vėl buvo užtaisytas, o plieninis durtuvas uždėtas.

Orlovas vieną kitą kartą atsargiai kyštelėjo galvą pro lančą, norėdamas įsitikinti, ar čia pat palangėje netupėjo užpuolikas. Jo rankos drebėjo, širdis daužėsi ir vien tik piktas žiaurumas neapleido jo.

– Bėgti! – galutinai nusprendė jis ir staigiu šuoliu šoko pro lančą į kiemą. Tuo pačiu momentu pašoko iš vietos ir kiek galėdamas pasileido į pro lančą lendačiojo pusę.

Orlovo šuolis buvo vikrus ir gerai pavykęs. Kai atsidūrė ant žemės, užtaisytą šautuvą žaibiškai nukreipė į tą pusę, iš kur sklido dumdantieji žingsniai. Trinkūnas bebuvo vos per dešimtį–penkiolika žingsnių nuo jo. Du šūviai nuaidėjo kaip žaibo trenksmas, susiliedami krūvon. Abu jie šovė vienas į kitą. Trinkūnas bebėgdamas, o Orlovas tūpčiomis. Ir abu šūviai prazvimbė kaip paklydusios bitės. Nė vienas jų nepataikė. O antrą kartą šauti jau nebebuvo laiko: jų durtuvai susirėmė ir prasidėjo atkakli kova.

– Orlovas! Gyvate! – lietuviškai keikėsi dantimis grieždamas Trinkūnas, kai įsižiūrėjo į priešininko veidą.

– Tai tu, išdavike! – rusiškai sumurmėjo Orlovas, atmušdamas priešininko mąjį smūgiu.

– Ko tu nori, sakyk?! – Orlovas.

– Užmušti tave! – Trinkūnas.

– Už ką?! – vos suspėjęs išvengti mirštam smūgio, pašokdamas į šalį, persigandęs, bet save suvaldydamas sušuko Orlovas.

– Už tai, kad tu nevertas gyventi!!! Šunsnuki tu!!!

Daugiau žodžių ištarti Orlovas nebespėjo: Trinkūno durtuvas patalpo taikė į jį. Paskutinis plėšikas krito nuo jo rankos. Trinkūnai pasilėkė lyg ir gaila jų. Nes ir jie turėjo savo motinas, savo tėvynę... Bet šiuo

Ta

gi jis kaltas? Jis tik g
puolimo. Gynė be
Ir gynė nuo tų, kurie
sunaikinti garbę ir t

– Tai ne aš, o pats

Trinkūnas priejo p

tarė:

– Ar jūs esate?

Buvo tylu.

– Nebebijokite, ja
gelbėti. Esu Trinkū

Kambarėlio durys

spėjo atsiminti, kur

– Oi, oi!.. Tėte, m

– Mes išgelbėti!

VL. NORKUŠ 39.

Tai tu, išdavike! – sumurmėjo Orlovas

Ar jūs kaltas? Jis tik gynė kitus, gynė savo tautiečius nuo žiauraus užpuolimo. Gynė beginklę mergaitę, kuri niekam blogo nėra padariusi. Ir gynė nuo tų, kurie patys, savo valia, niekieno neverčiami, kėsinosi naikinti garbę ir turtą teisingųjų.

– Tai ne aš, o pats likimas jus iš mano rankos nubaudė.

Trinkūnas priėjo prie lango ir pusbalsiai, kiek galėdamas atsargiau, tarė:

– Ar jūs esate?

Buvo tylu.

– Nebelijokite, jau nieko nėra. Aš jūsų pažįstamas, atėjau jus išgelbėti. Esu Trinkūnas.

Kambarėlio durys taip staiga prasivėrė, kad senis Šabūnas net nepriėjo atsiminti, kur jis tą vardą ir tą balsą yra girdėjęs.

– Oi, oi!.. Tėte, mamyte!.. Mes išgelbėti!

– Mes išgelbėti!

Visa Šabūnų šeima puolė prie lango dėkoti tam geradariui, bet niekas nerado tinkamų žodžių savo džiaugsmui ir nustebimui išreikšti.

– Koks stebuklas! – šūkavo motina.

– Juk tai tikras stebuklas! – kartojo vaikai ir tėvas.

Keliais žodžiais Trinkūnas papasakojo, kas atsitiko su užpuolikeis ir iš kur jis pats atsirado. Jam mažai terūpėjo visi pagyrimai ir iš džiaugsmo liejamos ašaros. Kiekvienu metu galėjo kas nors netikėtai pasirodyti gatvėje ar kluone, galėjo pamatyti kraujuose paplūdusius lavonus. Trinkūnui rūpėjo kuo greičiausiai viską paslėpti.

– Paskui viską papasakosiu plačiau. Dabar reikia paslėpti lavonus. Kiekvieną minutę gali pasirodyti koks nors užklydęs kareivis ir tada nežinia kuo visa tai baigtųsi. Skubiai duokite vežimą, pakinkytė arklių. Sukrausime į ratus ir išvežime į pakluones.

Vyrai naktimis rinkosi vieni pas kitus ir tarėsi

Vincukas kaip strėlė šokė bebeganti iš trobos paskui vienmarškinė, aiktelėjo atskirame kambaryje.

Geriausias, bet ir vienintelis Šabūnų neatėmė, nes buvęs sidūrė pakinkytas sukrypusias vieną po kito suvertė.

– Daugiau mūsų krauj...

– Nors kartą ir jūs pa... Vincukas. Nors jis dar b... nemaža matęs. Dargi į T... to jis buvo su rusų kareiv...

Lavonus išvežė toli į po... neįmanoma ką nors su... jaunasis Šabūnas išraus... tuos lavonus.

Tokia buvo pirmoji Tri... rankos, ir jo širdis lyg n...

Trinkūnas apsigyveno... likti tose apylinkėse ir, l... ir rinkti pačius narsiaus...

Miliūtės širdis svaigo... jis atėjo kaip pasakų k...

Visas gyvenimas jai suž... nieko nevertas jis per k...

jausmų nebeįstengė nus... kas pastebėjo, kad Mili...

paniurusi ir nelinksmā... pragydo lyg lakštingala...

taikė jam ir nieko daug... Trinkūno akys matė...

kvieną žodį gaudė kaip... užtvėnkė visus širdies j...

prie krūtinės. Elgėsi ka... mergaitė turėjo likti ja...

eradariui, bet nie-
tebimui išreikšti.

s.
ko su užpuolikais
si pagyrimai ir iš
kas nors netikėtai
nose paplūdusius
slėpti.

paslėpti lavonus.
s kareivis ir tada
mą, pakinkykite

si

Vincukas kaip strėlė šoko vykdyti Trinkūno įsakymą. Miliūtė buvo
beveikstanti iš trobos paskui jį, bet tarpduryje pastebėjusi, kad tebėra
nuomarskinė, aiktelėjo iš ją apėmusio drovumo ir skubiai pasislėpė
paskame kambarelyje.

Geriausias, bet ir vienintelis arklys, kurio besitraukiantieji rusai iš
šabūnų neatėmė, nes buvo perkaręs, senas ir be vienos akies, tuoj at-
sėdė pakinkytas sukrypusiuose ratukuose. Vinco padedamas Trinkū-
nas vieną po kito suvertė buvusius savo draugus į sukrypusius ratus.

– Daugiau mūsų kraujo negersit! – pažalvojo jis.

– Nors kartą ir jūs pakliuvote į geras rankas, – pusgarsiai pasakė
Vincukas. Nors jis dar buvo geras piemuo, bet karo žiaurumų buvo
permaža matęs. Dargi į Trinkūną jis žiūrėjo nepasitikėdamas, vis dėl-
to jis buvo su rusų kareivio uniforma.

Lavonus išvežė toli į pelkynus vingiuotais lauko keliukais, kur buvo
nėjmanoma ką nors susitikti. Tose pelkėse jie abu – Trinkūnas ir
Vincukas išrausė purvais aptekančią duobę ir sumetė visus
tuos lavonus.

Tokia buvo pirmoji Trinkūno laisvės naktis. Trys aukos krito nuo jo
rankos, ir jo širdis lyg nujautė naują kovų ateitį.

Trinkūnas apsigyveno slapta pas Šabūnus. Kol kas jis nutarė pasi-
slėpti tose apylinkėse ir, klaidžiodamas nuo vieno pas kitą, registruoti
ir rinkti pačius narsiausius kovotojus.

Miliūtės širdis svaigo nuo Trinkūno žodžių. Į jos niūrų gyvenimą
jis atėjo kaip pasakų karalaitis, kaip užburtas, išsvajotas mylimasis.
Visas gyvenimas jai sužaižaravo neapsakomo grožio spalvomis. Iki šiol
nieko nevertas jis per kelias valandas pasidarė toks mielas, kad ji savo
pusemų nebeįstengė nuslėpti, nors ir visaip mėgino. Ir tėvai, ir Vincu-
kas pastebėjo, kad Miliūtė labai pasikeitė. Anksčiau ji buvo nerangi,
pamiurusi ir nelinksmas, o po to, kai pas juos apsigyveno Trinkūnas, ji
pragyjo lyg lakštingala pavasarį. Kiekvieną žvilgsnį, kiekvieną žodį ji
skėdė jam ir nieko daugiau nenorėjo, kaip jam vienam patikti.

Trinkūno akys matė ir suprato. Širdis kiekvieną jos žvilgsnį, kie-
kvieną žodį gaudė kaip kūdikis auksinį obuolį, bet aštrus jo protas
atsisakė visus širdies jausmus. Daugiau jis jos nebučiavo ir nespaudė
jo krūtinės. Elgėsi kaip ir su kitais namiškiais. Ši netikėtai sutikta
mėgaitė turėjo likti jam svetima, jo gyvenimas buvo ne jai skirtas.

Bet Miliūtė geležines jo proto užtvaras kažkaip, niekam nenuspa-
tamu būdu pralaužė, jautė iš jo širdies trykštančią garbingą meilę, ir
diena po dienos, meldamasi ir dainuodama, ir darbus dirbdama lau-
kė, kada tos geležinės užtvaros sulūž, kada jo meileje paslęsusis atšiau-
sias protas, kada jis ateis ir vėl ją apkabins, kaip aną pirmąjį kartą.

O įvykiai bėgo greičiau kaip dienos. Išėjo rusai, atėjo vokiečiai: pra-
sidedo žiaurios rekvizicijos, sunki žmonių būklė dar labiau pasunkėjo.
Paskui ėmė sklįsti gandai apie vokiečių pralaimėjimus, apie paprastą
rusų revoliuciją, caro nuvertimą ir... Ir lietuvių norą įkurti savo val-
tybę. Staiga kaip žaibas duodamas ženklą audrai siausti pavergtoje
Lietuvos padangėje suskambėjo Nepriklausomybės paskelbimo akta.
Jauni vyrai naktimis rinkosi vienas pas kitą ir tarėsi, kas ir kaip daryti.
Trinkūnas visoje apylinkėje buvo kaip skraidantis paukštis. Nevalgyti,
nemiegojęs nardė jis pamiškėmis, pakluonėmis iš vienos vietos į kitą,
iš vieno urvo į kitą, kiekvienam sakydamas, ką reikia daryti, kaip
veikti. Jis buvo pirmasis iš pirmųjų partizanų, mažomis grupelėmis
ėmęs naikinti okupantus. Šabūnų šeimoje jis nesirodydavo ištisas sa-
vaites, ir niekas jų nežinodavo, kur, kokią naktį ir ką jis veikia. Mi-
liūtės širdis drebėjo dėl jam gresiančių nelaimių, bet ji būtų dar labiau
drebėjusi, jei būtų žinojusi, kokius žygius atlieka jos mylimasis su
savo draugais. Bet ji nežinojo ir jis jai niekada apie savo drąsius žygius
nepasakodavo. Vincukas ėmė dar labiau prisirišti, vis labiau praštytą
paimti drauge, kol ir jam Trinkūnas ėmė skirti uždavinius.

Ne legendų ir ne pasakų, o tikrų atsitikimų storiausius toms pri-
rašytų krūvon susitelkusios girios apie tuos pilkus Trinkūno vedamus
būrelius, apie jų darbus tiesiant kelią į Lietuvos laisvę. O pats Trin-
kūnas mažai apie juos tepasakojo. Taip ir slenka jie tolimiausiose
praitin...

Kai tik ėmė telktis pirmieji Lietuvos kariuomenės savanoriai, Trin-
kūnas tuojau pat įstojo į jų eiles. Tai tokia buvo vieno tų „Trijų valen-
praitis. Ne tiek numatydamas, kiek nujausdamas artėjančią didžiųjų
valstybių netvarką ir nebegalėdamas pakęsti priespaudos jis ištrūko iš
rusų kariuomenės, pergyveno ištisą virtinę nuotykių, begyvendamas
pas Šabūnus suorganizavo pirmuosius partizanų būrelius, tamsiose
giriose be pasigailėjimo naikino okupantus-plėšikus, o kai išgindo apie
kariuomenės kūrimąsi, mylimąją palikęs išėjo savanoriu į jos eiles.

Kiti du iš trijų narsuolių
las buvo lietuviškų kaimų
lygintis su Trinkūnu. Jų
gumos to laiko lietuvių,
Diržys buvo vyriausias

Jų motina augino jį apsup-
vargą Diržiai kapstėsi į g-
kani, sušalę, panašūs į un-
kito norėdami nors kiek
renamoje trobelėje užšald-
kas duonos kąsnelį, kas t-

Jonukas pasijuto geria-
eidamas jis išėjo iš namų
tose. Motinos našta pirm-
uždarbį jai atiduodamas.

Žmonėse bebūdamas D-
venimo didžiausiu rūpes-
patirto vargo, neužmiršo
trimis už jį mažesniais va-
toks neturtingas ir nedau-
vargai dar labiau pasunk-
padarydavo, padėdavo, n-
ir jai sargant šiek tiek p-
atitrūko nuo jos širdies. I-
gimė, kiti mirė, tretieji s-
pilnos širdį plėšiančių ra-
medžiai, ir gaisrų pašvais-
sios motinos akys, o ma-

– Karas! Karas!!

Sunkūs patrankų svi-
žemę, krauju pasruvo da-
dės, kada į jos menką
užmušdamas jos kūdik-
šiančia mirtimi, kai mi-
Karo audra siautė vis-
na tarp granatų skeveld-

Kiti du iš trijų narsuolių trejukės – Diržys Jonas ir Gražutis Mykolas buvo lietuviškų kaimų vaikai. Nė vienas jų negalėjo savo patyrimu pasisotinti su Trinkūnu. Jų praeitis buvo pilka ir paprasta, kaip ir dabar. Diržys buvo vyriausias sūnus gausingoje bežemio šeimoje.

Diržo motina augino jį apsupusi visu švelnumu, rūpestingumu. Jauna motina Diržiai kapstėsi į gyvenimą, tik jie vieni žino. Pusnuogiai, alkanai, sušalę, panašūs į urvinius žvėrelius, spausdavosi jie vienas prie kito moredami nors kiek apšilti. Žiemą šalčiams užėjus, menkai kūdikiams trobelėje užšaldavo vanduo. Geri kaimynai atnešdavo jiems šilto diuonos kašnelį, kas truputį mėsos ar pieno lašą.

Jonukas pasijuto geriau, kai išėjo tarnauti. Vos septintus metus atidamas jis išėjo iš namų ir per penkiolika metų tarnavo įvairiose vietose. Motinos našta pirmasis ėmė šiek tiek lengvinti, visą savo metinį darbą jai atiduodamas. Jo tėvas, persigėręs, mirė karui prasidėjus.

Žmonėse bebūdamas Diržys augo į liekną, tvirtą vyrą, ir viso jo gyvenimo didžiausiu rūpesčiu buvo motina. Jis neužmiršo kūdikystėje patirtą vargą, neužmiršo, kad jam išeinant tarnauti motina likosi su trimis už jį mažesniais vaikučiais. Ir jo širdį dažnai suguldavo, kad jis toks neturtingas ir nedaug kuo tegali jai padėti. Karui užėjus, motinos vargai dar labiau pasunkėjo. Kad ir nekoks buvo tėvas, bet vis šį tą padarydavo, padėdavo, nors žiemą žabų iš miško parinkęs parnešdavo ir jai sergant šiek tiek padėdavo. Sirgo ji dažnai. Keturiolika vaikų atitrūko nuo jos širdies, kiekvienas jos sveikatos dalį atimdamas. Vieni žuvo, kiti mirė, tretieji sirguliavo, ir motinos ausys per dienas būdavo pilnos širdį plėšiančių raudų. Paskui staiga sudrebėjo langai, susvyravo langai, ir gaisrų pašvaistės nušvietė dangų. Baimėje sustingo išvargusios motinos akys, o maži vaikai klykdami susispietė apie ją.

– Karas! Karas!!!

Stumtelis patrankų sviediniai krito aplinkui, iš šaknų drebindami žemę, krauju pasruvo dangus, ir nelaiminga motina nežinojo sekanti kada į jos menką lūšnelę atklys plieninis kamuolys ir sprogs skendamas jos kūdikius. Nespėjo ji nė apsiprasti su aplink siaurinančia mirtimi, kai mirė jos vyras – Jono tėvas.

Karo audra siautė vis labiau siuntančiu smarkumu, o našlė motina tarp granatų skeveldrų rinko nulaužytas šakas kuriai, iš sumintų

laukų varpas ir bulves maistui. Apie motiną Jonas galvojo dažnai ir jo širdį gelte gėlė, kad neturi kuo jos kietą vargą nušluoti. O kai išgirdo, kad lietuviai savo žemę išvaduoti renkasi, nušvito viltimi. Savo šeimininkui kepurę kilstelėjęs pustekinis parbėgo pas motiną, apkabino ją ir pasakė:

– Daugiau tau vargo vargti nereikės!

Motina, nesuprasdama jo žodžių, neramiai žiūrėjo į jo akis.

– Mes žemės gausime! Savo žemę turėsime!

– Kas gi duos, vaikelį? Juk matai, kad pinigų neturime.

– Be pinigų duos! Atkariausime!!!

Liūdnai žiūrėjo į jį motina ir nesuprato, ką nori jos vyriausias sūnus pasakyti.

– Lietuviai renkasi priešus išvyti. Išvysime, atsiimsime, ką jie iš mūsų atėmė, ir žemė bus mūsų.

– Jau tik tu, vaikeli, neik ir nesidėk prie nieko, pražūsi.

– Nepražuvau ir nepražūsiu, mama. Eisiu! O kas, jei ir žūsiu?!

Atsiveikino ir išėjo į savanorius, raudančią motiną palikęs.

Paskutinis iš kovose pakrikęstųjų „Trijų velnių“ buvo Gražūnų vienturtis Mykolas. Ir jis buvo savanoris. Prieš tėvo ir motinos valią jėga ištrūko iš namų. Okupantų paniekinimai taip įgriso, kad jis būtų pasmaugęs kiekvieną iš svetimo krašto atėjusį klajūną. Ne iš kitų buvo girdėjęs, o savo akimis matė, kaip atimami arkliai, išvedamos karvės, išpilami grūdai, surekvizuojamos kiaulės, avys ir net likusieji paukščiai suskirstomi į tuos, kurie deda kiaušinius, kurie nededa, kurie su kiaušiniais ir kurie be kiaušinių. Nei žingsnio iš namų be leidimo, nei žodžio su draugais lietuviškai. Visas gyvenimas ne tau, o kažkokiems bastūnams, iš kito pasaulio krašto atėjusiems, turėjo priklausyti. Ir kodėl? Kuo jie geresni? Gal gi jie po dvi galvas nešioja? Ne! Vien dėl to, kad jų, tų bastūnų, širdys plėšresnės, vien dėl to, kad jie iš svetimo gero gyventi nori. Ir panūdo Mykolas išlėti per visą jaunystę kentėtą okupantų paniekinimą. Laisvės troškimas sukilo jame viską griauančia jėga, ir nei motinos maldavimai, nei tėvo įspėjimai nebegalėjo jo sulaukyti.

– Gana! Ir mes žmonės! Ir mes galime gyventi, kaip visas pasaulis gyvena!

– Mes ne vergai! Geriau mirtis negu toks gyvenimas!

Nepražūsiu

Tai šitaip susirinko trys reikalauti ir įsakyti. Ką spręsti laisvės reikalą atėjusiuosius į vieną kuopą, o po to vienas kitą kaip tikri broliai.

Trinkūnas iš pirmųjų dalykų kaip buvęs rusų kareivis ir rinkininkas Tarvydas, irgi būdamas katinu pasitikėjo ir neapsiribojęs.

Tarvydo kuopa į kautykiai ginkluota. Kareivių išėjo kautis su savo pačių nepveikiama drąsa, tvirtai iš visų narsiųjų kuopų ji pašokdavo atakon; ei

V. N.

Nepražuvau ir nepražūsiu, mama...

Tai šitaip susirinko trys narsūs vyrai nemaldauti, nenusilenkti, o maldauti ir įsakyti. Kruvinon kovon stoti ir kruvinoje kovoje apginti laisvės reikalą atėjo jie. Pasaulio likimą Valdantysis suvedė nuo į vieną kuopą, o po kelių kautynių, po kelių žygių jie pamilo vienas kitą kaip tikri broliai, ir nuo to laiko visada veikė vienas šalia kito.

Trinkūnas iš pirmųjų dienų buvo paskirtas būrio vado pavaduotoju tarp buvęs rusų kareivis ir turįs kautynių patyrimo. Kuopos vadas kareivėnas Tarvydas, irgi buvęs senosios rusų armijos kovotojas, Trinkūnui pasitikėjo ir neapsiriko.

Tarvydo kuopa į kautynes išėjo toli gražu ne pilnos sudėties ir menkai ginkluota. Kareivių apsirengimas buvo nevienodas. Dauguma jų kuočių kantis su savo pačių atsineštais šautuvais. Bet jie išėjo šarvuoti nepatikama drąsa, tvirtu tikėjimu laimėti ir be baimės mirti.

Ši vieną narsiųjų kuopos vyrų Trinkūnas, Diržys ir Gražutis pirmieji pradėjo atakon; eidami žvalgybon arčiausiai prislinkdavo prie

priešo; paskutiniai traukdavosi iš apkasų, kai dešimteriopai gaušingėsnis priešas puldavo. Ir ne veltui jie buvo praminti velniais.

„Trys velniai“ iš pažiūros buvo gana skirtingi. Trinkūnas: augalotas, petingas, viena ranka gali kaip vaiką perblokti vidutinį vyrą, mažai kalbus, nepiktas ir kiekvieną savo kareivį užjaučiąs. Kuopos viršininkas buvo gerbiamas ir mylimas, į jį žiūrėjo kaip į tikrą vadą. Diržys: vidutinio ūgio, lieknas, susimąstęs, kiek lyg atsiskyres, atrodo liūdnas, kol negirdėdavo zvbiančių kulkų, ir nušvitęs kautynėse. Kautynių nuovargį jis pakėlė nuostabiu ištvėringumu. Gražutis: raudonveidis, gyvas, linksmas, atviras ir pilnas išdaigų. Jis turėjo dailų balsą, mokėjo gražių dainų: ir ne tik jas dainuodavo, bet daug jų pats sugalvodavo. Jis dainavo apie laisvę, apie laimėjimus, apie motinos ir mylimosios meilę, apie lūkesčius ir viltis, kad ateis narsuliai atkeršyti priešui už visas nelaimes ir skriaudas. Gražutis dainavo ne vien todėl, kad jo dainomis žavėjosi draugai: pats sau dainavo. Kai jo durtuvas neturėjo darbo, dainose jis liejo savo skausmus, mintyse kūrė kovų vaizdus ir apdainuodavo atliktus žygius.

Kuopos vadas atvirai didžiavosi savo narsuliais, nors ne kartą juos įspėdavo be atodairos nerizikuoti savo galvomis. Porą kartų net parbarė už jų beprotišką drąsumą.

Vieną kovo mėnesio pavakarę kuopa po įtempto žygio atėjo į Barvainių kaimą.

Kuopai buvo duotas uždavinys slapta išėiti priešui į sparną ir dar tą pačią naktį pulti. Uždavinys buvo gautas veikiant bataliono branduolyje, kuris nuo Barvainių kaimo buvo, tiesia linija imant, per penkiolika kilometrų, o kai žiemos laike reikėjo į nurodytą patekti visiškai paslapčiomis, teko nueiti mažiausiai dvigubai tiek kelio. Kuopa žygiavo šuntakiais, lauko keleliais ir visiškai be kelio. Tarvydas iš tolo lenkėsi gyvenamųjų vietų, lygumų, stengdamasis iš priešo pasisukti miškais, krūmais ir kalvelėmis. Kareiviai gerai suprato kuopos uždavinį ir iš paskutiniųjų stengėsi slinkti slaptomis. Mažiau paslaptas vietas jie praėjo ropomis, kalveles aplenkėdavo, ir taip tęsė iki pat Barvainių. Visas žygis užtruko apie šešias valandas. Pirmyn išėjo žvalgai kitame kaime pastebėjo priešą stovyklą. Iš tolo jie matė, kaip kareiviai slankioja būreliais, susirinkę rūko, šnekučiuojasi, ir turbūt netikėtai pavojaus nelaukė.

Iš vietinių gyventojų priešą vora perėjo praėjus kaime, kur juos pastebėjo.

– Ar daug jų praėjo?

– Daug, labai daug.

– O kiek, maždaug šimtas?

– Tai jau gal ir kokie trys šimtai.

– Ar tik neperdedi, viename kaime?

– Agi bala juos žino.

Žinios buvo tik apytikros, tačiau

riajame sparne yra priešo žvalgai.

negu Tarvydas turėjo. Jis turėjo

apie du ar tris šimtus. Jis turėjo

žvalgų sužinojęs, kad jie turėjo

sirūpino sužinoti, ar jie turėjo

... Vietinių gyventojų kuopos vadas sužinojo, kad per Barvainius
... kur juos pastebėjo priešakiniai žvalgai.

– Ar daug jų praėjo? – klausinėjo kuopos vadas kaimietį.

– Daug, labai daug.

– O kiek maždaug šimtas, du šimtai?

– Tai jau gal ir kokie trys šimtai buvo.

– Ar tik nepervedi, tėvai, kaipgi galėtų trys šimtai vyrų sutilpti
... kaime?

– Ačiū bala juos žino. Gal kiti sustojo toliau, Misiūnuose.

... buvo tik apytikrės. Iš bataliono vado Tarvydas žinojo, kad kai
... sparnę yra priešų apie batalioną. Tai reikėtų trigubai daugiau
... Tarvydas turėjo. Vietiniai gyventojai pasakojo, kad priešų esą
... ar tris šimtus. Laimingai pasiekęs Barvainius ir iš priešakinių
... sužinojęs, kad toliau slapta eiti negalima, kuopos vadas su
... sužinoti, ar priešas juos pastebėjo, ar jis laukia puolimo.

Ar daug jų praėjo?..

ką jis veikia ir kaip išsidėstys. Jis atsiminė pirmojo būrio būrininką Trinkūną, šyptelėjo ir pašaukė.

– Per kiek laiko surinksi žinias apie priešą?

– Per tris valandas, tamsta vade.

– Kiek padėjėjų nori?

– Užteks mūsų trijų: manęs, Gražučio ir Diržio.

Trinkūnui buvo malonu gauti tokį uždavinį. Jis seniai beturėjo baltųjų progų. Pasišaukęs savo draugus Gražutį ir Diržį tarė:

– Eisim žvalgybon, vyrai.

Tyliai čiuožė vakaris vėjas. Dangus buvo pilkas, debesuotas, niūrus. Gerai turėjai įsižiūrėti, kad baltuojančio sniego paviršiuje galėtumėte pastebėti per porą dešimčių žingsnių juoduojančius žemės lopus. Oras buvo kelių laipsnių šilumo. Sniegas tižo, nuo stojų varovų vandens lašai ir kojos klimpo į juodus žemės lopus, kurie kyško kaip salelės baltoje tirpstančio sniego jūroje.

Savo lauko sargybos buvo išslinkusios per kilometrą nuo Baranų kaimo į priešo pusę, ir iki lauko sargybų linijos Trinkūnas su draugais ėjo be ypatingo atsargumo. Iš lauko sargybos viršininko jis sužinojo, kad iki šiol visiškai ramu, kad kuopos vadas liepęs jiems palaukti, kol jis pats ateisias. Kuopos vadas atėjo greitai. Jis rūpinosi už kelių valandų įvyksiančiu puolimu ir neturėjo laiko galvoti apie savo nuovargį. Kareivių du trečdaliai ilsėjosi pakaitomis, o jis, valandų nusnaudęs, išėjo su savo ryšininkais į lauko sargybas. Reikėjo skubiai naudotis nakties tamsa ir kuo arčiau pritraukti visas jėgas prie priešų. Tik staigus ir sutelktas puolimas galėjo pasisekti.

– Jūs turite išžvalgyti visą tą tarpą, kurs yra tarp mūsų ir ano kaimo. Veikite visiškai slaptai, kad priešas nepastebėtų mūsų. Puolimo pradžiai aš paleisiu baltą raketą. Tada galite veikti savo nuožulniai. Pranešimus neškite į šią vietą per mano ryšininką Labutį, kuris drauge su jumis.

Trinkūnas pakartojo įsakymą.

– Vykite. Linkiu pasisekimo, mano narsuoliai! – buvo paskutinioji jo vado žodžiai, kaip tėvo palaiminimas, suskambėjęs trijų kovotojų ausyse.

Jie peržengė lauko sargybų liniją, praėjo netoliese nuo lauko sargybos išstatytą postą iš dviejų kareivių, pralinko savus slapukus ir

atsidūrė už sekimo ru
 prieš slapukus, prieš
 eile, kaip buvo palikę
 Trinkūnas, Diržys
 leito. Paskui sekė L
 alyns nakties tamsą
 kilometro jis ėmė ži
 mo kontūrus. Gražu
 mažiausią akordo p
 kaip tobuliausiaisia
 kaip vėjas šnara už
 paukščio sparnai pl
 Ko negalėdavo žiū
 Gražučio ausys, tą
 kvai nepaprastas. K
 mirties. Kažkoks vis

Vykit, mano narsuoliai...

...išdūrė už sekimo ruožo. Kiekvienu momentu jie galėjo dabar užėiti
priešo slapukus, priešo postus arba jo lauko sargybas, viską atvirksčia
... kaip buvo palikę.

Trinkūnas, Diržys ir Gražutis ėjo per kelis žingsnius vienas nuo
kito. Paskui sekė Labutis. Visi trys jautėsi kaip vienas. Trinkūno
akys nakties tamsą skrodė daug toliau kaip kitų akys. Per pusantro
kilometro jis ėmė įžiūrėti toluomoje juoduojančius priešo užimto kai-
no kontūrus. Gražutis turėjo geras ausis. Dainoje pripratęs pagauti
mažiausią akordo pasikeitimą, kautynėse tomis ausimis naudojosi
kaip tobuliausiai garsiagaudžiais. Jis girdėjo, kaip tirpsta sniegas,
kaip vėjas šnara už kelių šimtų metrų krūmuose ir kaip paklydusio
paukščio sparnai plasnoja ore. Diržys turėjo nepaprastą nujautimą.
Jo negalėdavo įžiūrėti nei aštrios Trinkūno akys, nei nuostabios
Gražutis ausys, tą atspėdavo Diržio širdis. Jo nujautimas buvo ti-
krai nepaprastas. Kelis kartus vien tik nujautimas jį išgelbėjo nuo
mirties. Kažkoks vidujinis balsas jam lyg sakyte sakydavo: saugokis!

Po to keletą kartų jis išgirdo pro ausis prazvimbiančią kulką ar netolai sprogstantį artilerijos sviedinį. Savo nujautimu jis ėmė pasitikėti. Ir tai padėdavo jam ir jo draugams tada, kai gudrus priešas, būdamas įsirausęs žemėje ir užsimaskavęs, nejudėdamas sekėdavo jų judesius, laukdamas patogiausio momento šauti.

Trinkūno akys, Gražučio klausia ir Diržio nujautimas kaip nematomas skydas saugojo nuo netikėtų pasiryžusių draugus. Jie ir slinko nakties glūdumoje labai atsargiai. Tarp savęs jie nekalbėjo, suprato vienas kitą be žodžių. Jei nė vienas jų nerodė kitiems jokio ženkle, reiškia, viskas tvarkoje. Dideliais žingsniais, atsargiai statydami kojas, keletą žingsnių pačję jie trumpai stabtelėdavo ir vėl eidami pirmyn. Jei kuriam jų kildavo nors mažiausias įtarimas, jis pakeldavo ranką. Tada tuoj visi sustodavo, atsargiai pritūpdavo ir palaukdavo, kol ranką pakėlusysis parodys ženklą, kad nieko nėra. Labutis prieš jų puikiai derinosi, jausdamasis laimingas dėl jam suteiktos garbės būti žvalgybon su „Trimis velniais“.

Žingsnis po žingsnio jie artėjo prie tikslo. Kiekvienas visomis gyromis jautė savo veiksmų atsakingumą. Nuo tinkamo šio uždavinio atlikimo turėjo priklausyti tolesnis kuopos veikimas. Jei priešas pastebės, kad yra sekamas ir žvalgomas, pasiruoš gintis. O pasiruošij priešą mažesnėmis jėgomis pulti neįmanoma. Todėl užvis svarbiausia buvo prieiti kiek galima arčiau kaimo, nustatyti, kuriose vietose išstatytos sargybos ir ką veikia priešas. Trinkūnas norėjo kuo greičiau pasiekti kaimo pakluones, paskui jas apžiūrėti ir jei ten nieko nebūtų arba būtų kas nors, tuojau pranešti kuopos vadui. Labutį jis pasitęsė pranešimu, o paskui dar didesniu atsargumu jie trys mėgins pasiekti sodus. Kai bus visiškai priešo panosėje, lauks kuopos puolimo, kad pirmieji galėtų įsiveržti į priešo eiles ir juos sprogdinti iš vidaus.

Trinkūno žvilgsnis neramiai varstė kiekvieną vietos daiktą. Juo arčiau jie buvo prie savo tikslo, tuo neramiau plakė širdis. Visas kaimas toluomoje skendėjo kaip milžiniška pilis. Naktis laikė jį apglobus tamsiais paslaptiniais skvernais, iš už debesų nutįsiais iki pat žemės.

Arčiau prislinkę jie ėmė atskirti dangų nuo medžių viršūnių bei naktis savo tamsų šydą būtų pakeitusi kitu, retesniu. Ką pirma matė tik vienas Trinkūnas, dabar matė ir kiti, o jis jau ir stogus atsiskyrė nuo medžių, jau ėmė įžiūrėti tarpus tarp namų.

– Stok! – staiga parodė. Visi sustojo, pritūpė, lojimą. Iš po jų panos prieš vėją, į šoną. Daug myn, ir vėl jie žingsnis

Diržys jautėsi puikiai iki pat kaimo pakluoni kad prieš akys juos sel visą laiką ėjo vidujiniai kūno akys ir Gražučio tikrinimą, kad netikėtai jausdamas Diržys galė jautė artėdamas prie ka mas jam būtų pasakęs ir nesisaugojant. Toks

Jau buvo matyti pakl buvo tik pora–trejetas taip tyliai, kad jie paty gva, nors dar nė vienas

– Pakluonės! – nudž sukaltus baslius ir tar kančias kartis.

– Stok! – dar nepris vo keistas nerimas. Pa

Jie tyliai prisispaudė skrodė jų mintis kaip n gal jis juos jau pastebė tiną šlamėjimą ir, visas žybciojo Trinkūno galv niekaip negalėjo supras

Gražutis beveik akla niekur nieko įtartinio

Tuo tarpu pats Diržys ką ir netikėtai sustabd Bet per kokią minutę kys Trinkūno akys ir C

– Stok! – staiga parodė ženklą pakelta Gražučio ranka.

Jis sustojo, pritūpė, dairėsi, klausėsi. Gražučio ausys pagavo žuvis, iš jo panosės pašoko žuikėis ir nesklebėdamas nušiuoliavo į priekį vėją, į šoną. Daugiau nieko – jokio garso. Gražutis pamojo pirštą, ir vel jie žingsnis po žingsnio artėjo prie kaimo.

Diržys jautėsi puikiai, lyg jis būtų žinojęs, kad galima drąsiai eiti į pat kaimo pakluonių. Jis dar nė karto nepakėlė rankos ir netikėjo, kad priešio akys juos sektų. Kai jo draugai ieškojo ženklo ir netikėjo, visą laiką ėjo vidujiniai susilkaupęs, pasitikėdamas išorinių ženklų, jis patino akys ir Gražučio ausys sudarė jam lyg kokią užuovėją, lyg užtikrinimą, kad netikėtai jie nepateks į spąstus, ir tą draugų užuovėją išnaudojamas Diržys galėjo dar labiau susilkaupiti. Ir tai, ką jis savyje patirdamas prieš artėdamas prie kaimo, buvo panašu į tai, lyg kažin kas nematoma jam būtų pasakęs, iki kurios vietos galima eiti nieko nesibijant ir mesisaujant. Toks buvo jo vidujinis balsas.

Kas buvo matyti pakluonėse vietomis užsilikusios tvoros. Iki jų buvo tik pora–trejetas šimtų žingsnių. „Trys velniai“ slinko prie jų taip tyliai, kad jie patys vienas kito negirdėjo. Slinko jie labai palengva, nors dar nė vienas jų nieko tikrai įtartino nepastebėjo.

– Pakluonės! – nudžiugę taria jie kiekvienas sau, aiškiai įžiūrėdami akulais baslius ir tarp jų ištiestas, vietomis tik vienu galu besilaukiančias kartis.

– Stok! – dar neprislinkus prie karčių pakilo Diržio ranka. Jį pagavo besistas nerimas. Pagavo staiga, kaip žaibas.

Jie tyliai prisispaudė prie dumblinos žemės. Diržio nujautimas peršondė jų mintis kaip netolimo pavojaus ženklas. Gal priešas yra netoli, gal jis juos jau pastebėjo ir tykoja, o gal jis dar nemato, bet išgirdo įtartingą šlamėjimą ir, visas jėgas įtempęs, iš kur nors seka? Įvairios mintys aplėkiojo Trinkūno galvoje, bet visur buvo taip tylu ir taip tuščia, kad jis kaip negalėjo suprasti, iš kur ir koks pavojus gresia jiems.

Gražutis beveik akiai tikėjo savo draugo Jono nujautimu, bet ir jis kaip niekur nieko įtartino negirdėjo ir nematė.

Tuo tarpu pats Diržys, vien tik dėl savo aklo nujautimo pakėlęs ranką ir netikėtai sustabdęs draugus, dabar gulėjo įtempęs visus nervus. Bet per kokią minutę nieko įtartino nepastebėjęs ėmė laukti, ką pasakys Trinkūno akys ir Gražučio ausys. Bet nė vienas nieko nepastebėjo.

Diržys ėmė nusiminti, kad nujautimas jį šį kartą apgavo. Jis pakilo ranką ir parodė ženklą, kad galima eiti pirmyn.

– Stok! – nespėjus poros žingsnių nueiti, griežtai pakilo Trinkūno ranka.

– Matau priešą! – buvo kitas jo ženklas draugams.

Diržys patenkintas nusišypsojo.

Trinkūnas dešinėje pusėje, pakluonių riboje, per porą šimtų žingsnių pastebėjo judančius šešėlius.

Trinkūno akys kaip dvi nematomos vilyčios įsimeigė į tolimą judančius šešėlius ir jų neapaleido. Tų šešėlių buvo pora. Jie artėjo tiesiai į tą vietą, kurioje gulėjo prie žemės kietai prisispaudę „Trys velniai“ ir jiems priskirtas kuopos vado ryšininkas Labutis.

Kai Trinkūnas ėmė atskirti, kad į juos artėjantieji eina nesukubdami ir protarpiais sustodami pasiklausyti, tada jau ir Gražutis su Diržiu tarsi pamatė du paslaptinius šešėlius. Labutis buvo per penkiolika žingsnių užpakalyje ir vis dar negalėjo suprasti, kas iš tikrųjų dabar dedasi. Jis tik numanė, kad turi kas nors nepaprasto, jei vis „Trys velniai“ taip kietai spaudžiasi prie žemės. Kiek įstengdamas spaudėsi ir jis prie sutūžusio molio, bijodamas, kad kokiu nors sąveiks neatsargiu judesiu nesugadintų viso reikalo.

Gražutis ėmė įsiklausyti, lyg netikėdamas akimis, ir laukė, kad jo ausys pasakytų jam, ar į juos tikrai kas nors artėjo. Ir jis išgirdo šlepsėjo kojos. Tirpstantis sniegas šliugždėjo ir vėl tilo. Taip, jie artėjo, sustodami, pasiklausydami. Tarp sustojimų tarpai buvo trumpi. Matyt, jie dar nieko neįtarė, nieko nepastebėjo.

Diržys vos galėjo suvaldyti save. Jo akyse susitelkė nežmoniškos jėgos. Jis žiūrėjo į artėjančius nakties keleivius tuo užburiančiu tūpų žvilgsniu, kurs prie savęs traukte traukia kiekvieną auką.

„Trijų velnių“ veikimo planas gimdavo kiekvienu atskiru momentu taip staiga, kad nė gudriausias jo nebūtų galėjęs iš anksto atspėti. Gražutis ir Diržys buvo kaip elektros laidais sujungti su savo vado Trinkūnu. Vienas jo žvilgsnis, vienas mostas, ir jie be žodžio suprاندavo jo sumanymą ir žinodavo, kas reikia veikti.

Nepalaidamas iš akių vis artyn ir artyn slenkančiųjų Trinkūno šaltai, kaip senas kautynių vilkas galvojo, kaip jie turės veikti, kad įvykdytų kuopos vado įsakymą: išlaikyti paslaptį ir nesudaryti praei-

praeiui pajusti, kad jis sekančioje – Sunaikinti vietoje, kad pirmoji mintis. Bet tą mintį šia visiškai nebūtų.

Bet ir šis pasiūlymas Trinkūno tiesiog ant jų galvų užlipti.

O du patulininkai buvo pasikabinę. Ėjo vienas šalia kitą, kad Trinkūnas atskirų žodžių žingsnių nuo pakluonių. Vi-

Jau prieš patulininkai Šiaubingai į juos žiūrėjo taip ramu, kad ir šuo būtų vienu ypu, kaip iš žemės iššlapio dirvono tuos du patulininkai, kai jų burnos buvo kietos.

Trinkūnas sugriebė vieną

Jų burnos buvo

vo. Jis pakele
 ilo Trinkūno
 simtų žings-
 ė į tolumoje
 ra. Jie artėjo
 spaudę „Trys
 tis.
 na neskubė-
 Gražutis su
 uvo per pen-
 as iš tikrųjų
 rasto, jei visi
 įstengdamas
 u nors savo
 aukė, kad jo
 jis išgirdo:
 Taip, jie ar-
 buvo trumpi.
 nežmoniškos
 riančiu tigro
 tu momentu
 rsto atspėti.
 u savo vadu
 džio supras-
 Trinkūnas
 veikti, kad
 alytų progų

...pajusti, kad jis sekamas, kad ruošiamas netikėtas puolimas.
 „Šunaikinti vietoje, kad nė aiktelėti nespėtu, – šoko į galvą
 ...mintis. Bet tą mintį atrėmė kita: – Praleisti juos, lyg mūsų
 ...visiškai nebūtų.
 Bet ir šis pasiūlymas Trinkūnui nepatiko, nes ateinantieji galėjo
 ...ant jų galvų užlipti.

...du patulininkai buvo jau visiškai netoli, šautuvus jie neėsi
 ...šabalinė. Ėjo vienas šalia kito. Kalbėjosi rusiškai, bet taip tyliai,
 kad Trinkūnas atskirų žodžių dar negalėjo suprasti. Jie ėjo per keletą
 ...nuo pakluonių. Visiškai tiesiai į Trinkūną.

...du priešo patulininkai buvo per dešimtį, per penkis žingsnius.
 ...šabingai į juos žiūrėjo trys poros akių. Bet aplinkui buvo taip tylu,
 taip ramu, kad ir šuo būtų prabėgęs nesustodamas, neįtardamas. Ir...
 ...ypu, kaip iš žemės iškilusios trys poros rankų, perbloškė ant
 ...dirvono tuos du patulininkus, nei aiktelėti nespėjusius prieš
 ...kai jų burnos buvo kietai užčiauptos savanorių delnais.

Trinkūnas sugriebė vieną, o jo draugai kitą. Abu žvalgai buvo taip

Jų burnos buvo užčiauptos savanorių delnais...

netikėtai užklupti ir tokia didele jėga perblokti, kad nė nemėgino priešintis. Nes jie gerai suprato, kad viskas buvo jau per vėlu. Trinkūno geležinės rankos spaudė bolševiko kaklą, ir jo priešininkas susidusdamas kažką gargaliuoti. Gražutis su Diržiu sėpėjo jų sugauti, jam užkimšti burną ir nuginkluoti. Labutis nesusėpėjo net priekš savo draugams padėti. Jis norėjo kuo skubiausiai pranešti visą tą įvykį kuopos vadui, bet be Trinkūno žinios vykti negalėjo. Kai Trinkūno rankose bolševikas ėmė kriokti, prie jo priėjo ir Labutis. Jį pamatęs Trinkūnas kiek atleido rankas, ir priešininkas atsiduso. Reikti jis nė nemėgino. Matė, kad riksmas tik jį patį pražudytų.

– Kur jūsėjote? – pašnibždomis paklausė Trinkūnas rusiškai.

Nustebusiomis akimis žiūrėjo į jį bolševikas, lyg negalėdamas suprasti, ar jis nesapnuoja. Trinkūno balsas jam atrodė pažįstamas.

– Kurėjote?! – tvirtčiau pakratydamas jį vėl paklausė Trinkūnas.

– Ėjome patruliuoti.

– Kur jūsų lauko sargybos?

– Lauko sargybų nėra.

– Meluoji. Sakyk!

– Nemeluoj.

Trinkūnui bolševiko balsas irgi atrodė kažin kur girdėtas. Jis prisilenkė arčiau jo veido. Išižiūrėjo ir pažino, tik negalėjo atsiminti pavardės. Tai buvo vienas jo pažįstamų sibiriečių rusų.

– Tu Trinkūnas? – paklausė bolševikas, pažinęs savo nugalėtoją.

– Taip... O tu?

– Argi nepažįsti: aš Dolochovas.

– Tai kurių gi velnių tu dabar atlindai čia į svetimą žemę? Sakyk ar daug jūsų tame kaime?

– Pustrečios kuopos. Bet čia tik maža dalis. Kiti toliau: kitame kaime. Čia tik apsauga palikta, – nuramindamas pasakojo Dolochovas. Jis prisiminė, kad Trinkūnas Sibire buvo geras žmogus. Tikėjosi, kad jei viską pasakys, ko bus klausama, tai gal jį ir paleis. Nes juk jį kadaise buvo geri pažįstami. Tik per karą visiškai išsiskyrė ir tiki štai nesusitiko.

Trinkūnas Dolochovu pilnai nepasitikėjo. Žinojo, kad kiekvienas priešininkas visokiais būdais stengiasi iš padėties išsisukti, apgaudinėti, išnaudoti visas galimas aplinkybes. Ir keista jam buvo pagalvoti apie

tai, kad jie vienas kitą tinka.

– Bet žinok, Dolochovai, tai nei tu, nei tu kūnas.

– Galiu prisiekti, ka

– Tai sakai, kad laul

– Ne, nėra. Tikrai r

kai vaikščioja po kaim

– Ar jūs nepastebėjo

– Ne. Visiškai nepa

Dar vieną kitą klaus

ir durtuvą perdavė L

kietai surišo Doloch

Diržys su Gražučiu

patrulininką. Trinkū

įsakydamas be triukš

jam pranešti, kad jie

lauko sargybų, kad ši

dalis Misiūnų kaime

– Perspek, kad šito

šito belaisvio, – prid

Visas šis nuotykis

velniai“ buvo paten

butis, ranka parodė

žingsnius, nusivarė

buvo atėjęs iš savo l

Trinkūnas buvo n

dalis. Vieną kitą pri

kaip sunaikinti keli

mas ir granatų spro

esančios vyriausios

uždavinys gali nepa

– Kas daryti? – g

nabti, kai Labučio ž

vo ramybė. Trys dra

... kad jie vienas kitą pažino. Kaip savotiškai kartais žmonės susipažįja.

– Bet žinok, Določovai, kad jei nors per plauką man dabar mečiau, tai nei tu, nei tavo draugas neišliksite gyvi! – pagrasino Trinkūnas.

– Galu prisiekti, kad nemeluoju.

– Tai sakai, kad lauko sargybų visiškai nėra?

– Ne, nėra. Tikrai nėra. Visi labai pavargę ir tik atskėri patulininkai vaikščioja po kaimą ir pakluonėse.

– Ar jūs nepastebėjote mūsų?

– Ne. Visiškai nepastebėjome nieko.

Tar vieną kitą klausimą pateikęs Določovui Trinkūnas jo šautuvą ir duartuvą perdavė Labučiuui. Šautuvo diržą jis liepė nusegti ir juo kintai surišo Določovo rankas.

Daržys su Gražučiu visiškai panašiai buvo sutvarkę antrąjį priešo patulininką. Trinkūnas abu juos su kitu surišo ir perdavė Labučiuui, apibūdindamas be triukšmo kuo greičiausiai nugabenti kuopos vadui ir jam pranešti, kad jie pasilieka toliau žvalgyti, kad priešas neišstatęs lauko sargybų, kad šitam kaime tėra tik dalis priešų jėgų, o didesnioji dalis Misiūnų kaime.

– Perspek, kad šitos žinios dar mūsų nepatikrintos, o sužinotos iš tūto belaisvio, – pridėjo jis, ranka nurodydamas į Določovą.

Visas šis nuotykis įvyko per kelias minutes ir be triukšmo. „Trys dešimtys“ buvo patenkinti. Tos nakties žygių buvo gera pradžia. Labai, ranka parodęs belaisviams kryptį, eidamas užpakalyje per tris žingsnius, nusivare juos tomis pačiomis pėdomis atgal, kuriomis jis buvo atėjęs iš savo lauko sargybos.

Trinkūnas buvo nepatenkintas, kad šitame kaime tik maža priešų dalis. Vieną kitą priešą be triukšmo sunaikinti buvo įmanoma, bet taip sunaikinti kelias dešimtis. O jei šitame kaime pasigirs šaudymai ir granatų sprogimai, tai tuojau pat bus perspėtos Misiūnose bukusios vyriausios priešų jėgos. Jos suspės pasiruošti gintis ir kuopos vadovams gali nepasisiekti.

– Kas daryti? – galvojo Trinkūnas, žvitriomis akimis varstydamas aplinkui, kai Labučio žingsniai visiškai nutilo ir aplinkui vėl įsiviešpatavo tyla. Trys draugai vėl gulėjo toje pačioje vietoje ir vėl visais savo

gabumais stengėsi įspėti, iš kur ir koks pavojus galėtų jiems grėsti. Bet visur buvo tylu.

– Bet šitų patulininkų gali greitai pasigesti! – toptelėjo į galvą Gražučiui. Jis prislinko visiškai arti Trinkūno. Čia pat gulėjo ir Diržys. Jų milinės buvo kiaurai peršlapusios nuo betirpstančio sniego, tačiau nei vienas jų apie tai negalvojo. Visos jų mintys kaip žaibai lakstė nuo vieno galimumo prie kito, neturėdamos laiko svarstyti patogumų ar nepatogumų klausimus.

– Ką darysim toliau? Kaip veiksime? – štai kas kiekvienam vienu pirmą rūpėjo. Trinkūnas vis dar nedavė jokio ženkle lyg kažin kas laukdamas, o Gražutis su Diržiu norėjo veržtis arčiau priešų, įsivilioti į patį kaimą. Visos švieselės tebeblykčiojo ir atrode, kad visame kaime nieko naujo neįvyko. Trinkūnui buvo gaila, kad jis per maža teisėklausinėjo Dolochovą: užmiršo paklausti, kas juos siuntė į patulius ir kada įsakė grįžti, koks buvo duotas jiems maršrutas ir kur vaikščioti kiti patulininkai. Bet jeigu jis ir būtų tai žinojęs, tai vis tiek negalėtų aiškiai nusistatyti, kaip reikia toliau veikti. Reikėjo žinoti kuopos vadą sumanymą. Gal jis, sužinojęs, kad šitame kaime tik maža priešų dalis, ims ir pakeis savo puolimo planą? Gal mėgins šitą kaimą apėiti ir smogti į Misiūnus iš šono?

– Būtų gerai, jei dabar jis būtų čia, – pagalvojo Trinkūnas apie kuopos vadą.

– Bet ar užtekų laiko daryti tokį didelį apėjimą? – svarstė toliau Trinkūnas. Jis išsiėmė laikrodį ir pažiūrėjo. Buvo dvi valandos ir trisdešimt aštuonios minutės. Iki aušros dar buvo apie porą valandų. Visa kuopa dar buvo nuo kaimo per tris kilometrus. Kol ji priartės iki pakluonių, mažiausia išeis pusantros valandos. Po to beliks tik pusvalandis, ir daryti apėjimą tikrai nebeužteks laiko. O puolimą atidėti kuopos vadas tikriausiai nenorės; priešas per dieną gali suimti mūsų tikslus ir pasitraukti. Vadinas, vis tiek nieko kito kuopos vadui neliks daryti, kaip tik pulti. Staiga smogti visomis jėgomis ir užėmus šį kaimelį, pulti toliau. Pasiiekti Misiūnus ir sutriuškinti visų jėgų branduolį.

Padaręs išvadą, kad kuopos vadas neturės laiko daryti tolimą apėjimą į Misiūnų kaimą, Trinkūnas nutarė su savo draugais prasiškiekinti pro priešakines priešų jėgas, kad, kai prasidės kuopos puolimas,

Kuopos vadas

limas, jie būtų netoli sėdėti pirmąjį kaimą silaukti priešpuolio iš priešų kautynių momentais nusveriančios reikšmingos užėmę tinkamą puolimą paremti savuosius.

– Pirmyn! – ryžtingai šaukė.

– Kažin, ar jie nepasistatė?

– Nesvarbu. Gali suškiekinti pro juos ir atidaryti ten yra svarbiausias puoliskino draugams.

– O gal verčiau mums išėjimui? – klausė. – Būtų priimtas.

Kuopos vado nerimas virto džiaugsmu

limas, jie būtų netoli Misiūnų. Nes, šiaip ar taip, kuopa nepasiliks sėdėti pirmąjį kaimą užėmusi: ji puls toliau ir bepuldama gali susilaukti priešpuolio iš Misiūnų kaimo. Tada ateis pats lemtingiausias kautynių momentas, ir tada jų, „Trijų velnių“, veikimas turės nusveriančios reikšmės visam puolimo pasisėkimui, jei jie iš anksto bus užėmę tinkamą padėtį ir pasiruošę iš visiškai nelauktos vietos paremti savuosius.

– Pirmyn! – ryžtingai tarė Trinkūnas savo draugams.

– Kažin, ar jie nepasigės savo patrulininkų? – tyliai paklausė Grakštas.

– Nesvarbu. Gali sau pasigesti ir ieškoti. Mes turim žūt būt prasišverbti pro juos ir atsidurti ne per toliausiai nuo Misiūnų kaimo, nes ten yra svarbiausios priešo jėgos, o čia tik maža apsaugos dalis, – pasiskino draugams „Trijų velnių“ vyriausias.

– O gal verčiau mums apeiti šitą kaimą? – lyg siūlydamas, lyg klausdamas tarė Diržys, nors ir pats nenorėjo, kad toks jo pasiūlymas būtų priimtas.

– Manau, kad mums pasiseks tiesiai prasiskverbti. Bus ir trum-
piaui, ir greičiau, ir kryptis tikresnė.

Ir vėl didžiausiu atsargumu jie ėmė slinkti pirmyn.

Tuo laiku kuopos vadas nekantriai laukė išsijustųjų žvalgų pranešimo. Jis nė minutės neabejojo, kad jo šauniesieji vyrai savo uždavimų puikiausiai atliks, bet jį krėtė baimė, kad kas nors neatsitiktų, kas jo planą išduotų. Nes jei jo kuopos puolimas nepasisektų, tai visos batalionas atsidurtų nepaprastai keblioje padėtyje. O jei batalionas pralaimėtų, tai viso fronto padėtis pasidarytų kritiška. Nuo „Trys velnių“ veikimo tą naktį priklausė daugelio žmonių likimas.

– Jie padarys viską, ką tik galės padaryti, – ramino save Tarvydas. Apie trečią valandą jis įsakė pažadinti visus miegančiuosius ir atvesti būriais į lauko sargybų liniją. Būrių vadai Tarvydo sumanymą jau iš vakaro žinojo, bet kareiviams tas sumanymas buvo paaiškintas tik jiems išsimiegojus.

Kuopos vado nerimas virto džiaugsmu, kai lauko sargybon atvyko Labutis su dviem belaisviais. Jis tiksliai pakartojo viską, ką jam buvo įsakęs Trinkūnas. Atskirai kiekvieną belaisvį išklausinėjęs Tarvydas įsitikino, kad galima tikėti tuo, jog pirmutiniame kaime tėra tik maža jėgų dalis, kad stambiausios jėgos toliau, Misiūnų kaime. Teisingai buvo sakęs senis, kad tokia priešo daugybė negalėjo sutilti viename kaime. Tarvydas suprato, kad toks priešo išdėstymas reiškia jo atsargumą. Ir jis nesistebėjo, tarp jo ir priešakinio kaimo nėra prieš lauko sargybų. Jas atstoja kaime paliktos jėgos. Toks prieš išdėstymas buvo tam tikras netikėtumas kuopos vadui. Tai labai pasunkino jo tolesnį veikimą. Bet dar maža užimti pirmąjį kaimą, reikėjo ir šitą užimti ir po to nieko nelaukiant pulti Misiūnus. O iki Misiūnų buvo ne mažiau kaip du kilometrai. Išgirdęs šaudymų priešakinuose daliniuose priešas negaišdamas pasiruošė sutikti smūgį. Gali net pulti.

– Apeiti priešakinius dalinius ir smogti priešui į šoną! – staigiai mintis atėjo į kuopos vado galvą. Tai buvo lygiai ta pati mintis, kurią svarstė ir Trinkūnas, norėdamas įspėti, ką kuopos vadas darys, kai sužinos prieš jėgų išsidėstymą. Po to kuopos vadas skubiai išsitraukė laikrodį. Buvo trys valandos dvidešimts penkios minutės. Kol pradėjo aušti, buvo likę apie pustrėčios valandos. Per tiek laiko reiktų einauti

dideliu lanku padaryti kol-
džiausio atsargumo.

– Nesuspėsiu. Per daug
vydas, nors toks apėjimas
būtų kuopos uždavinys. P
mai rezervu, jis būtų tikri-
tą naktį nuo tokios rizikos
pulti pirmąjį kaimą. O pa-
gumas pasiseks, tai kuopos
rezervas prieš savo dalini-
eity į priešpuolį.

Netrukus Tarvydo kuopos
tos, kur „Trys velniai“ pe-
tis kelių pėstininkų sudė-

Kiekvienas būrys gavo
vis veržte veržėsi pirmyn,
buvo įsakyta šaudyti kuopos
o visur, kur tik galima, v-

Pasiekęs patogiausią iš-
pagalvojo apie tris savo r-
jie nepasirodė. Iš pėdsak-
Labučio padedamas, su-
kodėl jie negrįžta? Kart-
tikėdamasis išgirsti jų
joks balsas nesudrumstė

Visa žemė skendėjo b-
judėti tankus juodas na-
rankomis prabėgdamas
mą nakties šydą. Medži-
muskeratyti nakties – ra-
atsiduso vėl praregėję vi-

Staiga į padangę išl-
šlepai, kildama kaip lė-
Tai Tarvydas davė žen-
žais šoko į kaimą. V-
į kiekvieną namą, kur

i. Bus ir trum-

žvalgų praneši-
ni savo uždavinį
neatsitiktų, kas
isektų, tai visas
O jei batalionas
ka. Nuo „Trijų
kimas.

savo Tarvydas.
nosius ir atvesti
manymą jau iš
paaiškintas tik

sargybon atvy-
viską, ką jam
lausinėjęs Tar-
ne kaime tėra
Misiūnų kaime.
egalėjo sutilpti
estymas reiškia
o kaimo nėra
s. Toks priešo
dui. Tai labai
pirmąjį kaimą,
Misiūnus. O
irdės šaudymą
š sutikti smū-

! – staigi min-
mintis, kurią
das darys, kai
biai išsitraukė
ės. Kol pradės
reiktų einant

labiau lanku padaryti kokių septynis kilometrus kelio laikantis di-
stancijos atsargumo.

Nesuspėsiu. Per daug vargo ir per didelė rizika, – nusprendė Tar-
vydas, nors toks apėjimas atrodė labai viliojantis. Per daug atsakingas
buvo kuopos uždavinys. Kitomis aplinkybėmis, jei ir būtų pakanka-
masi rezervo, jis būtų tikriausiai ketinęs suruošti tokį netikėtumą, bet
ne naktį nuo tokios rizikos atsakė, pasilikdamas prie anekstybesnio
pulti pirmąjį kaimą. O paskui žiūrėti, kokios bus aplinkybės. Jei stai-
simas pasiseks, tai kuo greičiau smogti ir į Misiūnus, pasilikant
rezervus prieš savo dalinius, jei priešas persveriančiomis jėgomis per-
eity į priešpuolį.

Netrukus Tarvydo kuopa tyliai priartėjo prie pakluonių, iki tos vie-
tos, kur „Trys velniai“ perbloškė bolševikus. Prieš Tarvydą ėjo Labu-
tis belgių pėstininkų sudėtyje. Belaisviai buvo nusiųsti į Barvainius.

Kiekvienas būrys gavo aiškiai apibrėžtą užduotį. Kiekvienas kari-
nis veržė veržėsi pirmyn, nekantriai laukdamas ženklų pulti. Visiems
buvo įsakyta šaudyti kuo mažiausiai, tik neišvengiamais momentais,
visur, kur tik galima, veikti šaltu ginklu.

Pasiekęs patogiąsias išėities ribą pulti kuopos vadas keletą kartų
pagalvojo apie tris savo narsuolius, būdamas kiek nustebintas, kodėl
jie nepasirodė. Iš pėdsakų, kuriuos jie paliko slinkdami, Tarvydas,
Labučio padedamas, suprato, kad jie įsikverbė į patį kaimą. Bet
kodėl jie negrįžta? Kartas nuo karto jis atidžiai įsiklausydavo, tarsi
tikimasis išgirsti jų pagalbos ar pavojaus šauksmą, bet nė karto
toks balsas nesudrumstė priešaušrinės nakties tylos.

Visa žemė skendėjo begalinėje ramybėje. Neapsakomai tyliai ėmė
budėti tankus juodas nakties audeklas. Vakarės vėjas glostančiomis
nuostomis prabėgdamas vieną kitą kartą pajudino tą sunkų neperregi-
mą nakties šydą. Medžių liemenys sujudėjo, pasipurtė, lyg norėdami
nuvokti nakties – raganės apie jų šakas apipintų gijų. Kamini
dūduose vel praregėjo vienas kitą.

Staiga į padangės išlėkė raketa. Išlėkė ji ne stačiai, bet kažkaip
šlyptai, kildama kaip lėktuvas, ir sprogo nušvisdama kaip žvaigždė.
Tai Tarvydas davė ženklą pradėti žūtbutinę kovą. Narsūs vyrai kaip
tikėtai šoko į kaimą. Viesulų sukuriais veržėsi jie į kiekvieną trobą,
į kiekvieną namą, kur tik numanė, kad gali būti pasislėpęs priešas.

Pasigailėkite, pasiduodu!..

Visas kaimas netikėtai greitai sujudo, sukilo. Merginos lindo į palatinius kambarus, senos motinos, nežinodamos, kas darosi, klykdamos blaškėsi po priemenes, o kiekvienas paauglys ėjo padėti savo gynėjams-lietuviams, nurodydamas, kur ir kiek yra pasislėpusių priešų. Prapliupo šūviai, pasigirdo granatų sprogdimai ir klykimas. Dėl savo šalies laisvės kovodami vyrai šoko į pavojingiausias vietas. Visus juos apėmė kautynių įkarštis, kuris gali pasigailėti tik to, kurs rankas iškelęs ir visus ginklus numetęs maldaujančiai šaukia:

– Pasigailėkite, pasiduodu!..

Puolimas tęsėsi apie pusvalandį. Kaimas buvo iš karto užimtas ir tik keletas priešų suspėjo pasprukti. Trys iš jų buvo raiti. Du kariūninkai ir vienas puskarininkis. Jiems pasisėkė pasinaudoti sąmyšiu ir tamsa. Kiek arklių kojos įkabina nėrė jie per laukus į Misiūnus. Ir juo arčiau jie buvo prie Misiūnų kaimo, tuo paslaptingesnis jiems atrodė tas staigus užpuolimas, nes Misiūnuose atrodė visiškai ramu. Prunkšdami lėkė jų arkliai per laukus, bailiai karydami ausis. Bet niekas jų nesivijo. Ir jie jau buvo gal per kilometrą nuo Misiūnų.

bet ir ten pasigirdo įtartinas
jų skausmo pasijuto staiga
Sustojo.

– Kas tai? – nesuprasdam
lėta.

– Argi ir Misiūnus būtų už
Nė vienas iš trijų bolševikų
Klausėsi. Sprogimas Misiūnų
aiškesnių, panašių į granatas

– Greičiausiai tai mūsų p
Tai pavojaus ženklas! Reikia
taliono vadui, kas atsitiko!
Misiūnus.

– Pirmyn! – suriko vyresn
įsiremė į arklių šonus.

Vyrai k

...tai ir ten pasigirdo įtartinas trenksmas. Įsiutę žirgai vietoj penti-
 nių skausmo pasijuto staiga sutemptus, galvą užlaužiančius žagslus.

– Kas tai? – nesuprasdami padėties klausė priešo karininkai vienas
 kitam.

– Argi ir Misiūnus būtų užpuolę tie prakeikti lietuviai?

Nė vienas iš trijų bolševikų negalėjo atsakyti į tuos klausimus.
 Klausėsi. Sprogimas Misiūnuose nutilo. Paskui pasigirdo dar keletas
 sprogimų, panašių į granatas, sprogimų ir atskiri šūviai.

– Greičiausiai tai mūsų pačių sargybinių ženklas visiems sukilti.
 Tai pavojaus ženklas! Reikia kuo greičiau joti pirmyn ir pranešti ba-
 taliono vadui, kas atsitiko! Juk per pusvalandį tie žalčiai ims pulti
 Misiūnus.

– Pirmyn! – suriko vyresnysis, ir trijų raitininkų aštrūs pentinai vel
 sėtinė į arklių šonus.

Vyrai kaip žaibas šoko į kaimą

...ndo į palo-
 klykdamos
 savo gynė-
 sių priešų.
 s. Dėl savo
 Visus juos
 rankas iš-

užimtas ir
 . Du kari-
 ti sąmyšiu
 Misiūnus.
 esnis jiems
 škai ramu.
 ausis. Bet
 Misiūnų,

Kai Trinkūnas Labutį pasiuntė su belaisviais pas kuopos vadą, tai vienas priešo patrolininkas nepastebėjo, kas atsitiko Dolochovui. „Trys velniai“ ryžosi skverbtis pirmyn, vykdydami savo vado Trinkūno sumanymą. O jo sumanymas buvo tiek pat netikėtas, kiek ir drašus. Savo draugams jis to plano nesakė, nes jis dar galėjo pasikeisti. Antra vertus, jį bevykdant galėjo atsirasti visiškai nenugalimų kliūčių. Tik reikia prasiskverbti iki Misiūnų. Tai visi trys žinojo. O kaip veiks toliau, jei pirmo plano dalis pasiseks, vėliau pamatys.

Smagūs ėjo „Trys velniai“. Kuopos vado jiems skirtas uždavinys buvo atliktas. Dabar prasidėjo savarankiškas veikimas. Kai bus Misiūnuose, kai pradės dienos, galės paleisti visą savo valią, galės sukelti visus perkūnus ant kojų, galės sėti pasiutusį mirties šoki, kad per visus amžius priešai minėtų lietuvių narsumą kovoje dėl savo žemės laisvės, kad daugiau niekada nebedrįstų savo kojos įkelti į šią žemę.

Daugiau kaip valandą jie ėjo vienas paskui kitą. Trinkūnas ėjo pirmutinis. Kairėje rankoje jis laikė vielą, o dešinėje šautuvą. Paskui jį ėjo Gražutis, o pačiu paskutiniu juo – Diržys. Dabar jie jau nebesilaikė tokio nepaprasto atsargumo, kaip į pirmutinį kaimą eidami. Priešo užnugaryje naktį jautėsi saugiau. Trinkūnas perspėjo savo draugus, jog netikėtai ką nors susitikę savo veiksmis neparodytu, kad jie ruošiasi pulti tą sutiktąjį. Atvirkščiai, jie turį nuduoti, lyg iš priešakinio dalinio pasiųsta ryšių grandinėle patikrinti, kurioje vietoje yra sugedusi telefono linija. Trinkūnas buvo sugalvojęs ir pavardę – Dolochovas, jei kas paklaustų. Bet šituo sumanymu jiems pasinaudoti neteko, nes iki pat Misiūnų kaimo pakluonių nė vieno gyvo sutvėrimo nesutiko.

Misiūnų pakluonėse buvo visiškai ramu. Kad ir ilgai klausėsi ir dairėsi, nieko nepastebėjo. Jokio patrolininko žingsniai nesudrumstė tos iškilmingos priešaušrinės nakties tylos ir „Trijų velnių“ darbo. Atrodė, kad visi miega, matyt, pilnai pasitikėdami priešakinių dalių budrumu.

– Ech, jeigu dabar visa mūsų kuopa būtų čia! – pagalvojo Diržys gerai numanydamas, į kokią keblią padėtų tuo atveju patektų prieš

Trinkūno galvoje mintys
Jau netrukus turėjo prasie
baltą raketa, ją gali pastel

Jei taip atsitiks, tai kil
nors yra netvarkoje. Piri
kad įvyko užpuolimas. T
mas gintis. Telefono laid
prasidėti. Bet vis dėlto ji
slepti ir geroje vietoje lau

– Raskime tinkamiaus

– Reikia būtinai įsigyti

– Už pusvalandžio pra

– Turime veikti kuo sk

Kai jie prislinko prie

arklių prunkštima. Tai h

– Ar nereiktų apsižiū

žys.

Vietoj atsakymo Trin

pertraukė. Kitą vielą p

žingsniais priejo prie kl

lemputė. Prie jos sėdėjo

pašoko ir paklausė:

– Kas čia?

– O ką, ar nemiegi?

– Nemiegu, – lyg nei

mas į pasirodžiusįjį. Pa

– Ko atėjai?

– Tave pakeisti. Gali

kūnas, bet matydamas,

įtarimas, vienu šuoliu

galvą, kad šis nė nesp

neramiai trypdami, lyg

kūnas atsisuko pašauk

budėtoją jie nutempė

klausėsi, ar nėra kloj

ir trys sunkiųjų kulko

Trinkūno galvoje mintys lakstė kaip siuvamosios mašinos adatos. Jis netrukus turėjo prasidėti kuopos puolimas. Kai tolumoje suvito bėgimo raketą, ją gali pastebėti ir Misiūnuose.

Jis taip atsitiks, tai kils įtarimas, kad priešakinuose daliniuose kas nors yra netvarkoje. Pirmiausia skambins telefonu. Iš ten atsakys, kad įvyko užpuolimas. Tada Misiūnuose prasidės skubus pasiruošimas gintis. Telefono laidus nutraukus, pasiruošimas gali kiek vėliau prasidėti. Bet vis dėlto jis prasidės. Jį reikia sutrukdyti, paskui pasiūlyti ir geroje vietoje laukti lemiamojo kautynių momento.

– Raskime tinkamiausią vietą pasislėpti!

– Reikia būtinai įsigyti kulkosvaidį!

– Už pusvalandžio prasidės kuopos puolimas!

– Turime veikti kuo skubiausiai!

Kai jie prislinko prie pirmosios Misiūnų kaimo trobos, išgirdo atšokių prunkštimą. Tai buvo klojimas, o prie jo molio jauja.

– Ar nereiktų apsižiūrėti, kaip toje jaujoje atrodo? – pasiūlė Diržys.

Vietoj atsakymo Trinkūnas padėjo ant durtuvo telefono laidą ir jį pertraukė. Kitą vietą pertraukė Gražutis. Po to Trinkūnas drąsiais žingsniais priėjo prie klojimo durų ir jas atidarė. Klojime degė maža lemputė. Prie jos sėdėjo budėtojas, kuris, durims sugirgždėjus, tuojau pakoko ir paklausė:

– Kas čia?

– O ką, ar nemiegi? – rusiškai paklausė Trinkūnas.

– Nemiegu, – lyg nenoromis atsakė paklaustasis, įtartainai žiūrėdamas į pasirodžiusįjį. Paskui jį paklausė:

– Ko atėjai?

– Tave pakeisti. Gali eiti miegoti, – neišeidamas į šviesą tarė Trinkūnas, bet matydamas, kad budinčiojo akyse pradeda kilti kažin koks įtarimas, vienu šuoliu prišoko prie jo ir tokia jėga trenkė į budėtojo galvą, kad šis nė nespėjęs surikti krito negyvas. Arkliai suprunksė ir sumaniamiai trypdami, lyg pasibaisėdami tuo netikėtu užpuolimu. Trinkūnas atsisuko pašaukti draugus, bet jie jau buvo klojime. Nukantą budėtoją jie nutempė į tamsiausią klojimo kampą, iš kurio atidžiai klausėsi, ar nėra klojime dar ko nors. Klojime buvo penki arkliai ir trys sunkiųjų kulkosvaidžių vežimėliai. Bet viename vežimėlyje

nebuvo kulkosvaidžio. Šovinių dėžės buvo lengvos, matyt, tačiau Pilnosios turėjo būti kur nors kitur paslėptos. Šis atsargumas labai nepatiko Trinkūnui ir jo draugams. Kiekvienas jų pagalvojo: kaip būtų buvę gera, jeigu čia būtų atradę sunkiuosius kulkosvaidžius ir pilnas šovinių dėžes. Tada tą klojimą gal jie būtų pavertę į nepaimamą tvirtovę bolševikų pozicijos viduryje.

Staiga Gražutis išgirdo pirmą šūvį iš Barvainių kaimo pusės.

– Mūšiskiai pradėjo pulti!

Ir „Tys velniai“ tik dabar pastebėjo, kad jau ima brėkšti. Bet nepėjo jie apie tai pagalvoti, kai kažin kas pravėrė jaujos duris. Jie susigūžė už vežimėlių. Iš jaujos išėjo žiovaudamas kareivis. Nieko neįtardamas ir nepastebėdamas jis perėjo klojimą ir sustojo už durų savais reikalais. Tuo metu pasigirdo tankesnis šaudymas. Priešo kareivis kaip įgeltas išlėkė iš klojimo, pasiklausė ir tuojau grįžęs sušuko:

– Budėtojau, budėtojau, po velnių!..

– Ko rėkauji? – paklausė jį Trinkūnas, stengdamasis atsakyti mieguistu balsu.

Tada šis, iš jaujos savais reikalais išėjęs bolševikas, prišoko prie tariamojo budėtojo, norėdamas jam kažin ką nepaprasto pasakyti, bet čia pat Diržio durtuvus prieš jį sublizgėjo...

Tuo laiku Gražutis prišoko prie jaujos durų, atplėšė jas ir iš karto metęs į vidų dvi granatas vėl užtrenkė duris. Kol viduje spėjo prisikelti prie durų, Gražutis užsklendė jas. Granatos sprogo, sukeldamos rėkimą ir sužeistųjų vaitojimus. Jaujos duris ėmė daužyti baimės pagauti bolševikai.

– Ant arklių! – sukomandavo saviesiems Trinkūnas. Ir „Tys velniai“ kaip viesulas išskrido iš klojimo, nes arkliai buvo išsiganę pašonėje sprogančių granatų ir patys visomis savo raumenų jėgomis veržėsi ištrūkti.

Lauke buvo tiek prašvitę, kad nuo klojimo galėjai įžiūrėti gyvenamąsias trobas. Į jų pusę ir nukreipė „Tys velniai“ juos nešančių arklių žingsnius. Jie skrido vienas paskui kitą, ir arklių pasagų dundėjimas drebino žemę. Tvirtai prigludę prie arklių, kairėje rankoje laikydami šautuvus ir arklio pavadžius, o dešinėse spausdami granatas jie įlėkė į pirmąjį kiemą. Prie trobos durų, šūvių pažadinti, neramiai dairėsi keletas vienmarškinųjų bolševikų. Jie dar nespėjo susivokti, kas čia

dodasi ir iš kur galėtų būti žaitininkai.

Buvo dar tamsu, tad joi žiūrėti. Manydami, kad

– Ei, kur jūs?! Kas atsit

– Nieko neatsitiko! – p

miai numesdamas jiems g

ant kelio, kai jų numest

pralėkė išilgai kaimą. Jų la

tušti laukai aštrioms Trin

ėmė bėgti šūvių ir sprogin

šę ir nesuvokė, kas daryti

sąmyšyje niekas nenorėjo

komandos buvo nevienod

– Užpuolimas! Prie gin

– Ramiau! Nekelti triu

Bet prunkščiančių arkl

„Tys velniai“

matyt, tuščios.
sargumas labai
pagalvojo: kaip
ilkosvaidžius ir
rtę į nepaima-
no pusės.

ti. Bet nespėjo
ie susigūžė už
neįtardamas ir
vais reikalais.
is kaip įgeltas

atsakyti mie-

išoko prie ta-
pasakyti, bet

as ir iš karto
spėjo prišokti
eldamos riks-
imės pagauti

Ir „Trys vel-
išsigandę pa-
enų jėgomis

irėti gyvena-
ančių arklų
dundėjimas
je laikydami
atas jie įlėkė
miai dairėsi
oketi, kas čia

... Ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji
... Ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji

... Ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji

... Ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji

... Ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji

... Ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji

... Ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji

... Ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji

... Ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji

... Ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji

... Ir iš kur galėtų būti tie staiga iš pakluonių į kiemą įlekiantieji

„Trys velniai“ kaip viestaslas išskrido ant arklų...

11. Valerijus...

vietose paleistos granatos greitai įtikino ir šalčiausiai galvojančius, kad jie yra netikėtai užpulti. Visi griebė ginklus ir veržėsi į kovą nežinodami, kas veiki. Viršininkai rėkavo, norėjo sutvarkyti, suvokti, bet tai buvo ne taip lengva, nes daugelis iš baimės drebojo ir negirdėjo savo viršininkų komandų. Ir „Trys velniai“ jau buvo per gerą varną nuo Misiūnų kaimo, kai bolševikai ėmė žiek tiek apimti ir tvarkytis.

Į bataliono vado kiemą lėkė trys raiti bolševikai. Jie buvo tie patys, kuriems pasisekė pirmiesiems ištrūkti iš tos nakties kruvinių skandynių, iš Tarvydo rankų. Jie trumpai apsakė bataliono vadui, kas atsitiko:

– Netikėtas užpuolimas! Visa priešakinė sauga žuvo! Tarp priešakininių dalinių ir branduolio nieko nesutikome. Matyt, užpuolimas buvo iš Barvainių pusės. Priešo jėgos nežinomos. Jei jie puls toliau, tai tuojau bus čia!

– Gintis! Į pozicijas! – įsakė bolševikų bataliono vadas.

Neilgai trukus Misiūnų kaimo pakluonėse, vykdydamos bataliono vado įsakymą, išsipylė ginkluotų bolševikų vilnys. Per tas vilnis ėjo keistas nerimas. Kiekvienas kareivis žinojo, kad jaujoje, kur buvo sunkiųjų kulkosvaidžių skyrius ir kurioje buvo sunėsti sunkieji kulkosvaidžiai, ten liko nukauti penki jų draugai ir apgadinti kulkosvaidžiai.

Toji žinia kelė baimę ir nerimą prieš kareiviams. Atrodė, kad kiekvienu momentu gali atsiverti žemė, o iš jos išlįsti Lietuvos kareivis, tūkšti į akis sprogsiančią granatą ir vėl pasislėpti žemėje. Nes viską ką vienas kitam pasakojo apie tos nakties užpuolimą, buvo labai panašu į tai, prieš ką paprastas kareivis yra bejėgis kovoti. Kruviną jaujos tragediją ir priešakininių dalinių žuvimas kelė bolševikų tarp baimę ir nerimą. Kareivių akyse vaidenosi nematomos, juos naktinės jėgos. Į jų širdis skverbėsi bejėgiškumas ir noras greitai bėgti iš tos prakeiktos žemės.

Bet bataliono vadas buvo kitoks negu jo kareiviai. Jis apytikriai iš karto susivokė, kad priešas turi būti ne per daug stiprus, jei sugėbo taip slapčiomis priartėti iki jo saugos dalinių. O be to, bataliono vadui buvo gerai žinoma, kad jei tokiu momentu, kai visi kareiviai yra netekę pusiausvyros, jis duos įsakymą trauktis, tai atsitraukimas gali vykti masiniu, netvarkingu bėgimu. Todėl nesvyrudamas įsakė gintis.

Išaušo. Nuo Misiūnų kaimo bolševikams nusėtas laukas. Misiūnų kaimo gyvenamajam skardos eglynas. Į kairę žais nelygumais.

Bolševikų bataliono vadui š kitos pusės. Ir kiekvienas Bolševikų vadas buvo nusprendęs prieš jėgas, o Tarvydas žinojo, kad jis būtų neryžtingas bolševikų bataliono.

– Gintis išnaudojant visą kaimą.

– Pulti išnaudojant visą kaimą. Ir prasidėjo žūtbūtinės kovos. Nežiūrėdami į žvimbiančią mūšy ir artyn prie bolševikų mas traukė juos įsiveržti.

– Pirmyn, vyrai! – ragino greitiau ir drąsiau veržėsi krikė ir neramūs, pradėjo išgelbėti juos nuo staigaus puolimo. Jie ėmė šalčiau vertinti jėgas ir iš kur juos puola. Misiūnų kaimą puola apmažesnės negu jų, ėmė atremti buvo vis sunkiau ir sunkiau.

Tarvydas, su savo ryšiuose gretose, pradėjo suvokti, jei jis nors kiek imtųsi, kad tolesnis puolimas būtų momentu būtų buvę nepalankių iniciatyva netrūko jo viltis buvo rezervinis laukas. Nuo kuopos sparne ir dar

... Nuo Misiūnų kaimo į lietuvių pusę tęsėsi nedidelemis
 ... nusėtas laukas. Per keletą šimtų metrų nuo paslėgtinės
 ... kaimo gyvenamosios trobos, į dešinę, buvo nedidelis, bet
 ... eglėnas. Į kairę nuo Misiūnų vietovė buvo tik su labai ma-

... bolševikų bataliono vadas žiūrėjo į vietovę iš vienos, o Tarvydas
 ... pusės. Ir kiekvienas savaip galvojo apie susidariusią būseną.
 ... bolševikų vadas buvo nusistatęs gintis Misiūnų kaime, kol paaiškės
 ... priešų jėgos, o Tarvydas žinojo, kad jo kareivių ūpas yra labai pakilęs
 ... kad jis būtų neryžtingas vadas, jei su tokiais narsuoliais nesumuštų
 ... bolševikų bataliono.

... Gintis išnaudojant visus vietos patogumus, – nusprendė bolše-
 ... vikas.

... Pulti išnaudojant visus pranašumus! – tarė lietuvis.

... Ir prasidėjo žūtibūtinės lietuvių ir bolševikų kautynės. Įnirtę, įsiute,

... nežinodami į žvimbiančias kulkas lindo narsieji Tarvydo vyrai pir-

... mą ir artyn prie bolševikų pozicijų. Neapsakomas pergales troški-

... mas traukė juos įsiveržti į patį priešų vidurį.

... Pirmyn, vyrai! – ragino kareiviai vienas kitą ir vienas už kitą

... greičiau ir drąsiau veržėsi į priešakį. Bolševikai, pradžioje labai pa-

... ramūs, pradėjo apsiprasti. Bataliono vado šaltumas tą rytą

... išgelbėjo juos nuo staigaus ir katastrofiško pakrikimo. Pirmąjį siaubą

... patyrė jie ėmė šalčiau vertinti būseną. Pradžioje, kol nesuvokė, kokios

... jėgos ir iš kur juos puola, būtų tuojau sugniužę, bet kai pamatė, kad

... Misiūnų kaimą puola apyskystės jėgos, ne tik ne didesnės, bet dargi

... mažesnės negu jų, ėmė atgauti pasitikėjimą savimi ir puolantiesiems

... buvo vis sunkiau ir sunkiau.

... Tarvydas, su savo ryšių grupele puldamas beveik pačiose pirmo-

... galvojančiuo-
 ... ir veržėsi į galvę
 ... sutvarkyti, susi-
 ... aimės drebėjo ir
 ... "jau buvo per
 ... žiek tiek apimti
 ... buvo tie patys,
 ... s kruvinių sker-
 ... ono vadui, kas
 ... vo! Tarp prieša-
 ... yt, užpuolimas
 ... jie puls toliau,
 ... las.
 ... mos bataliono
 ... r tas vilnis ėjo
 ... kur buvo sun-
 ... eiji kulkosvai-
 ... lkosvaidžiai.
 ... rodė, kad kie-
 ... tuvos kareivis,
 ... e. Nes viskas,
 ... buvo labai pa-
 ... voti. Kruvina
 ... bolševikų tarpe
 ... s, juos naiki-
 ... oras greičiau
 ... s apytikriai iš
 ... , jei sugebėjo
 ... taliono vadui
 ... viai yra nete-
 ... mas gali virsti
 ... zė gintis.

labiausiai ir bijojo kuopos vadas: jei ir paskutinės jėgos bus metus į kautynes ir priešas tai pastebės, visa kuopa atsidurtų pavojuje ir būtų sunaikinta nepasiekusi tikslo. Noromis nenoromis Taryvdas turėjo įsakyti savo vyrams pertraukti puolimą ir pasilikti užimtas pozicijose. Be to, prie visų nepalankumų prisidėjo dar vienas: dešiniame priešo sparne staiga atsirado keli sunkieji kulkosvaidžiai, įstrižai apšaudę visą kautynių lauką. Šitų kulkosvaidžių ugnis buvo kaip pjautuvas. Ilgomis serijomis kalendami jie kiekvienam draugui kovotojui grasino šimtais mirčių iš karto.

– Velniava! – keikėsi Taryvdas, jausdamas, kad kautynių laimė ima svirti prieš pusėn. Bet žinodamas savo kareivių narsumą, jis save ramino, kad ir šį kartą atsiras kokias nors išeitis, nes pralaimėti jo kuopa nemokėjo. Verčiau mirs negu pralaimės.

Kuopos vado ženklą pasilikti užimtose pozicijose kareiviai tuojau įvykdė. Tarpvagiuose išsibarstę mažomis grupelėmis jie prisispaudė prie žemės, atsargiai pakeldami galvas pažiūrėti, kas darosi. Kulkų spiečiai zvimbė per jų galvas, kai tik jos bent kiek aukščiau pakeldavo. Kareiviai suprato, kad priešas visiškai pasiruošė juos sutikti. Toji mintis blogai veikė jų nuotaiką, bet jos palaužti neįstengė. Jie pasitikėjo savo vado sumanumu ir tik troškė pergalės. Ir juo didesnis atrodė kliūtys, tuo saldėsnis laimėjimas juos viliojo.

Bolševikų vadas iš džiaugsmo jau trynė rankas. Priešas buvo priplaktas prie purvinos žemės ir nebegalėjo nė galvos pakelti. Dar minutė kita, ir bolševikai, palaikomi sunkiųjų kulkosvaidžių ugnies, pradės priešpuolį ir turės sunaikinti tą drąsulių kuopą, juodą naktį įsiveržusią į jo batalioną. Vadas matė ir jautė, kad jo kareiviai, sunkiesiems kulkosvaidžiams prabilus, pasijuto naujai atgiję. Jų nebegąsdino lietuvių narsumas. Jie užmiršo, kad tą patį rytą žuvo jų priešakiniai daliniai ir branduolio kautynių skyrius jaujoje. Jau jiems nebebuvo baisu, kad gali atsiverti žemė ir išmesti iš savęs nenugalimus kovotojus. Visa tai jie užmiršo girdėdami, kaip išganingai trata savųjų kulkosvaidžiai. Nuo tų kulkosvaidžių tratėjimo ir tie drąsuliai prisiplojo kaip lapės prie žemės, sulįsdami į tarpvagių. Visas kautynių laukas ištuštėjo. Ir bolševikams buvo malonu, kai per vilnis nuaidėjo bataliono vado įsakymas:

– Pirmyn!.. Pirmyn!..

Taryvdas matė, kaip vienas perbegimais artinasi prie jo la-

– Ugnis!..

Tratėjo įvairiausio tipo šautuvai, vamzdžiai buvo išdilusiomis galvomis reikėjo atremti užpuolikus.

– Ugnis!..

Didžiausiam visų nusiminimam lia vaisinga, kokios tada reikėjo nukauti ar sužeisti, bet daug

Staiga įvyko tai, ko niekas ne-

„Trys velniai“. Ir jų pasirodymas

Kai tik buvo paskelbtas bo-

sulaikytus lietuvius ir kai pirmi

klūdyti sunkiesiems kulkosv-

mui vadovaująs viršininkas įs-

įją poziciją nurodydamas pam-

įvykdytas. Bet vos tik sunkie-

cijos ir paleido ugnį, iš po ke-

gudriai pasislėpę ten tuoj po-

tiketai puolė iš užpakalio abi-

kitam durtuvą, o trečiam šau-

vikrumu įvykdė savo planą.

su Diržiu. Diržio šūvis pakl-

trečiojo kulkosvaidininko kr-

Likusioji kulkosvaidžių tar-

kad buvo bebėganti, bet pa-

neišsoka, norėjo pulti tuos t-

pavėluotas: į juos švilpė Gr-

sekundžių ir Trinkūno palei-

jis staiga nukreipė į priešing-

Kažkuris iš bolševikų pala-

savo skeveldromis kliudė vis-

čiu kairės rankos raumenis

Bet nuo pamiškės bolševika-

abu iš priešo atimtuosius

Tarvydas matė, kaip vienas po kito pakyla bolševikai ir trumpais noregimais artinasi prie jo kovotojų pozicijų.

– Ugnis!..

Trautėjo įvairiausio tipo šautuvai lietuvių rankose. Daugelio šautuvų vamzdžiai buvo išdilusiomis graištovomis. Bet ir su tokiais šautuvais reikėjo atremti užpuolikus.

– Ugnis!..

Didžiausiam visų nusiminimui, toji ugnis, kad ir tanki, nebuvo tokia vaisinga, kokios tada reikėjo. Dalis puolančiųjų bolševikų klupo, mėbauti ar sužeisti, bet daug didesnė dalis jų vis artėjo ir artėjo.

Staiğa įvyko tai, ko niekas negalėjo tikėtis: kautynių lauke pasirodė „Trys velniai“. Ir jų pasirodymas nulėmė tos dienos kautynes.

Kai tik buvo paskelbtas bolševikų bataliono vado įsakymas pulti susikaučius lietuvius ir kai pirmieji bolševikai bėgdami pirmyn ėmė klyndyti sunkiesiems kulkosvaidžiams šaudyti, kulkosvaidžių šaudymai vadovaujās viršininkas įsakė keisti kulkosvaidžių poziciją, naująją poziciją nurodydamas pamiškėje. Jo įsakymas buvo kuo skubiausiai įvykdytas. Bet vos tik sunkieji kulkosvaidžiai pasiekė naująsias pozicijas ir paleido ugnį, iš po kelmų išsoko Trinkūnas su savo draugais, gaudiniai pasislėpę ten toj po to, kai išlėkė iš Misiūnų, ir visiškai netikėtai puolė iš užpakalio abiejų kulkosvaidžių tarnybą. Vienam šūvi, kitam durtuvą, o trečiam šautuvo buožę paskyręs Trinkūnas velnišku tikrumu įvykdė savo planą. Prie kito kulkosvaidžio priėjo Gražutis ir Diržiu. Diržio šūvis paklojo pirmąjį numerį, Gražučio – antrąjį, o trečiojo kulkosvaidininko krūtinėn vienu kartu susmigo du durtuvai. Likusioji kulkosvaidžių tarnyba iš pradžių taip sumišo ir išsigando, kad buvo bebėganti, bet pamačiusi, kad iš miškelio daugiau niekas neišsoka, norėjo pulti tuos tris drąsuolius. Bet jų puolimas jau buvo pabaigtas: į juos švilpė Gražučio ir Trinkūno granatos, o už kelių sekundžių ir Trinkūno paleista serija iš sunkaus kulkosvaidžio, kurį jis staiga nukreipė į priešingą pusę.

Kažkuris iš bolševikų paleido granatą į užpuolikus, ir sprogdama nuo skeveldromis klyudė visus tris: Trinkūnui apardė nugarą, Gražučio kairės rankos raumenis perplėšė, o Diržiui nuncėšė pusę ausies. Bet nuo pamiškės bolševikai buvo staigiai atmušti, ir „Trys velniai“ jau iš priešo atimtuosius kulkosvaidžius spėjo nusitempti į vieną

artilėrijos sviedinio išraustą gilią duobę. Iš čia staiga pasipylė kulkų serijos į puolančiuosius bolševikus. Ir tai buvo prieš pat ataką, nes tik kelios dešimtys metrų beskyrė vienus nuo kitų.

Sunkiųjų kulkosvaidžių puolimas taip staiga įvyko ir tokios trumpos buvo kautynės, kad nei puolą bolševikai, nei besiginą lietuviai pradžioje nesusivokė, kas atsitiko: kodėl sunkiųjų kulkosvaidžių ugnis ėmė naikinti savuosius – bolševikus. Bet kai vienas kitas puolančiųjų, išdrįsęs pasikelti nuo žemės, buvo negailėstingai tų kulkosvaidininkų paklotas, tada visi ėmė suprasti, kas atsitiko. O diena buvo pakankamai šviesi, ir ne vienas bolševikas pamatė, kad kulkosvaidžius valdo lietuviai.

Bolševikų puolimas staiga sustojo. Tarvydas, pastebėjęs, kas atsitiko, ir suvokęs, koks nepaprastas pavojus gresia drąsiesiems kulkosvaidininkams, taip pat jausdamas, kad priešui atėjo kritiškiausias momentas, paskubomis davė ženklą rezerviniam būriui per miškelį puliti priešo dešinįjį sparną.

Staiga pasipylė kulkų serijos

Ir vėl staiga bolševikų
priešo neįveikiamumą.
ciles prie žemės ir ėmė t

– Trauktis!... – pasigir

– Trauktis!.. Trauktis!

– Pirmyn! Pirmyn, vy

Tarvydai nereikėjo ka

veržtis paskui besitrau

juos, kai tik rezervinis b

Taip buvo laimėtos M

bejo visų lūpose, nors j

kitų kautynių, begydyd

apie jų sugrįžimo belau

...o vel staiga bolševikų eilėse įsisuko kareivį slegianti mintis apie
...to prie žemės ir ėmė traukti juos ne pirmyn, bet atgal.

...Traukitis!.. – pasigirdo ne viršininko, o išgąščio apimto nežinomo
...balsas.

...Traukitis!.. Traukitis!.. – pakartojo kiti balsai.

...Pirmyn! Pirmyn, vyrai! Galas bolševikams!..

...Tarydai nereikėjo kartoti įsakymo: patys kareiviai atkakliai ėmė
...sistis paskui besitraukiančius bolševikus, vydami ir naikindami

...s, kai tik rezervinis būrys ėmė pulti dešinįjį priešą sparną.

...Tarp buvo laimėtos Misiūnų kautynės. „Trijų velnių“ vardas skam-

...jo visų lūpose, nors jie patys po šių kautynių vėl nekantriai laukė

...kautynių, begydydami savo žaizdas ir retkarčiais pasvajodami

...jų sugrįžimo belaukiančiuosius namiškius.

GRYNINKIME SAVO KALBĄ

„Karys“, p. 308, 309)

Čia surašyti posakiai ir atskiri žodžiai, nuolat vartoti kai kurių lektorių vienuose kursuose. Rašau nerūšiuodamas klaidų, nes neturiu tikslo mokyti, bet iškeliau jas viešumon, tikėdamasis, kad jautresnieji pasistengs pagerinti savo šnekamąjį žodį: nevertos svetimybų, aklių vertimų iš svetimų kalbų, tarmiškumų ir galų gale pasistengs išmokti padraus lietuviško linksniavimo bei kirčiavimo. Štai pavyzdžiai: gerai to (= be to), savistoviai (= savarankiskai), atsiskaito prieš kontrolę (= atsiskaito su kontrole), ūpas (= nuotaika), išvada dėl priesios (= išvada apie priešą), gerai pragalvoti (= gerai pergalvoti, pergalvoti), gausime ginklų pas čekus (= gausime ginklų iš čekų), parako pundeliai (= parako ryšulėliai), liuosas (= laisvas), išrišti klausimą (= išspręsti klausimą), pagrindinai surūšiuoti visą medžiagą (= pagrindinai surūšiuoti visą medžiagą), mėgino padaryti žalą (= mėgino padaryti žalą), kad apsaugoti nuo gedimo (= kad apsaugoti nuo gedimo), reikia laikyti atsargą (= reikia laikyti atsargą), nėra galimybės (= negalima), įpakavimas (= įrišimas, sudėjimas), ant tiek neatsargiai (= tiek neatsargiai), ant pareigūnų uždėta pareiga (= pareigūnams uždėta pareiga), bačka (= statinė), tiekimas eina užpakalio į priekį (= pristatymas, aprūpinimas eina iš užnugario į priekį), turto nepriežiūra sudaro nepramatytų išlaidų (= turto nepriežiūra sudaro nenumatytų išlaidų), su pulko vadu (= su pulko vada), tinkama vartojimui mėsa (= mėsa tinkama vartoti), komitetas (= komitetas), sąstatas (= sudėtis), padengti išlaidas (= atlyginti, apmokėti išlaidas, atsiteisti), parėdymas (= įsakymas, nurodymas, patarimas), nuomuoja (= nuomoja), valdiškas turtas (= valdžios, valdinis turtas), daleidžia (= prileidžia), kad patenkinti (šalutiniai sakinyje) (= kad patenkintų), turėti omeny (= turėti galvoje, atsiminti), ant didelių atstumų (= dideliuose atstumuose), atitikti (= atitikti), išbrokuoti (= išniekinti, pripažinti netinkamu), šimtas kartų kalbėta (= šimtą kartų kalbėta), neštuvai žmonėmis nešami (= neštuvai žmonių nešami), parošti (= paruošti), mės (= mes), motera (= matas), nešti nuostolius (= turėti nuostolių), vijasi savo

dalių (= vejasi savo dalis), nebuvo laiko eiti juos ieškoti (= nebuvo laiko eiti jų ieškoti), pirmoji dalys (vienask. vard.) (= pirmoji dalis), padoti priemonės (= paduoti priemonės), padaryti sprendimą (= nuspręsti), duoti paaiškinimą (= paaiškinti), virš 60 litų (= per 60 litų, daugiau), sulig projekto (= pagal projektą), vienetas (= vienetas), numeris (= numeris), už praėjusius metus apyskaita (= praėjusių metų apyskaita), padengti likučiais (= išlyginti, atsilyginti, atsileisti, apmokėti likučiais), bė to, bė to (= bė to), glotnas (= lygus), tankiai reikia kurti (= dažnai reikia kurti), Pilviskis guli (= Pilviskis yra), kame reikalas (= koks reikalas).

AUTORITARINIAI VALDYSIAI

Pats atkakliausias klasiškoji teisybė bei tos teorijos pradininkas ir įtisa eilė vėlyvesniųjų mokslininkų, kad tarp gražių ir stilingų dėsnių, gyvenime sunkiai pritaikomų, yra tikėjimo, kad taip veikia jėgos, besivadovaujančios valstybėje. Tačiau, ieškodamas būdų, kaip išvengti valstybėje, kad šis organas kuo greičiau atsibytų – vykdyti įstatymų kūrėjų kartumu darė klasiškai dėsningą ekonominių daugumą, teigdamą, kad valdysiai suprasti nėra.

Tačiau valstybinės teisės mokytojai, dalis juristų dar ir šiandien laikosi, mąstymu, nors masių psichologijos demokratijos šūkių. Lygybė, laisvė, kraštus priedė prie dezorientacijos, niuvimo ir visokių patogumų, demokratinio režimo pamatai ne tik išnyko, o vis vyriausybės kaitaliojimas, darbu intensyvumo bei jų krūvio, užsienių politikoje, nuolatiniame veiksmuose neišvengiamai veikia demokratizmas šaukiasi demokratijos bankrutuoti. Demokratiškesni kraštai. Ryškiausių tokių kraštų ir Italijoje. Hitl

„Autoritariniai“ ir „autoritariniai“

AUTORITARINĖS* POLITIKOS VAISINGUMAS

(Kardas, 1939 m., nr. 1, p. 1113)

Pats atkakliausieji klasiškosios demokratijos šalininkai – Esmein, Sieyès bei tos teorijos pradininkai – Voltaire, Rousseau, Montesquieu ir ištisa eilė vėlyvesniųjų mokslininkų bei publicistų, nors ir suprato, kad tarp gražių ir stilingų demokratinės teorijos dogmų yra ištisa eilė gyvenime sunkiai pritaikomų dėsnių, tačiau vargu ar nors vienas iš jų tikėjo, kad taip veikia jų sukurtoji doktrina gyvenime taps jai besivadovaujančiai valstybei žalinga ir neišpajnoijama. Tas pats Esmein, ieškodamas būdų, kaip konstruoti įstatymų leidžiamąjį organą valstybei, kad šis organas kuo geriausiai atitiktų ir galėtų jautriausiai atsakyti – vykdyti įstatymų keliu visos tautos reikalus, vis tik su tam tikru kartumu darė klasinei demokratijai logišką išvadą – išvadą apie anoniminę daugumą, teigdamas, jog kitos geresnės priemonės tautos valdai suprasti nėra.

Tačiau valstybinės teisės mokslą gyvenimas toli aplenkė. Nemaža dalis juristų dar ir šiandien tiki reformuotos demokratijos gyvenimiškumu, nors masių psichologija visiškai nusigręžė nuo kilniųjų demokratijos šūkių. Lygybė, brolybė ir visokios laisvės demokratinis bruožas privedė prie dezorientacijos, dvasinio susmukimo, dykduonijavimo ir visokių patogumų ieškojimo. Šiandien jau braška demokracinio režimo pamatai ne kur kitur, o pačioj Prancūzijoje. Nuolatinis vyriausybės kaitaliojimas, nepastovumas valstybės užsimojamų darbų intensyvumo bei jų krypties atžvilgiu, nepastovumas vidaus ir užsienių politikoje, nuolatinis silpnėjimas kaimynų sąskaiton – visi tie veiksniai neišvengiamai veda prie radikalių reformų. Jau ne vienas laisvės demokratas žaukiasi kito režimo, pastovesnės programos.

Demokratijoms bankrutuojant, sparčiai tvirtėja autoritarinio režimo kraštai. Ryškiausių to stiprėjimo pavyzdžių, be abejojimo, rasime Vokietijoje ir Italijoje. Hitlerio vedama tauta per kelerius metus

*Klasikinė šį režimą vadina autoritariniu, o šiaip gyvenime bei sąjokai šiekėti kartojama „autoritarinis“, ir „autoritatyvinis“.

neatsisevėpdama dirbo viena kryptimi ir jos atsiektais vaisiais šiandien daugelis turi stebėtis. Palaidos italų masės Mussolini'o rankose su įžūliu atkaklumu vykdė aiškiai nustatytą programą ir gali jau didžiulius pasiekimus pasiekti rezultatais.

Keletas bruožų iš autoritarinių režimų gal padės realiau suprasti jo pasisekimų priežastis arba kitaip – šios politikos vaisingumą. Čia suminėsimė tik pačius būdingiausius bruožus. Tuos, kuriais šis režimas daugiausia išsiskiria iš demokratijų ir iš monarchijų.

Vado idealizmas ir jo autoritetas

Prieš iškylant į valstybės valdžios viršūnę, gyvenimas kiekvienam tos valdžios siekiančiam asmeniui stato būtiną sąlygą – įgyti autoritetą. Tas autoritetas įgyjamas atkakliu vykdymu tam tikros nustatytos programos. Šitos programos sudarymas turi nepaprastos svarbos. Ne kiekvienos politinės deklaracijos įgyvendinimui atsiras įsitikinusių ir viską pasiryžusių aukoti pionierių. Ši programa turi atitikti stipriausiojo valstybės elemento interesus. O stipriausias elementas yra tauta – nacija. Fašistų pagrindinis dėsnis įsakmiai ir kategoriskai skelbia, kad fašistų partijai italų tauta yra viskas. Nacionalsocializmo programa – platesnė. Joje įvedamas dar rasės grynumo momentas.

Tuo būdu siekdamas valdžios ir deklaruodamas atitinkamą stipriausiam valstybės elementui politinę programą tam tikras asmuo (politinės grupės vadas) palaiapsniui įgyja vis daugiau šalininkų, jaučia augančią partijos galią ir iš dalies natūraliai prieina tokį momentą, kada visos tautos valia ima reikštis jo troškimuose. Toks vadas yra natūraliai iškilęs. Jis turi pilną pasitikėjimą didžiulėje daugumoje, nes šios daugumos remiamas ateina į valdžią. Maža to, jis pats stato savo partijos nariams uždavinius. Ne masė jį, o jis masę veda. Tuo tarpu demokratiname režime kiekvienos partijos lyderis turi kruopščiai žiūrėti savo partijos interesų ir juos visur ginti, ginti juos net ir tuo atsitikimu, jei jis pats – partijos lyderis – būtų visai kitokios nuomonės tais klausimais; tuo tarpu plačiųjų sluoksnių išskeltas vadas jaučiasi laisvas ir gali veikti vien savo atsakomybe. Monarchai taip pat buvo laisvi arba bent jautėsi laisvi (turint galvoje absoliutinės monarchijos režimą) elgtis kaip tinkami. Bet užtat monarchai buvo per daug nutolę

nuo tautos masių, ne iš
stoję ne tautos daugum
Monarchai buvo tik di
navo. Kiek tai liečia A
tutu iš esmės autoritari
premieras Chamberla

Politisinis aiškumas

Bendrai imant, politi
šios kurso kitėjimas au
jos kitėjimą demokra
naujam parlamentui i
darius kitą vyriausybę
kuriam gi reikalui būt
lejo būti nepaleistas,
parlamentui, bet ir to
skelbia naują program
sius kelerius metus k
buvo Heriot'o, Fland
programos. Nieko pa
linetuose. O jei kas
neginčijant ir neside
pasitikėjimu žiūrėti
pastovų kursą – leid
nitarinių valstybių
nuo politinių rieten

Dinamizmas

Jaunųjų režimų d
D. Britanijos užsio
kalbose parlamento
nuodė savo tėvynė
stirinių kraštų dar
ekonomistas-moks

tautos masių, ne iš tų masių patys kilę ir savo gyvenimo tikslu
 tautai ne tautos daugumos, o tik valdančiųjų bei karūnos interesus.
 Monarchai buvo tik dirbtinės lėlės. Ne jie tautai, o tauta jiems tar-
 šavo. Kiek tai liečia Anglijos karūną – čia jau keli šimtai metų grei-
 čiau iš esmės autoritarinis bei monarchinis režimas. Ten šiandieninis
 premjeras Chamberlain'as turi daugiau galios už karalių.

Politinis aiškumas

Bendrai imant, politika, kaip ir viskas gyvenime, kinta. Bet politi-
 kos kurso keitėjimas autoritariniuose kraštuose yra kur kas lygesnis už
 jo keitimą demokratinuose kraštuose. Suprantamas dalykas, kad
 naujam parlamentui susirinkus arba ir tam pačiam parlamentui su-
 darius kitą vyriausybę, tuojau pat keičiasi ir politinis kursas. Antraip,
 bentiam gi reikalui būtų daromi tie pakeitimai. Tiesa, parlamentas ga-
 lyta būti nepaleistas, o rinktas dėl pasibaigusios kadencijos senajam
 parlamentui, bet ir tokiu atsitikimu naujasis parlamentas dažniausiai
 skelbia naują programą. Tik prisiminkime, kiek kartų per pastaruosius
 kelerius metus keitėsi Prancūzijos vyriausybė ir kokios skirtingos
 buvo Heriot'o, Flanden'o, Leono Blum'o, Chautemps'o bei Daladier'o
 programos. Nieko panašaus nebuvo nei Hitlerio, nei Mussolini'o ka-
 binetuose. O jei kas reikalinga buvo keisti – buvo keičiama paprastai,
 nušūnčijant ir nesiderant. Šis pastovumas tautai duoda jėgų su aiškiu
 pasitikėjimu žiūrėti ateitin. Kaip vairs gero vairininko rankose laiko
 pastovų kursą – leidžia ramiai plaukti laivo keleiviams, taip ir auto-
 ritarinių valstybių vyriausybės – jų vadai – apsaugoja savo tautiečius
 nuo politinių rietenų bei sukrėtimų iš vidaus.

Dinamizmas

Jaunųjų režimų dinamika žavisi net ir tokie politikai kaip buvusysis
 D. Britanijos užsienių reikalų ministras Eden'as. Paskutinėse savo
 kalbose parlamente, prieš išvykdamas Amerikon, jis nedviprasmiškai
 smelė savo tėvynės politikos rėmėjams pasimokyti iš tariamų dila-
 tarinių kraštų darbo dinamikos. Jau du amžiai prabėgo, kai garsusis
 ekonomistas-mokslininkas Adomas Smith'as įrodė, kad tautos turta

sudaro jos darbas, o tačiau tik šių laikų naujausieji režimai ėmėsi visa valstybine energija organizuoti visus jėgų išteklius intensyviau siam darbui. Argi neprikišamai ryškus pavyzdys demokratijos tėvynei – Prancūzijos kapituliavimas šiuo atveju? Čia, kaip visiemis puikiai žinoma, darbininkai nenori dirbti 6 dienas per savaitę ir kovoją už tolimesnę pratęsimą 5-ių darbo dienų savaitėje. Demokratai prisprato švęsti po dvi dienas, paprato gyventi patogumuose ir net šiuo sunkiu savo tėvynei momentu nenori jų išsižadėti.

Gyvenimo praktika

Diktatūrinių-autoritarinių režimų vaisingumą gana ryškiai parodė Muncheno konferencijos rezultatai. Pasirašant Čekoslovakijos apkarpyimo akta, buvo sugriauti demokratijų kurti kolektyvinio saugumo principai ir su karčiu ironišku parodyta silpnosios demokratijos pusės. Tarp kitų motyvų prijungti Sudetus prie Reicho buvo vartojamas ir toks argumentas:

– Niekas neabejoja, kad Sudetų didžiausia dauguma nori prisijungti prie Vokietijos. Kas remia demokratijos principus, tai tas turi pritariti ir šiam prijungimui, nes juk to nori dauguma krašto gyventojų...

Vado idealizmas – užkrečiantis ir žavintis, jo autoritetas, politinės programos aiškumas bei pastovumas ir viso tautos gyvenimo dinamizmas – štai svarbiausieji veiksniai, kurie apvaisina nacionalsocialistinių-autoritarinių arba moderniai diktatūrinių kraštų politiką. Tos politikos vaisingumą ryškiai matome gyvenimo praktikoje. Ši gyvenimo realybė mums taip pat jau daug yra davusi. Nūdien ir demokratiškiausiai nusistatę mūsų tautiečiai ima suprasti, kad nepaprastai sunkioje būklėje būtume atsidūrę, jei savo laiku mūsųose nebūtų gimęs naujas, laiko reikalavimus atitinkąs režimas. Tik vieninga ministų taryba gali išnaudoti visus reikiamus momentus, gali be didelio triukšmo ir ilgų diskusijų pasukti politinę orientaciją taip, kad būtų išnaudota viskas, kas galima tam tikru momentu išnaudoti. Kaip užsienio politika, taip ir krašto ekonominius interesus pasirinktasis režimas leidžia lanksčiausiai taikyti prie besikaitaliojančių sąlygų.

KAI IR VIEŠO

Karininko kintantis vaidinys; jo svorio padidėjimo dėl to, kad karininkas šiais ir dėl to, kad jo žodis bei valstybės gyvenimas – darminio dalyvavimas viešose Dažnai mes girdime gina nuomone, gana dažnai ir p joje ir neturėdami kitų arg užtarimo. O tačiau kai r jamos sąvokos turinį bei me. Ir tai visiškai suprant neaparta tų mokslo žmo vaidmenį valstybės gyven

Viešąją nuomonę imta demokratijos principus. kad viešoji nuomonė esą kusių piliečių. Iš tos vieš ti gyvenimiško klausimų šaltinis, prie kurio laik kad vėl galėtų tinkamai suprastų, ko jie nori ir k anglių mokslininkas A. tiją savybę – jos bukap jog Petras Didysis nus pindamas rusų viešąją learta Fridricho Didžio lino visiškai ne iš prūs well, nagrinėdamas vie yra lygtina ir reliatyvu taip kreipiamas, kad k

KARININKAI IR VIEŠOJI NUOMONĖ

(„Kardas“, 1939 m., nr. 4, p. 99, 100)

Karininko kintantis vaidmuo šių dienų valstybių gyvenime yra itin ryškus; jo svorio padidėjimo linkmė nekelia abejonių. Tačiau kaip tik dėl to, kad karininkas šiais laikais ima vaidinti nepaprastą vaidmenį, ir dėl to, kad jo žodis bei nusistatymas įneša reikšmingų padarinių valstybės gyvenimui – darosi aktualus kitas klausimas, būtent karininko dalyvavimas viešosios nuomonės formavime.

Dažnai mes girdime ginant įvairiausias tezes, kur remiamasi viešąja nuomone, gana dažnai ir patys, norėdami atsilaikyti užimtoje pozicijoje ir neturėdami kitų argumentų, griebiamės „viešosios nuomonės“ palaikimo. O tačiau kai reikia konkretizuoti šios taip dažnai vartojamos sąvokos turinį bei nustatyti jos formą – susitarti neįstengiame. Ir tai visiškai suprantama, kodėl viešoji nuomonė, dar toli gražu nepastarta tų mokslo žmonių, kurie patys pirmieji ėmė nagrinėti jos vaidmenį valstybės gyvenime.

Viešąją nuomonę imta remti bei pateisinti tiesioginės ir klasinės demokratijos principus. Dalis anglo-saksų mokslininkų įrodinėja, kad viešoji nuomonė esąs gyvas ryšys tarp seimo ir seimo narius rinkusių piliečių. Iš tos viešosios nuomonės seimo nariai tegalį pasisemti gyvenimiško klausimų sprendimo. Viešoji nuomonė esąs kaip koks šaltinis, prie kurio laikas nuo laiko turi ateiti tie atstovai ir atsigeriti, kad vel galėtų tinkamai atstovauti piliečius, kurie juos išrinko, kad nepasirastų, ko jie nori ir ko nepakenčia. Bet ne kas kitas, kaip garsusis anglų mokslininkas A. V. Dicey pastebėjo viešosios nuomonės prastą sąvaybę – jos bukaprotiškumą. Jis teigia, kad esą galima įrodyti, jog Petras Didysis nustatė rusų galybės pamatus per daug nesirūpinamas rusų viešąją nuomone, kad moderninė Prūsų valstybė yra kūrta Fridricho Didžiojo, kuris savo idėjas apie gerąją valdymą skelbė visiškai ne iš prūsų šaltinių. O garsusis anglų mokslininkas Loell, nagrinėdamas viešosios nuomonės esmę, pastebi, kad viskas joje yra lygtina ir reliatyvu. Reikalavimas, kad valstybės gyvenimas būtų kaip kreipiamas, kad kiekvienu klausimu būtų pirma prieita vieninga

viešojo nuomonė, veda prie vienbalsiškumo principo. Mes dar geriau žinome ir už Lowell, kokių rezultatų buvo prieita valstybės gyvenime besivadovaujant vienbalsiškumo principu, kai tūlas bajoras, liberam veto teise naudodamasis, užkirsdavo kelią įgyvendinti naudingiausiems ir būtinus įstatymus. Analizuodamas viešosios nuomonės pobūdį bei žymes Lowell pastebi būdingą dalyką: žmonių nuomonės, jų idėjos, jų įsitikinimai tik iš dalies tėra pagrįsti sąmoningu protavimu. Eilinis žmogus savo nuomonių ir įsitikinimų didžiausią dalį tiesiog perima iš tos socialinės aplinkumos, kurioje jis auga ir veikia, netikrindamas jų savarankiškų mąstymų ir analize. Gi Gabriel Tardė pažymi, kad įsitikinimų intensyvumas sudaro labai svarbų nuomonių skleidimo veiksnį. Žmonės mano, kad viešosios nuomonės pamatai ir siekiai glūdį tiktai vienaip ar kitaip manančių asmenų skaičiuje, o tai toli gražu netiesia; jei tam tikroje bendruomenėje iš vienos pusės 49 % narių turi labai aiškius ir tvirtus įsitikinimus kuriuo nors klausimu, o iš kitos pusės 51 % kitaip manančių nėra griežtai nusistatę, tai pirmoji nuomonė disponuoja didesne viešąja jėga ir gali būti tikra nugalėsianti antrąją.

Analizuodamas mokslininkų nuomones, šiuo – viešosios nuomonės – klausimu prof. Romeris teisingai sako, kad turint galvoje visus tuos rezervus, kurių tenka laikytis vertinant viešąją nuomonę, iš jos labai mažai kas belieka, o kas dar lieka, tai arba visiškai siaura, arba nereikšminga, arba reiškia kurį nors nepaprastą visuomenės karšį, ūpą (Valstybė, I t., 169 p.).

Šių dienų gyvenimo įvykiai keičiasi žymiai greičiau už įvairiausių publicistų reiškiamas nuomones. Tai, kas vakar buvo norima laikyti amžinai pastoviu, nūdien be triukšmo atsigula į karštą, o tai, apie ką žmonės visai negalvojo, – iškyla aikštėn negirdėtu aktualumu. Viešosios nuomonės keitimasis nieko nebestebina mūsų laikais, nes ir per trumpų amžių, net ir neturėdami gilesnio istorinio įvykių pažinimo, mūsų amžininkai galėjo būti ir buvo liudytojai minėtų pasikeitimų. Taip – viešojo nuomonė yra dalykas itin nepastovus. Taip pat sunku būtų nustatyti, kiek piliečių vienodai yra įsitikinusių tam tikrais klausimais, turint galvoje Lowell ir Tardė pastabas. Bet jei neįmanoma pagauti vienos viešosios nuomonės arba vienodo pasiskaidymo tam tikrais klausimais visų socialinių junginių, tai kalbėti apie

...sudarą socialinio junginio v
...prof. Romeris pastebi, kad vie
...nuomonė, bažnytinė, profesin
...viešąją nuomonę, yra kuri no
...išsibėgęs grupinių viešųjų
...tam tikroji socialinė grupė
...balsinės galios ar įtakos.

Taigi, tam tikru laiku ir t
...nuomiant – nustelbianti kitas
...nuomone. Bet turint galvoj
...tuo klausimu, be klaidos ga
...tai nepačiuopiama ir labai
...visada naudojasi ne kas ki
...gyvenimą – politinės grupės
...naudodamasi visokiomis m
...tymo priemonėmis, vis
...nuomoniai platinti savo nuom
...paversti plačiųjų sluoksniu

Karininkas yra ypatingo
...arinio krašto saugumo la
...ginkluotų jėgų raktas, ku
...ypatingai rūpi, nes norint
...storam, kad reikiamu mor
...tos partijos patikimo žm
...ems dedamas pastangas,
...jėgų atveju nepasipriešins
...pakeverbti į karininko sm
...tikrinti jo pritarimą. V
...traukti karininkus į sav
...skaidančios grupės atstova
...labiau apsiniaukęs tėvynė
...dalyvesnės.

Karininkas yra trejopas
...nis gyvis ir c) ypatingo
...ninko individualybe rūpir
...įstatymų leidėjas, o jo y

...socialinio junginio viešąją nuomonę yra galima. Minėtasis prof. Romeris pastebi, kad viešoji nuomonė yra nacionalinė, klasinė, socialinė, bažnytinė, profesinė ir t. t. Dažniausiai tai, kas vadinama viešąja nuomone, yra kuri nors grupinė viešoji nuomonė, būtent toji grupės nuomonė, kuri nusveria kitas todėl, kad tam tikroji socialinė grupė iš viso daugiau sveria visuomenėje, turi didesnę galią ar įtakos.

Taiigi, tam tikru laiku ir tam tikros grupės nuomonė gali būti vyraujanti – nustelbianti kitas nuomones, ir tai bus vadinama viešąja nuomone. Bet turint galvoje gyvenimo patyrimą ir mokslo pastabas, mes turime klausimu, be klaidos galima teigti, kad viešoji nuomonė yra labai nepatvari, labai neapčiuopiama ir labai nepastovi vertybė. Tuo jos nepastovumu mesada naudojasi ne kas kitas, kaip politika; kiek tai liečia vidaus gyvenimą – politinės grupės, siekiančios valdžios. Kiekviena partija, naudodamasi visokiomis moderniosios technikos teikiamomis susiėmimo priemonėmis, visokiais būdais stengiasi visuomenėje aktyviausiai platinti savo nuomones, norėdama tos partijos nusistatymą paversti plačiųjų sluoksnių nusistatymu.

Karininkas yra ypatingoje valstybės gyvenimo padėtyje. Jis – išimtinio krašto saugumo laidininkas. Tačiau karininko rankose yra ginkluotų jėgų raktas, kurs kiekvienai valdžios siekiančiai partijai ypatingai rūpi, nes norint atsiekti valdžios, visų pirma reikia būti tikram, kad reikiamu momentu tasai raktas bus valdžios besiekiančios partijos patikimo žmogaus rankose, kad jis arba pritaris ir padės dedamas pastangas, arba liks visiškai neutralus, bet kad jis nekliu atveju nepasipriešins. Štai dėl ko reikalinga kuriuo nors būdu paskirti jį karininko smegenis, palenkti jo galvojimą savo naudai, patikrinti jo pritarimą. Viso šito pasekmė – įvairiausios pastangos paskirti karininkus į savo eiles, užkrėsti juos tam tikros valdžios siekiančios grupės atstovaujama nuomone. Pastebėjime dar – juo labiau apsiniaukęs tėvynės dangus, tuo tos pastangos paprastai būna intensyvesnės.

Karininkas yra trejopas žmogus, būtent: a) individas, b) socialinis gyvis ir c) ypatingos paskirties valstybės tarnautojas. Karininko individualybe rūpinasi jis pats, socialiniu jo gyvenimu rūpinasi valstybės tarnautojai, o jo ypatingąją paskirtimi – visi. Jei karininkas

suprantama, kodėl ir įstatymais, ir statutais (1), ir gyvenimo logikos reikalavimais jis yra izoliuojamas nuo politikavimo. Kaip jau suminėti mokslo žmonės yra įrodę, kad viešoji nuomonė tėra mažos vertės dalykas žiūrint į ją istorinėje perspektyvoje, taip ir partijų likimas toje perspektyvoje yra nepalyginamai mažiau tevertas už perdėm pastovų karininko, kaip ypatingos paskirties valstybės tarnautojo, darbą. Partijos išskyla ir nyksta kaip tam tikras visuomenės nusiteikimas, kaip viešoji nuomonė, o išorinio saugumo reikalas yra visais laikais visų suverenių valstybių pastoviausia bazė ir reikalas. Tad visiškai neklysimė sakydami, kad tos tendencijos, kurios vienu ar kitu būdu smėgina karines jėgas paversti politikos įrankiu – perdėm žalingos ir smertingos. Kariuomenės vado žodžiai, įvairiomis progomis pasakyti apie kariuomenės apolitiškumą, turi būti aiškus atsakas toms tendencijoms, kurios viešosios nuomonės priedangoje norėtų įsikverbti į karininko smegenis ir jas palenkti į politikavimo kelią. Karininko akimis, viešoji nuomonė yra kaip jūros bangų siautėjimas, nuolatos bebeičias savo paviršių. Jis negali visiškai nematyti to siautėjimo, nes jis turi akis. Bet užtat karininkas niekada, nors ir kaip beatrodytų viliojantis bangų žaidimas, negali paleisti savo tvirtos valios vadžių – negali šokti pats į tą bangų žaismą, nes jo švenčiausioji pareiga – saugoti krantą.

– Galbūt. Istorija žino visokių pavyzdžių, bet niekada neatspėja ateities.

– Tas tiesa, – gyvai pritarė antrasis, – bet vis tik istorija yra vienintelis mokslas, kurio padedami galime suvokti žmonijos gyvenimo patalpių. Kartais ir tam tikrus, nors netolimus, įvykius galime atspėti.

– Ką reiškia „galime“, jeigu neatspėjame? – ironiškai pastebėjo pirmąsias. – Juk ir į mėnulį patekti „galime“, deja – nepatenkame. Po to abu nutilo.

Monotoniskai bildėjo dvi poros sutartinių žingsnių iš vieno plento galo į kitą. Artėdami link mokyklos budėtojo kambario patulininkai kas kartą pagalvodavo: kiek dabar laiko. Ir nors gerai numanė, kad yra dar virš poros valandų, bet eidami pro šalį vis pažiūredavo į viduje kibantį laikrodį. Paskui vėl nedideliu lėtu žingsniu nueidavo išilgai miono.

Sutrikdytos Povilo mintys nesąmoningai ėmė austi naują tinklą. Ne mylimosios akių žvilgsniams užburti, ne jos lengvus žingsnius trupaus šieno kupetų pilnoje pievoje žvejoti, o atrasti save patį nuostabiems gyvenimo verpetuose.

– Tu esi kariūnas? Taip. Tu greit būsi karininkas? Taip. O kas tai yra karininkas? Kareivių vadas. Kokios yra jo pareigos? Išmokyti savo kareivius kariško amato. Kam reikalingas kariškas amatas? Kad apginti valstybės nepriklausomybę. O kas tai yra valstybės nepriklausomybė? Tai yra laidas ugdyti tautos pajėgumą, kurti tautinę kultūrą, siekti visuotinės gerovės. Reiškia, tavo darbas, tavo pareigos yra pilnai suderinamos su aukščiausiuoju viso gyvenimo siekiu ir uždaviniu. Tu klausoji gyvenime už tai, kad mažai tautai būtų palikta laisvė gyventi. Tu dirbi tam, kad įneštum savo dalį sutelktų pastangų frontan prieš plieno ir parako apsišarvavusius žmones, pripažįstančius tikėtai save. Tu klausoji savo gyvenimo dalį – visą gyvenimą tam, kad žūtų nuo kaulo tas, kurs neteisingai jį pakelia...

Įsivertimo pilnos buvo jauno kariūno akys. Jas pamačiusi jo mylimoji nesuprastų, kad tai tos pačios akys, kurios vasaros vėjams šnekančiai kalbantys karklų viršūnėse buvo taip sklidinai kupinos paslaptinai gerio, kurio amžinai ilgisi nepasotinama žmogaus širdis.

NŪDIENĖ VOKIETIJA

Simas Miglinas

(„Tėvika“ („Tėvynė“), Šiaulių apskritis, 1943 m. vasaris, kovas.

Faktiškai šį straipsnį parašė patė J. Noveckis

Lapkričio viduryje grupė lietuviškų laikraščių redaktorių bei redaktorių atstovų buvo pakviesta į Vokietiją supažindinti su čionyke gyvenimu ketvirtaisiais karo metais. Šioje lietuvių žurnalistų delegacijoje dalyvavo 14 asmenų. Lietuviams žurnalistams buvo suteikta proga apsilankyti įvairiose Vokietijos sostinės Berlyno vadovaujantiose įstaigose, didžiosiose įmonėse, kur buvo galima susidaryti apypilnį nūdienio gyvenimo vaizdą. Be to, lietuviams žurnalistams įvairiose Vokietijos vietose Breslau, čekų protektorato Zline, Vienoje, Badene, Lince, Miunchene, Zalburge, Berchtesgadene, Niurnberge, Drezdene šios kelionės metu, kaip matyti iš lanekytų vietovių, buvo suteikta proga susipažinti su gyvenimo sąlygomis didžiausiuose Vokietijos meno, kultūros ir dalimi pramonės centruose. Šioje kelionėje lietuviai žurnalistai išbuvo per mėnesį laiko ir, atsižvelgiant į karo meto sąlygas, turėjo retą progą plačiau pažvelgti į dabartinį gyvenimą Vokietijoje.

Kaip šiandien atrodo Vokietija, koks ten gyvenimas?

Šio klausinio negali išvengti nė vienas lietuvis žurnalistas, laneksis Vokietijoje. Savaimė suprantama, kad pilnutinį atsakymą į šį klausimą duoti nėra įmanoma, nes per mėnesį laiko buvo galima susidaryti daugiausiai išorinio Vokietijos gyvenimo vaizdą. Kiekvienam yra aišku, kad nūdienis gyvenimas Berlyne ar kuriame kitame Vokietijos centre negali būti toks pat, koks jis buvo prieškariniais metais. Šiandien Vokietija gyvena ketvirtuosius karo metus. Vyksta karas daug patirikalavo aukų ir pasiaukojimo, tos aukos reikalingos ir dabar. Tad kiekvienas gyventojas turi pasiduoti neišvengiamiems suvaržymams bei apribojimams. Jei vieni kiti apribojimai iš pirmo požiūrio taip neįtrenta į akis, tai Berlyne (kuriame rašančiam teko būti prieš dešimt

metų) ir kituose Vokietijos centruose šiandien ypač ryškus judėjimo sumažėjimas. Lengvos mašinos, kurių anksčiau gatvėms žvimbai neįsivaizduojamos aibės, šiandien šiuose milijoniniuose miestuose sutirpusios ir tarnauja kitiems, karo reikalavimams. Taip pat ir mašinos šiandien kiekvienas vokiečių žmonių srovės žymiai sumažėjusios. Vieni kovoja fronte, kiti įjungti į darbo bei įvairių pareigų frontą namuose. Dykinėjanti, kuris nieko neveiktų, čia sunku sutikti. Tad savaime suprantama, šiokiadieniais keturių milijonų gyventojų Berlynas atrodo tuštoka. Tik po darbo pasipila srovės žmonių. Visai kitas vaizdas šventadieniais. Tada miesto judėjimas daro žymiai gyvesnį vaizdą.

O kaip šiandien atrodo berlynietis ar kurio kito miesto gyventojas? Nesvyruojant reikia pripažinti, kad čia ypatingo pakitimo nematyti. Gyventojai skoningai apsirengę. Mityba, nors ir smarkiai suvaržyta, tačiau iš žmonių veidų negalima spręsti, kad jie jautų badą. Viešint Berlyne buvo daug progų apsilankyti įvairiose valgyklose: miesto, jmonių ir didžiausiųjų įstaigų. Jose visose maistas ruošiamas pagal korteles, tačiau žymiai geresnis negu dabartinėse mūšikėse valgyklose. Mėsos valgyklose duodama penkis kartus į savaitę ir du kartus žuvis. Kiekvienas Vokietijos gyventojas šiuo metu per savaitę gauna po 300 gramų mėsos. Ši kiekį padalinus penketai dienų, gaunasi gana maža porcija. Duonos kiekvienas vokiečių žmogus gauna maždaug tiek pat, kaip ir Lietuvoje. Tačiau vienas čia yra teigiamumas maitinimo srityje – tai daržovių gausumas. Bulvių ir įvairių daržovių šiuo metu Vokietijoje gyventojas gauna pakankamą kiekį. Svarbiausia, kad čia maisto paruošimas yra visai kitas negu pas mus. Vokiškoje virtuvėje išvirtos daržovių sriubos, kurioje nerasi nė lašo pieno bei riebalų, o tą sriubą valgysi be priekaišto virėjui. Žodžiu – daržovės šiuo metu gyventojų maitinimo srityje Vokietijoje yra pats svarbiausias šaltinis.

Vokiečių ūkininkas karo metais

Kelonės metu po Vokietiją lietuviai žurnalistai turėjo progos apsilankyti keliuose vokiečių ūkiuose ir susipažinti su dabartinėmis vokiečių ūkininko gyvenimo sąlygomis. Ir čia ūkininkavimo sąlygos

...gyvenimo kaip ir kituose la...
...ūkininkas duoniniu...
...reikalavimas ko 11 be...
...priklausomas susi...
...gali kas mėnuo susi...
...leidži...
...iki 15 metų leidži...
...duoti pašarini...
...šio ūkio gėrybes atiduoti...
...reikalavimą vykdyt...
...savaime suprantama, y...
...normomis, nes...
...aparatas ir kiek...
...reikalavimų.
...skersti namuose...
...lietuviams žurnalist...
...privalomi atiduoti,
...pagal korteles gaur...
...tiekti vokiečių ū...
...reikalingi atiduoti tik...
...Jei kiekvienam ūk...
...ūkininko šeimoj...
...kiaušinių prievolė atl...
...pažymėti, kad Vok...
...Breslau, netoli Vien...
...šio ūkio, kai tuo tarpu...
...190 ha ūkyje la...
...Prie Badeno teko...
...pora arklių.
...ūkio produktyvu...
...Lietuvoje. Tiek prabėg...
...skirai paminėti ūk...
...ūkininkavin

suvienkijusios kaip ir kituose karo paliestuose kraštuose. Karo metu vokiečiai ūkininkas duoninius javus privalo kariuomenės ir miesto savitainio reikalams perduoti visus, savo šeimos kiekvienam nariui kas mėnuo palikdamas ko 11 kg. Jei šeimoje yra 10 narių, tai vokiečiai ūkininkas gali kas mėnuo susimalti 110 kg. Pieną įpareigotas kiekvienas ūkininkas atiduoti visą. Suaugusieji neturi teisės pasilikti pieno. Tik vaikams iki 15 metų leidžiama kasdien palikti po pusę litro.

Taip pat reikia duoti pašarinių javų, šiaudų, bulvių, daržovių ir t. t. Tačiau čia prievolių ėmimo sistema kitokia, negu, pvz., pas mus. Lietuvoje kiekvienam ūkininkui iš anksto nustatoma prievolių norma. Vokietijoje norma nenustatoma, tik ūkininkas įpareigojamas gamtas ūkio gėrybes atiduoti visas, sau tepasilikdamas maistui. Kas nenugęs šį reikalavimą vykdyti, tas skaudžiai nukentėtų. Tokia sistema, savaimė suprantama, yra daug parankesnė, negu kad prievolės nustatant normomis, nes reikalingas žymiai mažesnis prievolių paskirstymo aparatas ir kiekvienas ūkis vienodai paliečiamas karo metu reikalavimų.

Gyvulius skersti namuose vokiečių ūkininkams bent tose vietose, kur teko lietuviams žurnalistams lankytis, uždrausta. Visi skerdžiami gyvuliai privalomi atiduoti, o ūkininko šeimos nariai – kaip ir miestiečiai – pagal korteles gauna atitinkamą mėsos kiekį.

Paukščius tielti vokiečiai ūkininkas nėra įpareigotas. Taip pat kiaulėniai reikalingi atiduoti tik tiems ūkininkams, kurie vištų laiko virš normos. Jei kiekvienam ūkininko šeimos nariui netenka po 1,5 viščiuko, pvz., ūkininko šeimoje yra 4 asmenys, tai tame ūkyje esant 6 viščiukams kiaušinių prievolė atlikti visai nereikalinga.

Tenka pažymėti, kad Vokietijoje, kur tik teko aplankyti ūkininkus (prie Breslau, netoli Vienos, Alpe prie Zalcburgo), ypač išplėstas pieno ūkis, kai tuo tarpu arklių laikoma nedaug. Pvz., viename apskrityje 190 ha ūkyje laikoma 80 karvių, dvi poros jaučių ir tik 6 arkliai. Prie Badeno teko aplankyti 24 ha ūkį, kuriame laikoma 14 karvių ir pora arklių.

Pieno ūkio produktyvumas Vokietijoje yra maždaug toks pat, kaip ir Lietuvoje. Tiek prabėgomis apie vokiečių ūkį karo metais. Vėliau šis atskirai paminėti ūkininkavimo sąlygas Alpių kalnuose, kur visai skirtingos ūkininkavimo sąlygos lygumose.

Lietuvių žurnalistų priėmimai

Be kelionės, lietuviai žurnalistai Berlyne turėjo progos gana plačiai su vadovaujančiais Vokietijos propagandos asmenimis išsikalbėti atodienio gyvenimo Lietuvoje klausimais. Be eilės oficialių priėmimų, kuriuos suruošė vietinės valdžios ir spaudos atstovai Breslave, Viena-je, Miunchene ir kt., lietuviams žurnalistams buvo suruošti priėmimai Berlyno Okupuotų Rytų Sričių Ministerijos Spaudos skyriaus, Užsienio Reikalų Ministerijos spaudos skyriaus. Pastarojo priėmimo metu lietuviams žurnalistams buvo pristatytas Indijos reikalams britų ministerio Emery sūnus, neseniai iš Ispanijos per Prancūziją atbėgęs į Vokietiją. Lietuvių žurnalistų paklaustas, ko jis bėgęs iš Anglijos, Emery pareiškė bėgęs dėl to, kad jaučiąs Anglijai holotevizmo pavojų. Vokietijos Užsienio Reikalų M-jos Spaudos skyriaus priėmimo metu lietuvius žurnalistus pasveikino Gesandte Braun von Summ, primindamas, kad jis Pirmojo pasaulinio karo metu dalyvavo kovose, o po karo pradėjo dirbti diplomatinėje tarnyboje ir dalyvavo akte Vokietijai Lietuvą pripažįstant de jure.

Be to, lietuviams žurnalistams buvo suruošti priėmimai Vokietijų Spaudos Namuose ir Užsienio Žurnalistų Namuose (pastarusiuose buvo progos dalyvauti žymaus italų tenoro Tito Scipos koncerte).

Tiek suglaustai apie oficialiąją kelionės dalį. Atėityje teks plačiau išsitariani apie šiuo metu Vokietijoje vykdomus plačių užsimojimų paruošiamuosius darbus įvairiose srityse, kurie numatomi realizuoti pokariniiais metais.

Savaitraštyje pateikti visus įspūdžius, patirtus per mėnesį laiko svetur viešint, esamomis sąlygomis, kada kiekviena redakcija turi atsizvelgti į gaunamus popierio kontingentus, sunkiai beįmanoma. Be to, leidžiantis į smulkmenas, nemaža dalis įspūdžių žymiai pasentų ir nustotų aktualumo. Atsizvelgiant į tai, lietuvių žurnalistų patirtieji įspūdžiai Vokietijoje „Tėviškėje“ bus pateikti sutraukiniu būdu.

Berlynas ir jo perstatymo planas

Retam mūsų skaitytojui teko būti Berlyne. Tad čia pasistengsiau keliais sakiniais apibūdinti šį keturių milijonų gyventojų miestą, kad skaitytojas galėtų bent šiek tiek susidaryti įspūdžio apie jo dydį ir

berlynas įkurta
Lietuvoje. Šios lygun
apskritių – tęsiasi
Vilkaviškio, kol p
Rytprūsias
turi progos pas
gimė ir augo mūsų įž
Metų poemoje taip vaizd
traukinius pad
Kybartų traukinys pad
atkleisti pirmu
maždaug 40 kilo
Tai jau pakankamai
pasiekus š
didmiesčių, vaiz
berlyniškai dar
ir vis tematai p
kurį didžiama gali p
mažesni.
prie kiekvieno name
rūpestingai
mėnesiais auginam
nukritusie
neišklaidytų, ir
mažajam d
gyventojai, gy
didelė parama ši
išaugina r
gyventojai
žalios vejos.
kilometrų trau
didesnių pastat
pastatų rik
Be pertrauko
vadinamieji
netoli S. – B

šalinę išvaizdą. Berlynas įkurtas tokioje pat lygumoje, kokių gauau
 šiaurinėje Lietuvoje. Šios lygumos iš šiaurinės Lietuvos – Biržų ir
 į pietus gretimų apskričių – tęsiasi Šiaulių apskritimi toliau: Kėdainių,
 Marijampolės, Vilkaviškio, kol pagaliau pasiekia Rytprūsių didžiąsias
 lygumas. Ivažiavęs į Rytprūsius, netrukus sustojus traukiniui Ebe-
 nso stotyje, turi progos pasižvalgyti po plataus akiračio lygumas,
 kuriose gimė ir augo mūsų įžymusis rašytojas Kristijonas Donelai-
 tis. „Metų“ poemoje taip vaizdžiai įamžinęs ponui baudžiavą netusio
 bito vargus, džiaugsmus ir rūpesčius.

Nuo Kybartų traukinys padaręs arti 800 kilometrų šuolį pro savo
 karnę pradeda atskleisti pirmuosius Berlyno vaizdus. Šiuo metu Ber-
 lynas užima maždaug 40 kilometrų ilgio, 20 kilometrų pločio žemės
 plokštumą. Tai jau pakankamai nusako apie šio miesto didumą. Tačiau
 iš pirmo žvilgsnio, pasiekus šio didmiesčio pakraščius, Berlyno, kaip
 ir didžiūmos didmiesčių, vaizdas kuklus. Berlyno pakraščiais gyvena
 vadinamieji berlyniškiai daržininkai. Traukinys tave praneša 5–10
 kilometrų, ir vis tematai prie žemės priglundusius mažyčius namel-
 ius, kurių didžiūma gali prilygti mūsų buvusių autobusų dydžiui.
 Kiti nameliai dar mažesni. Tačiau visi jie nudažyti jaukiomis spal-
 vomis, prie kiekvieno namelio auga kelių vaismedžių kuklus sodelis.
 Po vaismedžiais rūpestingai išpurenta kiekviena žemės pėda ir čia
 vasaros mėnesiais auginamos įvairiausios daržovės. Dabar gi, rudenį,
 nuo vaismedžių nukritusieji lapai tvarkingai sugrėbti. Kad jų vėjas
 betiksliai neišsklaidytų, ir prislėgti prie tvorelės. Čia jie supus ir bus
 naudinga trąša mažajam daržui.

Berlyno daržininkai, gyveną kukliuose nameliuose miesto pakraš-
 čiais, yra didelė parama šiam didmiesčiui. Savo mažuose darželiuose
 jie rūpestingai išaugina nemažus kiekius įvairusių daržovių ir jas
 pateikia centro gyventojams, kurių didžiūma neturi progos kojas pa-
 šėti ant žalios vejos.

Ketelį kilometrų traukinys niręs linkui Berlyno centro pagaliau
 pasiekia didesnių pastatų grupes. Prasideda dviaukščių, triaukščių ir
 keturaukščių pastatų rikės. Geležinkelių bėgiai išraizgyti įvairiomis
 kryptomis. Be pertraukos švilpia mieste susisiekimą palaiką elektros
 vagonai vadinamieji S. – Bahn (gatviniai traukimai). Tai vieur,
 kaip ir kitur jie netoli S. – Bahn'ų pamatai iš požemio išnyrantį U. – Bahn

urėjo progos gana platus
 smenimis išsiskleisti su
 eilės oficialių priemonių
 atstovai Breslavo, Viena
 ns buvo surašyti priemonių
 erijos Spaudos skyriaus
 rias. Pastarojo skyriaus
 atytais Indijos reikalavimais
 Ispanijos per Prancūzijos
 klausas, ko jis begete ir
 jaučias Anglijai bolon
 M-jos Spaudos skyriaus
 no Gesandte Braun von
 inio karo metu dalyvavo
 je tarnyboje ir dalyvavo

ūti priėmimai Vokietijai
 muose (pastaruosiuose
 to Scipos koncerte).
 j. Ateityje teks plačiau
 plačių užsimojimų pa-
 e numatomi realizuoti

is per mėnesį laiko susi-
 ena redakcija turi visi-
 inkiai beįmanoma. Be
 pūdžių žymiai pasitem-
 vio žurnalisto patirties
 utrauktinu būdu.

Tad čia pasistengiau
 gyventojų miestą, kad
 pūdžio apie jo dydį ir

(požeminį traukinį). Jau esi pasiekęs Berlyno centrą. Čia vyrauja be-
nedaug aukštų pastatai. Penkių, šešių ir daugiau aukštų pastatų Berlyne
ty. Atsižvelgiant į vyraujančius keturių bei penkių aukštų pastatus
Berlyne, šį didmiestį negalima pavadinti dangoraižių didmiestiu.

Berlynas palyginti nėra senas miestas. Jis per kelius paskutiniuo-
sius šimtmečius spontaniškai išaugo į didžiulį miestą. Nepaprastai
greit išaugdamas Berlynas nebuvo pakankamai tiksliai išplanuotas.
Dėl to jo pakraščiais gana plačiai išsiplėtė vadinamieji daržininkai,
prisirasę mažųjų namelių. Šie žmonės pakankamai turi tyro oro,
bet gyvena ankštuose nameliuose. Tuo tarpu nemaža dalis Berlyno
centro gyventojų prie savo gyvenamųjų namų neturi žalios vejos nė
pėdai padėti. Atsižvelgdamas į būtiną reikalą Berlyną iš pagrindų
perstatyti Adolfas Hitleris jau 1937 metais paskelbė šio didmiestio
ir Vokietijos sostinės pertvarkymo planą, kurį pavedė vykdyti genera-
liniam statybos inspektoriumi prof. Albert'ui Speer.

Pagal paruoštą Berlyno pertvarkymo planą numatyta visa eilė gy-
venti netinkamų pastatų nugriauti, o jų vietoje pastatyti erdvius
saulėtus butus, kurių kiekvienam būtų lengvai prieinami žali plotai.
Iš viso Berlyne numatyta penkiolikos metų laikotarpyje pastatyti ir
įrengti apie 400 000 naujų butų. Be to, greta butų statybos numa-
tyta pastatyti visa eilė didžiulių pastatų viešosioms įstaigoms: muzie-
jams, galerijoms, mokykloms, susirinkimams ir t. t.

Berlyno perstatymo planas palaipsniui jau yra vykdomas nuo 1937
metų. Lietuvos žurnalistams buvo suteikta proga apsilankyti Berlyno
generalinės statybos inspekcijoje, vadovaujamoje prof. A. Speer, ir
susipažinti su milžiniško masto paruošiamaisiais darbais.

Neatsižvelgiant į karo meto sąlygas, Berlyno pertvarkymo pla-
nai ir dabar rūpestingai ruošiami. Kiekvieną nustebins nepaprastas
kruopštumas ruošiant Berlyno pertvarkymo planą. Štai dabartinio
Berlyno modelis. Toliau būsimo Berlyno modelis su detaliais aty-
mėjimais, kas šiame didmiestyje bus pertvarkyta. Pravestos naujos
gatvės, jų pakraščiais rikiuojasi visa eilė naujų pastatų. Perstatant
Berlyną yra numatyta pravesti dvi pagrindines gatves, viena išil-
gai miesto, kuri bus 50 kilometrų ilgio ir eis rytų-vakarų kryp-
timi, o kita skersai miesto, kuri eis pietų-šiaurės kryptimi ir bus

...išilgai. Be šių pagrindinių
gatvių, kad bet kurios mies-
ties pastiekiamas.

...Berlyno mod-
...naujojo Berlyno mod-
...atskirų numatytų, ka-
...sėse gali pamatyti, ka-

...vienas ar kitas r-
...spalvos vienas ar kitas r-
...centrinį naujo Berlyno

...technikos mokyklai ir t. t.
...plano ruošimas, savaimė
...laiko ir energijos. Tačiau

...klaidų, bet iš anksto su-
...gatvių, bet ir viso miesto
...inspekciją ir susipažinus

...išsamiais planais
...miestų statybo-
...Daug mūsų statybos p-

...ypač Kaune, reikėjo
...jį vykdant nebuv-

...Jau buvo pribrendęs r-
...sąlygas miestui augt-
...buvo išaugę be reikian-

...pusės, ruošiamasis
...miestus tvarkant
...valstybei. Miestams

...paramos, sunkian
...su miesto visuma
...centras pasidarė neišv-
...pakankamai erd-
...miesto pakraščiuose l-
...plečiantis jo pakrašč-
...miesto ar valsty-
...Berlynas suteikti imp-
...gyventojams gyvent-
...Berlyno butai,
...000, bus saulėti, sve-

40 km ilgio. Be šių pagrindinių gatvių, numatyta pertvarkyti visa eilė gatvių, kad bet kurios miesto dalies gyventojui centras būtų lengvai pasiekiamas.

Bendras naujo Berlyno modelis nebūtų toks įtikinamas, jei jį nepapildytų atskirų numatytų naujų pastatų ryškūs modeliai. Toliau mesinėse salėse gali pamatyti, kaip atrodys, kokio bus stiliaus ir net išorinės spalvos vienas ar kitas naujas pastatas. Štai imponuojąs 42 aukštų centrinių naujo Berlyno prekybos namų modelis, 18 aukštų rimai technikos mokykla ir t. t.

Toks plano ruošimas, savaime suprantama, pareikalauja nepaprastai daug laiko ir energijos. Tačiau šiuo keliu einant nebus išvengiama jokių klaidų, bet iš anksto sudaromas vientisas planas ne tik atskirų gatvių, bet ir viso miesto. Aplankius Berlyno generalinę statybos inspekciją ir susipažinus su čia ruošiamais Vokietijos sostinės pertvarkymo išsamiais planais, norisi palinkėti mūsų inžinieriams, architektams ir miestų statybos vykdytojams daugiau būti rūpestingumu. Daug mūsų statybos paskutinio dvidešimtmečio laikotarpyje vykdytos, ypač Kaune, reikėjo nugriauti arba pagrindinai pertvarkyti, kadangi ją vykdant nebuvo atsižvelgta į galimas miesto augimo sąlygas. Jau buvo pribrendęs metas nugriauti ištisi Kauno kvartalai, sudarant sąlygas miestui augti, kai tuo tarpu dalis tų kvartalų neplaningai buvo išaugę be reikiamos priežiūros.

Iš kitos pusės, ruošiamasis Berlyno perstatymas vaizdžiai rodo būtinu reikalu miestus tvarkant bei sudarant sąlygas jiems plėstis įsikūti pačiai valstybei. Miestams augant privačios iniciatyvos pasekoje be valstybinės paramos, sunkiai beišvengiami vieni ar kiti netikslumai, nesideriną su miesto visuma. Tą galima pasakyti apie senąjį Berlyną. Jo centras pasidarė neišvengiama spūstimi, kai tuo tarpu miesto pakraščiais pakankamai erdvės. Mieste stinga erdvės, saulės ir tyro oro, o miesto pakraščiuose badas gero buto. Taip atsitiko dėl to, kad miestui plečiantis jo pakraščiais statyba buvo vykdoma mažai pajėgių esmenų, be miesto ar valstybės paramos. Norint tokiam didmiesčiui kaip Berlynas suteikti imponuojančią išvaizdą ir sudaryti patogias sąlygas gyventojams gyventi, būtina šį miestą pagrindinai pertvarkyti. Naujieji Berlyno butai, kurių, kaip jau minėjau, bus įruožta per 400 000, bus saulėti, sveiki. Kiekvienas butas bus skirtas šeimai,

kuri gali auginti 4 vaikus. Esant tinkamų butų stokai, miestiečių vaikai jaunose dienose mokinami blogose sąlygose. Be to, didžiuliu ma miestiečių, neturėdami tinkamų sąlygų gyventi, vengia vaikų. A. Hitleris, atsižvelgdamas į būtiną reikalą šiam didmiesčiui sudaryti palankias sąlygas klestėti, paskelbė jo perstatymo planą. Perstatant Berlyną, pirmoje vietoje bus atsižvelgta – tai vaizdžiai matyti iš ruošiamų planų – neutilitarinių reikalavimų, Vokietijos sostinę padaryti tikrai reprezentaciniu miestu.

Tokiu trumpu laiku – per penkiolika metų – perstatant Berlyną, šia bus reikalingi milžiniški skaičiai darbo rankų. Vykdamas tokius plačius užnamymus, savaime suprantama, pokariniiais metais negali būti kalbos apie bet kokią darbo stoką. Apsilankęs Berlyne bei kituose Vokietijos centruose ir susipažinęs su ateičiai ruošiamais planais masto užsimojimais, kiekvienas tikrai supras ir aiškiai įvertins šiuo metu nuolat Reicho spaudoje dedamus nedviprasmiškus straipsnius apie gyvenimo sąlygas pokariniiais metais. Tų straipsnių mintis galima nusakyti dviem žodžiais: darbo bus. Mes tikimės, kad iš tiesų darbo niekam nestigs.

Namas, kuriame dirba 5 500 tarnautojų

Lietuviai žurnalistas, Berlyno generalinėje statybos inspekcijoje susipažinęs su ruošiamais Vokietijos sostinės pertvarkymo planais, buvo supažindinti su eile naujų pastatų, kurie paskutiniaisiais metais pastatyti pagal naujuosius planus. Čia kiek plačiau paminėsiu Reicho Banko Rūmus. Naujieji Reicho Banko Rūmai baigti statyti 1939 metais. Jų statyba ir įrengimas truko šešerius metus. Rūmai 9 aukštų. Keturi aukštai žemėje. Kad būtų išvengta vandens apšėmimo, visa eilė elektros jėga varomų siurblių dirbo be pertraukos, išpumpuodami iš požeminių aukštų srove besiveržiantį vandenį. Viename iš požeminių aukštų įrengti garažai banko tarnautojų automobiliams patalpinti. Į tuos garažus galima patalpinti apie 400 automobilių.

Apie šių Banko Rūmų didumą geriausiai gali nusakyti tarnautojų skaičius: juose dirba 5 500 tarnautojų. Tai jau mūsų mastu vidutinio didumo miestelis. Šiuose Banko Rūmuose tik pinigų skaito 400 tarnautojų.

... rūmai įrengti moderniai, ... tyrintojai. Tarnautojų ... moderni virtuvė, kurioje ga ... 10 kamelių. Iš viso Reicho ban ... yra praktiški ir skoningai p ... lietuvių žurnalistas apla ... 1938 metais. Šiame stad ... olimpiada. Stadione ... kurios esamos 52 kaso ...

... stadiono įrengtos modern ... patogumais pasinaudoja ... stadiono aplinkoje yra ... dideleime įklonyje įreng ... gali žiūrėti 20 000 as ... subiliausią sakinį, ne ... tolimiausiose vietose ... pat už misterinių va ... sporto akademija ... įrengimas pareikalav ... jaukesnį vaizdą, buvo ... persodintas medis neb ...

... pati save gelbst ... Berlyne, teko prog ... Šios rinkliavos vykdymo ... vykdyje dalyvauja ... Štai karininkas, ne ... vaikščioja gatvėn ... pat sutiksi kare ... je dalyvauja žiemo ... senelio ar seno ... vykstančią žiemos ... dienomis kiek ... dalyvauja kiekvienas b ...

Banko rūmai įrengti moderniai. Apatiniuose aukštuose specialūs patalpinimai – oro tyrintojai. Tarnautojų patogumui viršutiniame aukšte įrengta moderni virtuvė, kurioje galima vienu kartu paruošti pietus 3 000 asmenų. Iš viso Reicho banko rūmai Berlyne įrengti pietus sukuriant, yra praktiški ir skoningai papuošti tiek viduje, tiek išorėje. Vėliau lietuviai žurnalistai aplankė Berlyno sporto stadioną, kuris baigtas 1938 metais. Šiame stadione, tik jį įrengus, įvyko pasaulinė sporto olimpiada. Stadione žaidynes gali žiūrėti per 100 000 asmenų, kuriuos esamos 52 kasos bilietais gali aprūpinti per vieną valandą.

Prie stadiono įrengtos modernios maudyklės. Šių maudyklių teikiama patogumais pasinaudoja daugybė berlyniečių.

Sporto stadiono aplinkoje yra vadinamasis olimpinis laukas. Nebebuvo dideliame įklynyje įrengta misterinių vaidinimų vieta. Šių vaidinimų gali žiūrėti 20 000 asmenų. Kiekvienas žiūrovas pagauna vaidintojų subtiliausių sakinių, nes 400 mikrofonų vaidintojų žodžius perduoda tolimiausiose vietose esantiems žiūrovams.

Tuoju pat už misterinių vaidinimų aikštės pasiekiami Berlyno sporto rūmai, sporto akademija ir fizinio lavinimo mokykla. Olimpiniame lauke įrengimas pareikalavo nepaprastai daug darbo. Čia, norint sudaryti jaukesnį vaizdą, buvo persodinta apie 2 000 medžių. Kiekvienas persodintas medis nebuvo jaunesnis kaip 20 metų.

Tauta pati save gelbsti

Viešint Berlyne, teko proga pamatyti vykdančią žiemos pagalbos rinkliavą. Šios rinkliavos vykdymas iš tiesų daro malonų įspūdį. Pačios rinkliavos vykdyme dalyvauja įvairiausių luomų ir įvairiausio amžiaus žmonės. Štai karininkas, neseniai trumpų atostogų iš fronto grįžęs, energingai vaikščioja gatvėmis ir kiekvieną pračią užkalbina paaukštinti. Tuoju pat sutiks kareivį, policininką, civilinės valdžios atstovą – visi jie dalyvauja žiemos pagalbos rinkliavoje. Dar kiek paėjęs sutiks sutiktas senelio ar senelės, energingai dėžutėmis signalizuojančią apie vykestančią žiemos pagalbos rinkliavą.

Rinkliavos dienomis kiek pasivaikščiojęs mieste susidrai įspūdį, kad visi dalyvauja kiekvienas berlyniecis, kuris kiek nors turi atspėjamo

laiko. Bet rinkliava vykdoma ne tik gatvėse. Perki bilietą į traukinį – tau bilieto pardavėja bei pardavėjas maloniai pasiūlys įsigyti žiemos pagalbos bilietą. Bet vos tik spėjai įsėsti į traukinį – čia pat sutiksi maloniai besišypsantį žiemos pagalbos rinkliavos vykdytoją, kuris vietai neatšizvelgs į tai, ar prie tavo švarko atvarto prisegtas vienas aukų atžymys ženklelis, ar keli.

Pagaliau vakare nueini į kurią nors pramoinę vietą, ir čia signalizuojama aukų dėžutėmis apie vykdomą rinkliavą. Vienoje varjetėje, įpusėjus programai, visų nusteheimui, aktoriai išėjo nuo scenos ir pasipylė žiūrovų tarpe, atlikdami savo pareigą žiemos pagalbos rinkliavos vykdyme.

Kai iš varjetės nuvykome į restoraną pavalyti vakarienės, jame nuolat tarp staliukų vaikščiojo žiemos pagalbos rinkliavos vykdytojai ir siūlė svečiams įsigyti ženklelius.

Šventadieniais žiemos pagalbos rinkliavos vykdymas pasiekia kulminacinį tašką. Tada, kuria Berlyno linkme beieitumei, visur tegirdėsi pinigų žvangėjimą aukų dėžutėse. Didžiausiose gatvėse sutiksi ypatingų entuziastų aukų rinkėjų: vieni įsirengę specialius kioskus, iš kurių pranešinėja apie reikalą aukoti žiemos pagalbai. Kiti rinkėjai tyčia pasipuošia, kad į save atkreiptų praeivių dėmesį. Teko Unter der Linden gatvėje (po liepomis) vieną sekmadienį matyti du senelius, žiemos pagalbos rinkliavos vykdytojus. Jų vienas neša aukų dėžutę, o kitas vedasi nedidelį šuniuką, kuris visu įkyrumu loja pirmąjį. To jau pakanka atkreipti praeivių dėmesį.

Atsiminus pas mus vykdytas įvairiausias rinkliavas, pamatai milžinišką skirtumą. Vokietijoje žiemos pagalbos rinkliavos vykdomos visu nuoširdumu. Čia rinkliavose nieieškoma tam tikro pasismaigavimo arba pasireklamavimo, kaip kad dažnai darydavo tūlos mūsų ponitės, kurios – būtinai esant gražiam orui – kurioje nors centrinėje gatvėje atsistodavo prie papuošto staliuko ir tingiai žvalgydavosi besistebėdamos:

– Kokie nedėkingi tie žmonės ir patys neprieina prie staliuko...

Vokietijoje rinkliavos ruošiamos ne pasireklamavimui ar pasismaigimui, bet tikslu padėti savo tautai. Kiekvienas vokietis žino, kad jo auka yra ne kaip išmalda, bet kukli parama tiems, kurie jos būtinai. Žiemos pagalbos rinkliavos vykdomos šūkiu „Tauta pati save gelbėti“.

„Prašau kortelę“

...naujosios pamokančių dal...
...matyti. Keletu žodžių...
...pasistymas. Šiuo metu...
...sugrįžti sutvarkytas, kad b...
...s nauju paminejus k...
...s suruošiama eilė pri...
...s pareigūn...
...s aukšti pareigūn...
...s, ir atitinkamas j...
...s valgyti) patarnau...
...s, nepu prie vokiečių, da...
...s, prieina patarnaut...
...s (valinasi, šiandien val...
...s kortelę, nes karo m...
...s srityje priprasti prie...
...s apribojimais nepal...
...s vėliau įsitikinti...
...s pas ūkininkus apsil...
...s dalyviai tu...
...s. Tik vienoj vietoj keli...
...s. Šiaip jau visur j...
...s pasiekti tikslingesn...
...s ligi tokio tikslin...
...s buvo suruošta visa...
...s stadii lūžo nuo įvai...
...s tamais tikslais –...
...s nepaprastą pertekliu...
...s polivius. Niekas iš...
...s sukrauti maisto...
...s. Tų visų vai...
...s. Kada, kada, b

Ar jie jose noriai dalyvauja įvairiausių luomų ir įvairiausio amžiaus žmonėms. Ypač mums derėtų pasimokyti iš rinkliavos vykdymo masto ir pobūdžio.

„Prašau kortelę“

Ir daugiau pamokančių dalykų lietuviams žurnalistas teko Vokietijoje matyti. Keletu žodžių paminėtinas griežtai sutvarkytas maisto paskirstymas. Šiuo metu Vokietijoje mitybos klausimas taip rūpintis, kad be žinios negali dingti nė kąsnis duonos. Šiuo metu bus vaizdu paminėjus keletą faktų. Štai lietuviams žurnalistas pirmą kartą suruošiamą eilę priėmimų. Į tuos priėmimus atsilanko eilės laukiančiųjų aukšti pareigūnai. Mes, lietuviai žurnalistai, aprūpinti kortelėmis, ir atitinkamas jų iškarpas (žiūrėti, kas vaišių metu buvo išduodama valgyti) patarnautojams atiduoda delegacijos palydovas. Tuo tarpu prie vokiečių, dalyvaujančių vaišėse, neaplenkiant ir pačių maisto tarnautojų, prieina patarnautojai ir paime atitinkamas kortelių iškarpas. Vadinasi, šiandien valgiai ne namuose, o priėmime, tad prašau atiduoti kortelę, nes karo metu sąlygose, kada visi gyventojai priversti maisto srityje priprasti prie tam tikrų apribojimų, negali būti tokių, kurių tie apribojimai nepaliestų.

Tai teko vėliau įsitikinti apsilankant ir kitose Vokietijos vietovėse. Net ir pas ūkininkus apsilankant ir su jais pavalgius bendrus pietus ir ekskursijos dalyviai turėjo atiduoti atitinkamas kortelių iškarpas. Tik vienoj vietoj kelionės metu už vaišes nebuvo pareikalauta kortelė. Šiaip jau visur jos būtinos. Tai yra suprantama ir būtina, norint pasiekti tikslingesnį maisto paskirstymą. Tuo tarpu pas mus šio gražu ligi tokio tikslingumo. Vien tik Šiauliuose praejusių metų srityje buvo suruošta visa eilė įvairiausių pobūvių bei rautų, kurių metu stalai lūžo nuo įvairiausių patiekalų. Nemaža įstaigų tiesiog nepaprantamais tikslais – nebent pasismaginimo – susigalvojo ir su maistu nepaprastą perteklių bylojančius savo tarnautojams ir artimiesiems pobūvius. Niekas iš tų pobūvių dalyvių nereikalavo kortelių, o stalių sukrauti maisto išteklių, savaimė suprantama, nenukrito iš atmintų. Tų visų vaišių pasekoje, be abejonės, turėjo kas nors išsikvėpti. Kada, kada, bet karo metu, kada kiekvienas gyventojas

paliestas kietų suvaržymų maisto srityje, bet kokios vaisės turėtų būti rėti tam tikras ribas. Šioje srityje mums geru pavyzdžiu gali būti Vokietija.

Ūkininkų vadovų mokykla

Lietuviai žurnalistai Berlyne viešėjo dvi savaites. Vokietijos socialinėje globoje bent su pačiais ryškiausiais darbiais, ypač spaudos ir kelionės metu, be visos eilės įdomybių, apie kurias teks pasisakyti vėlesniuose straipsniuose, turėjome progos apsilankyti valstybiniam ūkyje Alpių kalnuose, prie Zalcburgo. Šiame ūkyje yra įrengta ūkininkų ir ūkininkų vadovų mokykla. Šiuo metu jau didžiojoje Gana (nacionalsocialistų partijos tam tikros administracinės sritys) tokios mokyklos įruoštos. Kur šių mokyklų dar nėra, tai jos artimiausiu laiku bus įruoštos. Mūsų aplankytas ūkis yra 330 ha. Tačiau nemažą jo plotą užima darbai netinkami kalnai ir miškas. Dirbamos žemės tėra 160 ha, pievų 15 ha. Alpėse ūkininkavimo sąlygos gana sunkios. Čia ūkininkas turi daug daugiau išlieti prakaito negu tas, kuris dirba žemę lygumose. Kalbamame ūkyje aukščiausios kalnų viršukalnės siekia 1 200 metrų. Lygumoje tėra tik 50 ha žemės, visa kita išmėtyta kalnuose ir jų atslaitėse. Dabar šiame kalnų ūkyje, kurio vardas Kuchl, ruošiami būsimieji ūkininkai. Čia priimami 16–17 metų jaunuoliai, kurie turi noro ūkininkauti ir mokosi žemės darbo. Be žemės dirbimo ir susipažinimo su įvairiais moderniais žemės ūkio įrankiais, būsimieji ūkininkai turi išeiti karinį parengimą ir plačiai supažindinami su nacionalsocializmo idėjiniais pagrindais.

Šios praktinės mokyklos – kur viskas pagrįsta darbu – vadovas lietuviams žurnalistams paaiškino, kad tokiose mokyklose ruošiami ne tik nauji ūkininkai, bet ir ūkininkų vadovai. Aplankytoje mokykloje vieni jaunuoliai mokomi ūkininkauti kalnuose – Alpėse, o kiti lygumose. „Mes turime 50 ha lygumos, – pareiškė vadovas, – kuri yra pakankama susipažinti su ūkininkavimo sąlygomis lygumose. Įgudę ūkininkauti lygumose mūsų jaunuoliai bus skiriami ūkininkų vadovais Rytų erdvėje. Ten jie galės patys ūkininkauti ir vadovauti ūkininkams, duodami modernaus ūkininkavimo pavyzdžius.“

Ši mokykla yra akivaizdus karinio laiko metais nebūtu... ūkininkų ūkininkui būtu... ūkininkavimo paskatų... Šiokiena kelionė būtu... mesti savo kraštui... Vokietijoje, t... bendrintinų mūsų kr... nepaklausomos Li... daugiausia k... metais, pravartu p... nūdienėje Vokie... kiekvienam savaim... pervelgti, kaip vis... klausimai. G... motinos ir v... savo egzist... globos klausimai

Motinos ir vaik

Motinos ir valko gl... požiūriu pažv... buvo daug... teikią patar... muziejus, kuri... Motina ir vaik... Lietuvos pil... kreipti b... žurnalas i... mūsų visu... pirmoje eilėje... kokia bus jo... svarbiam užd... motina. Savain

Sąmokykla yra akivaizdus pavyzdys vokiško planingumo. Jau net labar, karo metu sąlygose, rūpestingai ruošiami žmonės, kad po karo metais nebūtų betiksliai praleista nė valanda laiko ir kad šio karo rytų ūkininkui būtų duotas tinkamas pavyzdys, kuris būtų gero ūkininkavimo paskatų.

Kiekviena kelionė bus beprasminga, jei keliautojas nesiekia jos metu rasti savo kraštui pamokančių dalykų. Lietuviai žurnalistai, susidėdami Vokietijoje, turėjo daug progų rasti pamokančių dalykų, išsivendintinių mūsų krašte – Lietuvoje. Socialinės globos klausimas nepriklausomos Lietuvos metais buvo bene vienas iš aštriausių klausimų, daugiausia kėlusių rūpesčių. Šiandien, kad ir vykstančio karo metais, pravartu pažvelgti, kaip socialiniai klausimai yra sprendžiami nūdienėje Vokietijoje. Savaitinio laikraščio straipsnio rėmuose kiekvienam savaime yra suprantama, neįmanoma visa apimtiškai peržvelgti, kaip visose gyvenimo srityse Vokietijoje sprendžiami socialiniai klausimai. Čia bus pasistengta peržvelgti vokiečių tautos sąjūčiai motinos ir vaiko globos srityje, kurie kiekvienos tautos – šiešiančios savo egzistencijos – yra ir privalo būti pirmieiliai socialinės globos klausimai.

Motinos ir vaiko globa

Motinos ir valko globa Lietuvos Nepriklausomybės metais, pavirtininiu požvilgiu pažvelgus, atrodo, kad buvo rūpinamasi. Tiesa, tuo klausimu buvo daug kalbama, steigti atitinkami punktai, motinai ir vaikui teikią patarimus. Be to, Kaune buvo įsteigtas Motinos ir vaiko muziejus, kuriame daug ko pasimokančio buvo galima pamatyti. „Motina ir vaikas“ žurnalas taip pat nemaža yra prisidėjęs prie šio Lietuvos piliečio (vaiko) priežiūros pakėlimo, motinos išauginimo kreipti bent minimalų dėmesį į savo vaiką ir galiausiai šio žurnalas ir atskiri straipsniai kitoje to meto periodinėje spaudoje mūsų visuomenei pakartotinai priminė, kad visos tautos švietis pirmoje eilėje priklauso nuo to, kaip šeimoje bus auklėjamas vaikas, kokia bus jo priežiūra mažuose metuose ir kiek šiam visai žmogui svarbiam uždaviniui bus atsidėjusi – ir atitinkamai paruošta – motina. Savaime suprantama, kad visos tos pastangos neliko be

paselemtų. Motinos ir vaiko kultas dalimi buvo pakeltas. Taip pat įsijungusiai į darbą įmonėje ar įstaigoje, kuri išsidėmama į darbą motinai, kur savo mažą vaiką padėti. Didesniuose miestuose buvo susitvirtinti ta steigti dieniniai vaikų darželiai, bet šioje srityje, deja, palyginti socialinės globos srityje. Šiuo klausimu akivaizdžių pavyzdžių pakavos: paskutiniai Nepriklausomybės metais, Motinos dienų progom, ir sunkiai tejsivaizduojamame skurdė ir vargė esančių vaikų šeimų motinų padėti. Taip pat tiesiog šleikštu buvo laikraščiuose skaityti straipsnius apie padėtį vaikais gausesnių Kauno šeimų, kurioms sunku buvo gana sodriai augančiame mieste gauti butą. Su kuliais vaikais ar net su vienu mažu vaiku šeimos nenorėjo į savo namo butą priimti daugis tuometinių namų savininkų, tuo parodydami savo visišką išsijungimą iš gyvybinių savo tautos reikalų.

Nūdienėje Vokietijoje, neatsižvelgiant į esamas karo meto sąlygas, kada visos tautos dėmesys sutelktas kovos vedimui, į motinos ir vaiko globą daug kreipiama rimto dėmesio. Motinos ir vaiko globos srityje iš vokiečių tautos rūpestingo planingumo mes daug galėtume pasimokyti. Šiuo metu Vokietijoje pačios didžiosios organizacijos, besirūpinančios moters, motinos ir vaiko socialinės globos klausimais, yra NSV ir DF (Der Nationalsozialistischen Wohlfahrtspflege ir Deutsche Frauenwerk). Šiedvi organizacijos, glaudžiai bendradarbiaudamos, per šeimą, per motiną ir vaiką stengiasi padėti savo tautai. Šių organizacijų tikslus galima apibūdinti šiais žodžiais: nuolinti tarnyba savo bendruomenei, siekiant padėti artimui, o per jį ir visai tautai. Pirmoji organizacija, NSV, tiesioginiai rūpinasi motinos ir vaiko globa, o antroji, DF, dirbančia moterimi. Kas šioje srityje yra padaryta, vaizdžiai nusako skaičiai. Šiedvi organizacijos, remiamos vyriausybės, nuo 1933 metų atliko didelius darbus. Tačiau jų laukia dar dideli uždaviniai, nes per tokį trumpą laiką, – kaip lietuviams žurnalistams buvo pareikšta NSV centre Berlyne, – nėra įmanoma pilnumoje išplėsti numatytus darbus.

Be visos eilės vaikų darželių, motinos ir vaiko patarimų punktų miestuose, nuo 1933 metų pradėti plėsti dieniniai vaikų darželiai.

... motinos, einančios į
... 1930 Vokietijoje buvo į
... pūktai. Šiuose pūn
... mokyklose bei kursuo
... ir medicinišką person
... sušėmimo darželiai
... su dieniniais vaikų da
... steigti tikslu ateiti į pa
... metu itin užimtai
... prie lauko darbų, kaip n
... daug nelaimingų a
... ugnimi – ypač derl
... 5 000 gaisrų, neisk
... sunkiai dirbanči
... vaikų darželiai
... metais buvo
... ir vaiko poilsio nar
... molat minimas ir
... dedama realių pasta
... ir visa tauta. Be dien
... vedama akcija, kad ka
... Toks kaimyninis
... vaikais esančiom
... nemaža padėjusi. Tač
... svarbius namų
... poilsio. Tokio
... niekada nesibaigia
... Vokietijoje pradėti st
... tekas aplankyti
... poilsio namus
... didžiosios motinos
... motinos, aprūpint
... pūktai ir pataisyti
... Vokietijoje n
... 1941.V.31 tol
... darbų ir rūpesčių p

kaimuose motinos, einančios į darbą, gali palikti savo vaikus. Iki 1941.VI.30 Vokietijoje buvo įsteigti motinoms paramos ir patarimų centrai 33 409 punktai. Šiuose punktuose dabartiniu metu dirba atitinkamai neįsidarinti ir medicinišką personalą.

Derliaus suėmimo darželiai Vokietijoje pradėti įrengti kaimuose lygiagrečiai su dieniniais vaikų darželiais miestuose. Jie buvo kaimuose pradėti steigti tikslu ateiti į pagalbą sodietei motinai, vasaros derliaus suėmimo metu itin užimtai laukų darbuose. Motinoms sodietėms esant prie lauko darbų, kaip matyti iš statistikos, Vokietijos kaimuose pykdavo daug nelaimingų atsitikimų. Dėl mažų vaikų neatsargaus elgesio su ugnimi – ypač derliaus suėmimo metu – Vokietijoje įvykdavo iki 5 000 gaisrų, neįskaitant kitų nelaimių. Kad būtų palengvinta našta sunkiai dirbančiai sodietei motinai, buvo plačiu mastu pradėti steigti vaikų darželiai derliaus suėmimo metu kaimuose, kurių paskutiniaisiais metais buvo įsteigta per 900 000 vietų.

Motinos ir vaiko poilsio namai. Šiuo metu Vokietijoje aktualus yra poilsis, nuolat minimas ir Lietuvoje – „kokia šeima, tokia ir tauta“. Tad dedama realių pastangų pirmoje vietoje susirūpinti šeimą, o per ją ir visa tauta. Be dieninių ir derliaus suėmimo darželių, plačiu mastu vedama akcija, kad kaimynė darbe padėtų kaimynei, kaimynas kaimynui. Toks kaimyninis talkininkavimas ypač dažnai reikalingas su mažais vaikais esančioms motinoms, perkrautoms darbais. Ši akcija nemaža padėjusi. Tačiau to nepakanka. Rūpindamasi vaikais ir atlikdama svarbius namų ūkio ir kitus darbus motina reikalinga atitinkamo poilsio. Tokio poilsio ji namuose niekada negali gauti, nes čia niekada nesibaigia darbai. Atsižvelgiant į tai, paskutiniaisiais metais Vokietijoje pradėti steigti motinos poilsio namai. Vienus tokius namus teko aplankyti netoli Miuncheno, Alpių kalnų atšvaituose. Į tokius poilsio namus pirmoje eilėje tegali 4–6 savaitėm patekti motinai dirbusios motinos su naujagimiais, kuriais slaugytojos rūpinasi, o motinos, aprūpintos maistu ir puikiai įrengtomis patalpomis, gali pailsėti ir pataisyti sveikatą. Tiesa, iki šiol tokių motinos poilsio namų Vokietijoje nedaug įrengta. Šio didžiulio darbo tėra pradžia. Iki 1941.V.31 tokiuose poilsio namuose turėjo progos poilsintis darbu ir rūpesčių pailsėti 513 612 motinų su naujagimiais.

rebus tinkamai organizuota motinos globa, tol nepadės tušti paskaitai padidinti gimimų skaičių ir realiomis priemonėmis mažinti mirusių skaičių.

Lietuviai žurnalistai, viešėdami Vokietijoje, ypač daug turėjo progų susipažinti su tenyksiū kultūriniu gyvenimu. O iš nieko kito bet kurio krašto taip nepažinsi, kaip iš kultūrinių pasiekimų. Gal dėl to ir lietuviams žurnalistams, viešint Vokietijoje, įžengusioje į ketvirtuosius šio karo metus, buvo suteikta progų kuo daugiau sudaryti progų apsilankyti kultūrinėse įstaigose.

Meniška idėjinė filma

Bviešint Berlyne buvo progos apsilankyti Ufos premjerų kine, kur žiuviesiems asmenims rodomos pačios naujausios Ufos filmos. Lietuviai žurnalistai turėjo progos matyti pirmą kartą Vokietijos sostinėje rodomą spalvotą filmą „Auksinis miestas“. Režisūra Veit Harian o. Švarbiausiuose vaidmenyse: Kristina Soederbaum, Eugen Kloepler, A. Roser, L. Schremer, P. Klinger ir kt.

Spalvotoji filma „Auksinis miestas“ („Die goldene Stadt“) yra neeilinė filma. Praėjusiais metais Venecijoje įvykusiame filmų konkurse ji yra premijuota. Bet ne premijavimas sudaro šios filmos esmę. Filma „Auksinis miestas“ yra tikrai meniška, kartu ir idėjinė. Jos turinį auglausei galima nusakyti keletu sakinių. Jauna ūkininko našlio, gyvenančio netoliese Pragos, dukra Anna nuolat svajoja apie auksinį Pragos miestą. Ten gyvenanti jos teta, ten lankiusis jau mirusioji motina. Tą miestą ji nori pamatyti, ypač po to, kai apylinkėje lankęsis inžinierius jai padovanojo Pragos vaizdų knygą, pavadintą „Auksiniu miestu“. Pagaliau slaptomis išvyksta į Pragę, susiranda tetelę, kuri jana palaidai gyvena. Čia ją pastebi inžinierius, kadai jaunai sodietei išreiškė simpatiją, bet jis jau vedęs. Jis mato, kad iš provincijos atvykusioji mergina pateko į palaidų žmonių rankas. Bando įkalbėti, kad būtų į gimtinę. Tačiau ji nesutinka ir lieka žemos moralės miesčio-
niai suvedžiota. Tėvas, apsvylęs savo mylima dukra, susituočia su
suausia jos aulele ir pastarajai užrašo visą turtą. Tai sužinojęs An-
sua suvedžiotojas ją atstumia. Anna pas tėvą grįžta kaip tik tą die-
ty, kada čia vyksta jo antrosios vestuvės. Ji bėga prie motinos kapo,

esančio prie klampaus liūno, ir prigeria. Tik dabar tėvas supranta savo klaidą, savo konservatyvų nusistatymą nesusinti savo laukuose esamų pelkynų, kuriuose savo gyvybę palaidojo jo žmona ir jo mylainaš pasėlių laukai.

Visos filmos vedamoji mintis: kiekvienas žmogus savas jaučiasi tik savoje aplinkoje. Miestas žaloja kiekvieną, kuris į jį patenka po tėvas žemę atidavė tam, kuris prie jos prisirišęs. Gaivališkas miesto sodietę, kaip jis žudo kiekvieną, kuris be tikslo ateina. Pati „Aukštinio miesto“ aktorių vaidyba yra be priekaišto, pagrįsta įtikinamais išgyvenimais.

Kitomis progomis lietuviai žurnalistai lankėsi visoje eilėje kitų kultūrinių įstaigų, stebėjo didžiuosius architektūros pastatus Vienoje, Miunchene, Dresdene, Zalburge ir kt.

Kronikiniu būdu neminint visų aplankytų vietų, čia šiek tiek plačiau teks paminėti ryšį tarp senojo ir nūdienio meno. Tokiai minčiai kilti davė pagrindą apsilankymas visoje eilėje architektūrinių senosios ir naujosios statybos pastatų, apžiūrėjus eilę muziejų, galerijų ir peržvelgus nūdienio meno parodas Miunchene ir Berlyne.

Štai esame Vienoje. Pro akis slenka puikūs architektūros kūriniai. Juos negalima pavadinti ciliniais pastatais. Tai kažkas didingo, nekasdieniška. Kiekvienas pastatas tarsi gyvas, dvelkias savotiška šiluma. Kiekvienoje aikštėje, prie kiekvienų didžiųjų pastatų – grupės paminklų. Čia joja įmantrus raitelis, ten galvą iškelęs neturis baimės karys, o kiek toliau grupė svajingų figūrų. Ir ne tik prieš didžiuosius pastatus bei aikštėse žvilgsnis susitinka su žymiais paminklais, puošiančiais Vieną. Jais papuošta visa eilė pastatų. Įvairios meno figūros visą Vieną daro gyvu miestu. O kokie vidaus įrengimai!

Tai neįmanoma keliais sakiniais apibūdinti. Argi galima Vienos Sonbrunų karalių rūmuose buvusią didybę, kuri ir šiandien dvelkia visu savo didingumu, nusakyti keliais sakiniais. Juk čia tik kambarių bariai, pokylių salės. Štai milijoninis kambarys, kurio sienos išklotos brangmedžio meniškėmis inkrustacijomis ir auksu. Greta jo –

...kambarys, dar toliau
...šioje dvelkia sielos, rūpestingus
...tarp dažname žingsnyje lan
...nėjos. Čia skyrų skyriai: Vie
...nėjų. Vienoje gyvenusių,
...kūriniai dabarties lan
...dalybę ir jo nepaprastą at
...šiek dar Vienoje muziejų t
...atų ir kitų vietovių, atsk
...Visa tai neįmanoma per t
...gyventi, kad esmingiau ga
...mečiais vieniečių sukurtu

Naujasis ir senasis mo

...galiau turistinis autobus
...pagalvoti seną vienuolyną M
...kūrinys. Įėjęs į šią bažn
...dvelkia iš kiekvieno pa
...bažnyčios sienų.

...Zalburge aplankome visą
...belektą bažnyčių. Jos vi
...Viena, dvelkianti sa
...lengvumu, prancū
...senojo Zalburg
...architekto. Lankytoją p
...auksu žerincių kupol
...lektų linijų, kurias ta
...pastate viskas a
...bet nesijaučia tos
...dabarties architektūrin
...tikslingumas
...niekas neišdrįsta
...Skubėjimas, temp
...ir šiltų, bet reik

mararmo kambarys, dar toliau – mėlynasis kinų kambarys ir t. t. Kiek čia įdėta sielos, rūpestingumo, skonio.

Ir taip dažname žingsnyje lankantis po Vieną. Štai Vienos miesto smuikinis. Čia skyrių skyriai: Vienos porceliano, muzikos (su žymiųjų muzikų, Vienoje gyvenusių, rankraščiais), tapybos – kur žymiųjų tapytojų kūriniai dabarties lankytojiui atskleidžia praeities žmogaus sielos didybę ir jo nepaprastą atsivadinimą kūrybiniam darbui ir t. t.

O kiek dar Vienoje muziejų (karo meto sąlygose veikia 19 muziejų), teatrų ir kitų vietovių, atskleidžiančių šio miesto kultūrinę didybę. Visa tai neįmanoma per trumpą laiką apžiūrėti. Reikia Vienoje ilgai gyventi, kad esmingiau galėtum įsigilinti į kultūros lobius, ilgais šimtmečiais vieniečių sukurtus.

Naujasis ir senasis menas

Pagaliau turistinis autobusas mus neša linkui Zalcburgo. Pakelyje aplankome seną vienuolyną Melk. Vienuolyno bažnyčia – puikus rokokos kūrinytis. Įėjęs į šią bažnyčią pasijunti apsuptas meninės šilimos, kuri dvelkia iš kiekvieno paveiklo, kiekvienos skulptūros ir iš visų senosios bažnyčios sienų.

Zalcburge aplankome visą eilę senosios architektūros kūrinių, jų tarpe keletą bažnyčių. Jos visos žymiųjų architektūrų ir dailininkų tvirtiniai. Viena, dvelkianti saulėtu giedrumu, italo, kita, pasižyminti graščiu lengvumu, prancūzo architekto. Pagaliau įžengiami į pačią naująsį senojo Zalcburgo bažnyčią, statytą vieno žymaus vokiečių architekto. Lankytoją pasitinka tiesios ir simetringos linijos. Čia nėra auksu žerintų kupolų, taip pat nėra ir lengvumą akiai teikiančių lenktų linijų, kurias taip žaismingai naudojo senieji architektai. Naujajame pastate viskas atlikta pagal kuo tikslingiausią planą. Plačiomis, bet nesijaučia tos šilimos, kuri dvelkia iš senųjų architektūrų kūrinių.

Dabarties architektūrinis kūrinytis kalba nūdiene kalba. Čia prasmingumas, tikslingumas pirmoje vietoje. Laiko tempo reikalauja darbo, niekas neišdrįsta prieštarauti laiko dvasiai ir pasiduoda jos dvasiai. Skubėjimas, tempo reikalauja tiesios linijos, nemėgsta vinti, kad ir šiltų, bet reikalaujančių ilgo darbo, trukdančio šių dienų

skubėjimą. Dėl to šių dienų gatvės tiesios, pastatai taip pat išaugę vertikalių ir horizontalių linijų derinyje. Dabar ieškoma sąlygų skubėjimui, o anksčiau buvo stengiamasi sudaryti žvilgsniui poilsį.

Senieji architektai, skulptoriai ir dailininkai kūrybos darbe nesivieškė skubėjimo. Ir pats gyvenimas tada jo nereikalavo. Nebuvo susieškimo judrumo, niekas negalėjo per radiją klausyti pasaulinių pykčių, tad žmogus gyveno siauroje aplinkoje ir atsidavė savo darbui: kūrėjas kūryboje rado nusiramimą, kitos srities darbuotojas savo pašaukimo darbe. Niekam nekilo pagundų atsidurti kitame pasaulio krašte. Tad buvo architektų, kurie prie vieno statinio dirbo visą amžių ir jį paliko baigti savo bičiuliui. Buvo dailininkų, kurie metų metus atsidėję tapė vieną paveikslą, į jį perkeldami savo sielą, rūpestingumą ir sugebėjimus. Dėl to jų kūriniai paliko nemirtingi. Jie šių dienų žmogui tarsi kokia paslaptis: gyvi, nuostabūs, kokių nesukuria dabarties kūrėjas, įsijungęs į skubančio laiko skubų ritmą.

Įsigilinęs į ne taip jau tolimos praeities meno paminklus ir juos sugretinęs su dabartiniais meno kūriniais, pamatai didžiulį skirtumą. Praeitis nužali dabartį. Ir prašyte prašosi išvada: Rafaelio, Dantės, Rubenso ir kitų kūrėjų laikais gyvenime daugiau būta sielos, kurią iš nūdienio gyvenimo didele dalimi išstūmė praktiškumas, susijęs su materialinėmis vertybėmis.

MIELAS VAIKE,

Į Štuthofo koncentracijos stovyklą jis rašė jaudinančius laiškus – pasakas šešerių metų „princesei“ – savo dukrelei Dalytei.

„Noriu tau papasakoti trumpą pasakėlę:

Kartą gyveno maža mergytė. Ji buvo kaip rožytė graži. Gražiai ap-
 rengta ir maloniai kvėpėjo. Gyveno puikiuose rūmuose, nes jos tėve-
 lybė buvo karalius ir jos mamytė – karalienė. Kiekvienas stebėjosi ja ir
 mylėjo. Mylima tėvų ir žmonių ji augo didesne ir didesne. Ji buvo še-
 šerių metų, kai įvyko dar niekada negirdėta pasaulyje audra. Žaibas
 trenkė į rūmus. Liko tik griuvėsiai. Mažytę mergaitę pavogė ragana,
 kuri buvo pasivertusi Plėvine vėjų ragana. Juokdamasi ragana su Ely-
 te nuskrido greičiau už lėktuvą vis tolyn ir tolyn. Ragana juokėsi taip
 garsiai, kad negirdėjo Elytės verkimo“...

(Joje alegoriškai aiškino, kas nutiko Lietuvai per karą.)

„Vėliau šią pasaką pratėsiu...

Būk šaunuolė, dukrele!

Mieloji, aš sukursiu Tau naują apsakymą, nuoširdžiai sveikinu...

Bučiuoju Tave, Dalyte!..“

Jonas Noreika

TAVO VARDO ŠAUKIUOS

*Kompozicija Strašuly, 1944 m. vasarą 27 d.
buvo išspausdintas tik 1951 m. maironienos kalbena (suale Jada)*

Kur tik akis užmato, kur benuklysta mintis – visur matau, visur
pajūtu aš tave. Ar diena išaušta, atskleisdama kalnus ir lygumas, ar
pūčių gėlių kvapas nubanguoja per pievas, ar paukštis miško glū-
bimoj suklyksta – visur matau ir girdžiu tave.

Kalėjimo rūsy nykstančio žmogaus kaulėtos rankos tiesias į tave.
Kovojimo kovoje granatų išraustoj duobėj uždusio kario paskutinis
sūdušis šaukia tave. Mylimoji prie lango rymanti krūpteli ir šaukia
tavo vardą, išgirdusi žinią baisią. Palydi žemė ir dangus palydi šauku-
sių tą. Nuo marių iki marių, nuo vieno žvaigždžių krašto iki kito
pajūti tavo vardas, o Dieve!

Mano širdis dreba kaip audroje siūbuojamas medžio lapas. Nežinau
nei kur pradžia, nei kur pabaiga. Norėtysi, o, kaip baisiai norėtysi
užimti visą žemę. Visą žemę sutalpinti į savo širdį! Kad tavo vardas
sūdušis ir aidėtų. Kad galėčiau ilsėtis, kad galėčiau nurimti!

Toks didelis troškimas, toks galingas ir nepasotinamas jausmas šir-
dij! O galia mana tokia menkutė. Kaip skruzdėlės ant pravažiuojamo
kelio. Kiekviena praeinanti pėda gali sutrinti, sumindyti. Kas būčiau,
jei tavo vardas neskambėtų! Kas liktų iš manęs, jei nežinočiau, kad
tavo tėvą, savo rankoj laikantį mane. Jei savo gyslose nejausčiau tos
užgnies, kuri buvo visos gyvybės, viso judėjimo, viso gyvenimo ir viso
pasaulio pradžia. Mano Dieve! Štai esu toks, kokį mane pašaukė.
Manai, ar vertas aš prašyti leisti ir man vykdyti tavo valią žemėje.
Šaukti tavo vardą, kartoti tavo žodį. Be tavęs viskas beprasmiska.
Pragaras be tavęs. Ir dreba širdis tavo vardą šaukdama. Leisk būti
meni, leisk sušilti išvargusiajam tavo meilės ugnį, o Dieve!

Stutthof, 1944.1.27
Jonas Novėka

... Is ten galėjo pasitraukti į Vakarus pas mylimą žmoną ir
 ... Bet jis nepasuko pas jas. Nesitraukė iš bolševikų kariuo-
 ... tikėdamasis greičiau patekti į Lietuvą. Jis savą žemę tilerai
 ... Numetęs į šalį sovietinį ginklą, jis paėmė į rankas savą
 ... prieš ketverius metus užkastą Žemaitijoje. Įsijungė į partizanų
 ... sukūrė vieną jų apygardą, jai vadovavo ir bandė sujungti visus
 ... kovotojus. Ši žygį įpusėjęs, pateko priešiui į nagus ir su keletu
 ... buvo sušaudyti. Paskutinis jo atodūsis buvo toks.
 ... maldoj įrašyta: „Mylimoji, rymanti ir vis tebelaukianti, gal
 ... išgirdusi šią baisią žinią, kurią nuo jos lig šiol slėpėme.
 ... žinai teisingai parašyta. Jis iš tikrųjų gyvenime buvo toks. Dar
 ... dabar, praėjus daugiau kaip penkiasdešimčiai metų, prisimenu
 ... susitikimus ir iki šiol man neišnyksta iš akių jo ramus,
 ... žvilgsnis ir kupinas gyvenimo prasmės, spindintis jo veidas.
 ... teisininkas, jis suprato, kas jo laukė, tačiau tėvyinės meilė
 ... jam brangesnė už viską. O tai yra tikroji žmogaus auka.“
 ... Pateikiau ir jo parašytą maldą, įteiktą kun. Stasiui Ylai, iš knygos
 ... „Žmonės ir žvėrys dievų miške“ (p. 353–355): „Kur tik akis užma-
 ... kur benuklysta mintis, visuomet matau, visur pažįstu aš Tave.
 ... diena išaušta, atskleisdama kalnus ir lygumas, ar žydinčių bangų
 ... nupanguoja per pievas, ar paukštis miško glūdumoje suklyks-
 ... – visur matau ir girdžiu Tave.

Kalėjimo rūsy nykstančio žmogaus kaulėtos rankos tiesias į Tave.
 ... kovoj kovoje, granatų išraustoj duobėj, uždusio kario paskutinis
 ... šaukia Tave. Mylimoji, prie lango rymanti, krūpteli ir šaukia
 ... tavo vardą, išgirdusi žinią baisią. Palydi žemė ir dangus palydi šauks-
 ... tą. Nuo marių iki marių, nuo vieno žvaigždyno krašto iki kito
 ... Tavo marių vardas, o Dieve.
 ... Mano širdis dreba kaip audroje siūbuojamas medžio lapas. Nežinau
 ... kur pradžia, nei kur pabaiga. Norėtusi, o kaip baisiai norėtusi
 ... pypėti visą žemę. Visą žemę sutalpinti į savo širdį. Kad tavo vardas
 ... aidėtų ir aidėtų. Kad galėčiau išsėtis, kad galėčiau nurimti.
 ... Tavo didelis troškimas, toks galingas ir nepasotinamas jausmas širdy.
 ... gali mana tokia menkutė, kaip skruzdėlės ant pravažiuojamo ke-
 ... Kiekviena praeinanti pėda gali sutrinti, sumindžioti. Kas būčiau,

jei Tavo Vardas neskambėtų. Kas liktų iš manęs, jei nežinočiau, kad turiu Tėvą, savo rankoje laikantį mane. Jei savo gyslose nejausčiau tos ugnies, kuri buvo visos gyvybės, viso judėjimo, viso gyvenimo ir viso pasaulio pradžia. Mano Dieve, štai esu toks, kokį mane pašaukėi. Matai, ar vertas aš prašyti leisti ir man vykdyti Tavo valią žemėje. Šaukti Tavo vardą, kartoti Tavo žodį. Be Tavęs viskas beprasmiška. Pragaras be Tavęs. Ir dreba širdis Tavo vardą šaukdama. Leisk būti arti, leisk išvargusiam sušilti Tavo meilės ugnį, o Dieve.“

ŽEMY (TĖVO T)

... tyliai, kaip upės, isto
... testamento raidės,
... tūkstantis devyni
... šeštajais
... kalėjimo Kalėd

... amžius ir per laiką
... brolių raudomis
... miškų, virš tekančio
... spindinčiomis gaidom
... nežinai, mano meilės
... žmonės tokie pikti
... žemėje žiba

... plieno paukščiai?
... kaip baltas balandis
... mano lango, nežinai
... užaugsi ir tada viską
... tvirta, laimė jėga
... mano meilės kū
... yra dvejopa:

... manti – tai neapyka
... manti jėga – tai me
... šiau būti tas baltas
... Tavo Kalėdų lango,
... meilės tėve,
... meilės manos,
... plunksna rašau
... man skirtame laike
... raidės.

KELI LIETUVOS KARININKO TIPO BRUOŽAI

(Iš „Kardo“ Nr. 6, „Kardo“ Nr. 7)

Daug kalbama ir rašoma apie karininkų gyvenimo reikalus: apie tarnybinius ir netarnybinius. Kalba karininkai savitarpyje, rašo periodikoje, vieną kitą dalyką apsvarsto drauge su civiliais, kurių daugelis taip pat domisi karių būviu.

Tačiau vis tai atskiri klausimai, daugumoje tarnybą liečiantieji. Mano išmanymu, labai svarbu turėti ir sistematizuotą privataus ir tarnybinio karininkų gyvenimo vaizdą.

Vis dėlto šis mano straipsnis toli gražu ne išsami studija. „Lietuvos karininko tipas“ galima sutalpinti ir istoriškai, sociališkai, psichologiškai, ir karo, ir taikos atžvilgiu, ir karininko idealo, ir daugelį kitų tos kategorijos sąvokų. Taip plačiai aš čia nemanau užsimoti.

Pirmiausia aš imu dabartinį momentą. Vadinas, ne gyvenusį arba gyveniantį, o dabar gyvenantį, šiuo momentu besireiškiantį karininko tipą*.

Galima įvairiai skirstyti Lietuvos kariuomenės karininkai: į aktyviosios ir atsargos tarnybos, vedusius-nevedusius ir t. t. Taip suklasifikuoti patogū darbui arba temos uždaviniui. Visiškai išskirdamas atsargos karininkus likusiuosius taip sugrupuosiu.

1. Baigę ne Lietuvos karo mokyklą.

1) Gener. štabo, kariuom. teismo ir tie, dėl kurių pareigų reikia ypatingo išsilavinimo.

2) Pulky karininkai.

* Autorius ta tema, būtent „Mūsų karininko tipas“, jau buvo mėginęs rašyti porą metų „Kardo“ 2-oje. Buvo laukta daugiau rimtesnių straipsnių, kurių galėjo būti dėl kalbomasis tema skilęs, tačiau ir kompromisinių, tačiau jų nepasirodė.

Štai tas pats autorius, jokio atgarsio nesulaukęs, vėl mėgina apibrėžti mūsų karininko tipo bruožus, šiuo atveju su autoriusu sutalpinama karininkų klasifikacija, nes, mūsų nuomone, ji nepažįsta Lietuvos karininko tipą nustatyti, vis dėlto ši straipsnį aptrumpinę dodelė.

Tai pirmasis naujas mėginimas pabrėžti vieną iš labai įdomių ir sudėtingų temų. Tačiau šis straipsnis tikimės, jog šįkart nebekeis ta tema pamiršta, bet rasiu kitų autorių, kurių straipsniai ir anksčiau prives prie mūsų karininko tipo nustatymo. Iš to gerokai paaiškės, kas turėtų būti rekomenduotina (red.).

II. Baigę Lietuvos ir P. L. Pr. karo mokyklą.

- 1) Kaip I-os kategorijos 1 gr.
- 2) Kuopų vadai ir tolygūs.
- 3) Vyr. karin. ir būrių vadai.

Karininkų, baigusių ne Lietuvos karo mokyklą, dauguma yra išėję į atsargą – pensininkai, dalis dirba vyr. štabe ir dalis yra likusi pulkuose. Tik su labai didelėmis išimtimis randame vieną kitą iš jų kuopos vadais. Dalis iš jų dirba Šaulių sąjungoje. Generalinio štabo kabinečiuose jau yra nemažas skaičius ir Lietuvos karo mokyklą baigusių. Toji grupė, kurioj yra vyr. štabo, kariuomenės teismo ir tie karininkai, kuriems reikia specialiojo išsimokslinimo, oficialiai atstovauja visam karininkų korpusui tiek tarnyboje, tiek ir ne tarnyboje.

Dabar imkime antrąją kategoriją – karininkus, baigusius Lietuvos karo mokyklą. Šita kategorija gausingiausia. Iš čia taip pat renkami gabesnieji į pirmąją kategoriją. Čia vyksta įdomi savitarpio konkurencija, intrigos, solidarumas ir t. t. Nuo to, mano išmanymu, ir reiktų pradėti. Žiūrėdami to gyvenimo smulkmenų, be abejo, turėsime paliesti ir įtaką I-os kategorijos antrajai, jų bendradarbiavimą ir t. t.

Iš viso karininko asmuo, jojo „aš“ pasireiškia arba gali pasireikšti iš trejopos padėties, būtent: 1. Šeimoje; 2. Tarnyboje ir 3. Visuomenėje.

1. KARININKAS ŠEIMOJE

Turiu galvoje ne atskiro individo šeimos židinį, o tam tikros dalies visų karininkų, tiek vedusių, tiek nevedusių, šeimą. Toks terminas yra prigijęs. Paprastai sakoma naujai atvykusiems iš karo mokyklos – susipažinti tamstoms su mūsų pulko karininkų šeima ruošiamo arbatėlė.

Tokioje dalies šeimoje visų dėmesio centru yra, be abejo, pats dalies vadas. Tik „iš tolo“ matydamas jaunesniuosius jis dažnai išsidirba tik apytikrę nuomonę apie juos. Neabejotinai gerai pažįsta jis vyresniuosius kuopų vadus. Čia rasime vedusiųjų ir nevedusiųjų. Vedusieji yra pradedant beveik visais kuopų vadais ir baigiant pulko vadu. Nevedusieji yra leitenantai ir j. ltn.

Koks jų privatus santykiavimas?

...dastis čia veikia, ar Hol
...Grotiaus, kad žmogus es
...vienas negalįs gyventi?
...Kolei vaidmenį vaidina p
...Kolei žiūrint, kadangi vi
...išvieskai žiūrint, kadangi vi
...ir vyresniškumo paskirs
...turėtų būti ku
...šviesnimas turėtų būti ku
...nors iš šalies žiūrint tai
...iškrupimą. Ir karinink
...traukti švieson, kad
...daugios, ir dar daugiau u
...s.

KELI LIETUVOS K. TIPO BRUOŽAI

Dalis vadas, sakau, domin
...bendruose subuvimuo
...vienose d
...abejo, ten, kur toji karini
...su vieny kitais stipres
...pastebėsime keturias
...apsuptą bataliono vad
...vietoį – ponių ir jaunų
...seni tarnybos draugai, r
...skryrių leit. ir j
...kas pasyvūs? Aktyvia
...ir jos seka „vyresniųjų
...leitenantai kuklūs ir atsa
...žiūri, bet mato. Savo
...pasielgimus ir, be
...pakankamai apsukr
...kurie tiki, kad visiškai
...Kartais sakoma, k
...vyro dėmesį. Tiesa, to
...receptojo sveikata. I

Kuris dėsniš čia veikia, ar Hobbes'o „homo homini lupus est“, ar Grotiaus, kad žmogus esąs visuomeniškas gyvulys ir be kitų negalįs gyventi? Kas turi įtakos ir kokio pobūdžio toji įtaka? Koki vaidmenį vaidina ponios?..

Teoretškai žiūrint, kadangi visų karininkų tikslas vienas ir tas pats, o darbo ir vyresniškumo paskirstymas kuo aiškiausias, rodos, savitar-
 pio sugyvenimas turėtų būti kuo sklandžiausias, be jokio trynimosi.
 Tačiau, nors iš šalies žiūrint taip atrodo, viduje galime rasti vieną kitą
 tipinę iškrypimą. Ir karininkai – žmonės su įvairiomis ypatybėmis.
 Reikia jas traukti švieson, kad būtų lengviau nužaleti, pašalinti, jei
 jos žalingos, ir dar daugiau ugdyti tos, kurios duoda neabejotinos
 naudos.

KELI LIETUVOS KARININKO TIPO BRUOŽAI

Dalies vadas, sakau, dominuoja. Su juo karininkai turi progos susidurti bendruose subuvimuose ir tarnyboje. Subuvimų yra palyginti labai nevienodai – vienos dalyse dažniau, o kitose ypatingai retai. Be abejo, ten, kur toji karininkų šeima dažniau susirenka, ten ir pafintis su vieny kitais stipresnė. Išižiūrėję į tokius pasilinksminimus lengvai pastebėsime keturias tipingas grupes, būtent: pulko vadą su pomia, apsuptą bataliono vadų ir ponių, plius vienas kitas kapitonas; kitą vietoj – ponių ir jaunų karininkų mišinys; trečioj – kuopų vada, seni tarnybos draugai, nepriklausomybės karo dalyviai; pagaliau ketvirtajame skyriuj leit. ir jaun. leitenantų mišinys. Kas iš jų aktyvesnis ir kas pasyvūs? Aktyviausios, be abejo, ponios. Jų balso pilna. Tačiau ir jos seka „vyresniųjų“ ponių toną.

Leitenantai kuklūs ir atsargūs. Jie žino, kad pulko vado akys, nos ir nežiūri, bet mato. Savo tarpe pakalba apie vieną kitą ponią, pulko vado pasielgimus ir, be abejo, seka kuopos vadus. Jie – žiūrovai. Tačiau pakankamai apsukrūs pašokdinti pomias – „atlikti pareigą“.

Kai kurie tiki, kad visiškai ne pro šalį turėti jų tarpe tam tikro pasiel-
 simo. Kartais sakoma, kad tūlo adjutanto žmona galinti atkreipti savo vyro dėmesį. Tiesa, toks „dėmesio atkreipimas“ ne visada išeina į atkreiptoj sveikatą. Užtat reikia iš anksto apsispręsti.

Kuopų vadai mėgsta būt vienišais. Jiems jau neberūpi įgyti kiemo nors palankumo. Tiek bataliono, tiek pulko vadas labai gerai juos pažįsta. O ponios pakankamai įgriusios. Maloniausias dalykas tai sėdėti trijų–šešių bičiulių kampanijoje, dalytis senais įspūdžiais, išmesti vieną kitą „lelebonišką“, pakiekti savo gyvenimo nedalią, pakritikuoti buvusiujų draugų, o šiandien jau „aukštų ponų“ karjeros kelias, pasiskysti – pasiguosti... Daugumai jų nieko daugiau neliko, kaip metai antri ir... pensija. Tuo tarpu gyvenimo naujenybėms reikia labai daug energijos, kad suspėtum jas sekti. Už įdėtąją energiją sau naudos jie nebesitiki. Apie idealizmą senam kapitonui be reikalo kalbėtum. Kadaiše jis jau daug parodė. Mokėtų karo lauke ir dabar brangia kaina atiduotų gyvybę neabejodamas. Dargi su dideliu džiaugsmu. Tačiau kažin kokiai mistikai apie Lietuvos kultūros uždavinius sintetizuoti Rytų ir Vakarų pasaulius jis nebeturi jėgų pasiaukoti.

Jaunesnieji kapitonai, prieš kurių akis platūs avansavimo galimūmai, apskresni, gyvesni. Jie dar nėra atskira grupė dalyse, todėl šliejasi čia prie jaunųjų, čia prie ponijų, čia prie pulko vado, o dažniausiai prie senųjų kapitonų grupės. Žinoma, jie jaučia, kad negali įeiti tikruoju nariu į juos – skiria tiek amžius, tiek patyrimas, o labiausiai – būsimieji tikslai. Kuo vieni bodisi, tuo antrieji gyvena.

Kasdieninis gyvenimas daugiau skiriasi.

Jame atrodo visos minėtosios grupės visiškai kitaip išsidėčiusios. Tačiau dalykų esmė nesikeičia ir čia. Tų grupių atstovus mes puikiai surasime. Pulko vadas netarnybiniuose santykiuose su karininkais, išskiriant batalionų vadus ir ypatingą vedusiojo kapitono šeimą, nesusiduria.

Į pensiją „paskirti“ gyvena nerūpestingai. Taip bent stengiasi gyventi. Nori užmiršti patys save. Gana dažnai tokie kapitonai nervingi, santykiuose su jaunesniaisiais ypatingai ambicingi, tačiau drauge ir tarsi netikri. Kalba ne apie dabartį, o apie praeitį. Neretas iš jų nepakankamai atidus šeimos reikalams. Iš to net kyla šeimyninių scenų, nuo kurių dar daugiau vyrai prarūgsta.

Būrių vadai ir vyresnieji kuopų karininkai, būdami iš esmės drausmingi, santykiuose su kuopų vadais stengiasi juos suprasti ir prisitaikyti. Tačiau atrodo, bent iš šono, – nereikalingos pastangos. Ir, tiesą sakant, po ilgoko laiko bendros pažinties senieji kapitonai patys kai

...atvėgusiai pradeda seket
...o iš instinkto, bij
...iš antrosios pusės j
...o kaip Lietuvos kūrėja
...iš jaunosios ka
...iš dalykų vertinimas da
...iš karo mokyklos
...iš savo vaizduotėje karin
...kad dalyse bebūdamas
...iš toks drausminga
...iš ne tik vertintų savo
...iš patys išlaikytų sa
...iš karininkui vis
...iš nepasiduoda k
...iš nepasiduoda k
...iš karininkų ta
...iš Ne be to, kad vienas
...iš
...iš ir protekcio
...iš netipin
...iš pasakyti, kad t
...iš netipinga. Abu tie
...iš patybiomis: pasiti
...iš „pataikūnas“, tai v
...iš žmogui brangus.
...iš trumpos apžval
...iš galime pastebėti
...iš būtent:
...iš Senųjų kuopos vadų
...iš jaunųjų kuopos vadų
...iš (a) neryškių
...iš KARININKAS
...iš karininkui
...iš iki vakaro ir

...kariai atžvilgiais pradeda sekti jaunaisiais. Žinoma, jie tai daro ne sąmoningai, o iš instinkto, bijodami pasirodyti per daug dideli konservatoriai. Iš antrosios pusės jie jaučiasi verti pagarbos ne tik kaip veteranai, o kaip Lietuvos kūrėjai. To negana, jie vis tik dažnai trumpai pamiršo „senosios ranka“ į jaunosios kartos svajones ir pastangas. Toks paviršutinis, paviršutinis dalykų vertinimas dažnai turi negeitinio įtakos. Ypač neseniai atvykusiems iš karo mokyklos. Tuo tarsi pažeidžiamas jų idealizmas, nesukurto savo vaizduotėje karininko idealo principai. Todėl ir atsitinka, kad dalyse bebūdamas karininkas „atbunka“. Jis nebe toks atidus, tarsi ne toks drausmingas – skeptiškesnis. Kad jaunieji karininkai psichologiškai vertintų savo aplinkumos žmones, jie juos, be abejojimo, tarsi ne tokie drausmingi ir patys išlaikytų savo kryptį. Tačiau kokiu gi būdu jaunam, tik atvykusiam karininkui visa tai suprasti? Žinoma, labai sunku. Tačiau tokių yra. Gal jie ir nesąmoningai, o vis dėlto gana griežtai laikosi savo normų ir nepasiduoda kitų įtakai. Jų skaičius auga.

Intrigavimas karininkų tarpe, mano pastebėjimu, atsitiktinis reiškinys. Ne be to, kad vienas kitą savo tarpe apkalbėtų. Bet tai mažai žinoma.

Pataikavimas ir protekcionizmas, per amžius labai opūs dalykai, mūsų kariuomenėje netipingi.

Negalima pasakyti, kad to būtų absoliučiai išvengiama, tačiau, sakau, tai netipinga. Abu tie dalykai labai nederina su pamatinėmis Lietuvos ypatybėmis: pasitikėjimu ir atvirumu. Jei vienas koks ir atsiranda „pataikūnas“, tai vargas jam draugų tarpe. O draugiskumas visada žmogui brangus.

Iš tokios trumpos apžvalgos karininkų gyvenimo, bendravimo savo šeimose galime pastebėti du gana ryškius ir charakteringus reiškinius, būtent:

- a) Senųjų kuopos vadų konservatyvizmą,
- b) Jaunųjų kuopos vadų, ltn. ir jaun. ltn. blaškymąsi tarp būsimųjų pensionierių (a) neryškių tradicijų ir savo sukurto karininko idealo.

2. KARININKAS TARNYBOJE

Ne vienam karininkui ateina galvon mintis, kad visas jo gyvenimas nuo ryto iki vakaro ir net daugelis naktų yra tarnyba ir tarnyba.

Ir atrodo, kad iš tikrųjų šventa tiesa pasakyta priežodyje – „nežinau nei dienos, nei valandos, kada tave pašauks Dievas saviesp“. Baigiasi rikiuotės pamokos – tuoj teoretinės pamokos. Ir jau nėra dienos. At-eina sekmadienis – raštas iš adjutanto vesti kareivius į bažnyčią arba budėti arba iš švietimo vadovo – paskaita laikyti. O kur mane, naktiniai pratimai, tarnybiniai dalies karininkų susirinkimai ir t. t. Kitaip atrodo darbas įvairių ne rikiuotės karininkų. Jiems nei į bažnyčią kareiviai vesti, nei įguloje ar pulke budėti, nei įvairūs nakties darbai atlikinėti.

Tarnybiniame gyvenime, nors jis ir toks įvairus, galime pastebėti, kokių būdu įsakymai, duoti iš vyr. štabo, virškinami. Juos gauna dalies vadas – štabas. Iš čia atskirų aplinkraščių ar įsakymų pavidale gauna batalionų ir kuopų vadai. Iki čia visas aparatas tarnauja tiksliai tu įsakymų įdaviui viena ar kita forma.

Kiekvienas kuopos vadas yra verčiamas, kad būrių vadai gautų konkrečius uždavinius, o bataliono vadas yra davęs tiksliai bendrąją programą. Tos programos pasiretyme jau pasirodo charakteringų pasielgimų. Būrių vadai būna kai kada prašomi, o kai kada ir neprašomi padėti sustatyti savaitinį darbų planą. Palyginę vienos kuopos žurnalą su kitos kuopos rasime nevienodumą. Turiu galvoje tokias kuopas, kuriose kareiviai vieno ir to paties šaukimo.

Nenoriu gilintis į to paskirstymo nevienodumo detales. Čia mums svarbu psichologiškai išaiškinti to momento priežastis. Svarbiausioji iš jų, mano supratimu, nevienodas supratimas, ko reikia labiausiai žiūrėti. Vieni mano – į vieninį kareivio mokymą, kiti – į švietimą, tretieji – į parengiamuosius šaudymo veiksmus, nes svarbu prizinis šaudymas ir t. t. O tas nevienodas supratimas eina paprastai iš to, kad senieji kapitonai nelabai stengiasi įsigilinti į duodamų direktyvų ir kuopos kareivių pajėgumą, suderinimą.

Būrių vadai, priešingai, labai nori suprasti kareivių silpnumus ir kas labiausiai taisytina. Tačiau anksčiau ar vėliau jie pastebi savo betarpiškojo viršininko darbo paviršutiniškumą. Kariuomenės gyvenimas ugdo paklusnumą ir savigarbą. Ir jų suderinimo rezultate gaunasi toks charakteris, kuris atsidavimą, pagarbą viršininkui laiko savigarba. Tokį charakterį jau išugdo karo mokykla. Jaunas karininkas stengiasi suprasti savo kuopos vadą, o šis, su tam tikru

...darbinimo žiūrėdamas į naują
...savo autoritetą. Jis vis
...atimena kuopos ka
...tarnybai kareiviams pilni pav
...perbėltų ir kautynių lauk
...būri ir stengiasi suprasti
...suderinimo momentas. Kuo
...stengia visiškai prisitaikyt
...vadas stokoja patyrimo dar
...
...jaunosios ir senosios ka
...tai dažnai pasikartoja ir, be
...savo kompromiso, kuris tai
...sąlydina sakyti, kad būric
...vien tiksliai tiesioginio v
...gana tiksliai bendrųjų nur
...daugelį dalykų, nen
...iš antrosios pusės ji
...suaikina su savo draugai
...įspūdziais. Ir juo toliau,
...bendrojo darbo su kuopos
...suderinti tas pažiūras
...prisitaikyti prie ku
...veika".
...kad ilgainiui bręsta sav
...bruožai, kuo jie reiškia
...žmogus veržiasi ten
...energingas, didele lietuvi
... Nors nuotaika kiek
...tačiau jų duodami t
...prasti kareivių sielas
...metinėse pamokose iešk
...nagrinėti atsk
... tarp būrių vadų, nori
... kaip tik teising
... ir mokėjimu taip

posaitenkinimu žiūrėdamas į naujas kryptis, savotiškai laviruoja pasitelkdamas savo autoritetą. Jis visada geras psichologas. Lengvai priimta ir ilgai atsimena kuopos kareivių psichiškus palinkimus. Jis pamokymai kareiviams pilni pavyzdžių iš jų pačių patirčių, patirčių – perkeltų į kautynių laukus. Kareiviai bijo ir myli, o būrio vadas žiūri ir stengiasi suprasti. Įdomus senosios ir jaunosios kartos susidūrimo momentas. Kuopos vadas turi didelį patyrimą, būrio vadas stokoja patyrimo darbe, bet stipriau mato dabarties reikalavimus.

Palietėme jaunosios ir senosios kartos susidūrimo momentą. Gyvenime tai dažnai pasikartoja ir, be abejo, abi pusės padaro tam tikrų žvėdų, ieško kompromiso, kuris taip pat tipingas.

Būtų klaidinga sakyti, kad būrio vadas savo tarnybiniame darbe vadovaujasi vien tikta tiesioginio viršininko nurodymais. Iš vienos pusės jis gauna tikta bendrųjų nurodymų, nes kuopos vadas vengia konkretizuoti daugelį dalykų, nenorėdamas mažinti savo autoriteto sunkydumui, o iš antrosios pusės jis naudojasi turimomis žiniomis, kurias išsiaiškina su savo draugais, besidalydamas patirtojo darbo rezultatų įspūdziais. Ir juo toliau, juo labiau jis bręsta savo pažiūroje, o iš bendrojo darbo su kuopos vadu išmokstama ieškoti tinkamų būdų suderinti tas pažiūras su bendraisiais jo reikalavimais. Išmokstama „prisitaikyti prie kuopos vado“. Tada „ir vilkas sotus, ir avis sveika“.

Sakiau, kad ilgainiui bręsta savo pažiūros. Žinoma. Įdomu, kokie pažiūrų bruožai, kuomet jie reiškiasi karininko tarnyboje.

Kiekvienas žmogus veržiasi ten, kur jis gali. Taip ir būrio vadas. Jaunas, energingas, didele lietuvių potencine jėga ieško apčiuopiamo darbo. Nors nuotaika kiek pagenda pastebint senųjų konservatyvizmą, tačiau jų duodami tikta bendri nurodymai neklūdo atėngtis perprasti kareivių sielas. Ta kryptimi ir eina. Tiek lauko, tiek ir teoretinėse pamokose ieškoma vidurinio pasitenkinimo. Savitarpį mėgstama nagrinėti atskirų kareivių tipai. Matyt, net lenkyniavimas tarp būrių vadų, norint įgyti didesnį autoritetą kareivių tarpe. Ir einama kaip tik teisinga kryptimi – ne pabaudų skyrimu, o taktiškumu ir mokėjimu taip dėstyti programinius dalykus, kad

kareiviai visada lauktų jo pasirodymo. Su kuopos vadu ryšys, vidurinis, tarsi nutrūksta. Viskas lieka būrio vado atsakomybei. Jį retai kas tikrina teoretinėse pamokose. Todėl kryptama į individualizimą. Bendrieji nurodymai bendraisiais ir pasilieka. Tuo tarpu darbo metodas, ypač teoretinių dalykų mokyme, auga visiškai savarankiška. Vienaip dėsto švietimo dalykus ltn. A, kitaip B ir t. t. Vienas stengiasi pats dėstyti, kitas organizuoja kareivių kadra, trečias kuopoj ieško inteligentų ir t. t. Taip individualiai bepraktikuodamas būrio vadas įgyja ir savotišką kareivių psichologijos supratimą. Nuo ilgesnės to darbo praktikos šis tas pakinta, pasipildo ir pagaliau užsiakcentuoja. O ką žmogus yra pats įgijęs, tą daugiausia ir brangina, tuo tiki. Todėl kai kas nors, kad ir iš vyresniųjų, pradeda kitokių samprotavimus dėstyti dėl kareivių mokymo metodų, būrio vadas visa tai laiko nepatikrinta teorija arba „pervirškinęs“ pritaiko savo individualinei metodikai.

Iš to, ką nusakėme šiame skyrelyje apie karininką tarnyboje, kas ypač ryšku pėstininkų dalyse, suglaudę gausime tokių išvadų:

a) Ambicingas, jautrus senų kuopos vadų charakteris reiškiasi psichologiškai stipria įtaka kareiviams ir atsiskiria nuo jaunųjų karininkų;

b) būrių vadai, ieškodami vidurinio pasitenkinimo atsakingose pareigose, visą energiją deda į kareivių mokymą, net savitarpį lenkyniuodami; dėl savotiškai rezervuoto kuopos vado elgesio nesidalija su juo savo mokymo patyrimais ir todėl krypta į individualizmą.

Žinia, ne visi tokie kuopų vadai. Jie tirpsta. Į jų vietas ateina nauji, prieš kurių akis platus avansavimo galimumai. Jų pastangos sutinka su būrių vadų pastangomis. Čia jau gaunasi visiškas bendradarbiavimas, nors ne vienas ir iš naujųjų yra įpratęs sekti savo buvusiojo kuopos vado pėdomis.

Mokomosiose kuopose dažnai galima rasti toks glaudus tarnybinių reikalų svarstymas, nagrinėjimas. Čia iš karto nyksta tasai būrių vadų individualinis darbo metodas. Kuopos vadas sprendžia kiekvieno kareivio tinkamumą, todėl būrių vadai turi progos spręsti net dėl paskirų asmenų ypatybių. Juo labiau darbo metodus, jo rezultatus ir t. t. Sakau, tas bendradarbiavimas tipingas mokomosiose kuopose.

KARININKAS VISUOMENINIAI PASIIMTĄ UŽDAVINIŲ SUKONSTRUOTI JO TIPINIAI SUKONSTRUOTI IR KIEK JUO PASITIKIMA. KATEGORIJA. JI RODO SEKTINIAUS UŽDAVINIUS DERINA SU ŽMONIŠKIS BRUOŽAIS, KIEKVIENAM ŽMONIŠKIS TIE, KURIEMS TAI SKIRIA. KATEGORIJA. JI RODO SEKTINIAUS UŽDAVINIUS DERINA SU ŽMONIŠKIS BRUOŽAIS, KIEKVIENAM ŽMONIŠKIS TIE, KURIEMS TAI SKIRIA. KATEGORIJA. JI RODO SEKTINIAUS UŽDAVINIUS DERINA SU ŽMONIŠKIS BRUOŽAIS, KIEKVIENAM ŽMONIŠKIS TIE, KURIEMS TAI SKIRIA.

2-osios ir 3-iosios kategorijos. Prie 2-os ir 3-iosios kategorijos tiek kariškoji spauda, tiek ir jos ir reikalauja. Karininkas, dirbdamas su savimi, o kitiems. Dirba vidurinio sodžiaus vyrus, glaudumą tarp savęs ir visuomenės darbą, yra ne tiesiogiai, o per tarpiniais keičiamasi, tad karininkų, kuriuos atpažinti grupę.

per didelės nukrypimas reikšmės visuomeniniam, koks jis yra. Iš ko matyti, iš jo pastangų intelektualiniam darbui, taip, pasireiškia. P. L. Pr. karo mokyklą, kurioje kursą. Čia dirba išskirti ir išlaikyti

3. KARININKAS VISUOMENĖJE

Priimindami pasiimtą uždavinį – iš charakteringų Lietuvos kariuomenės brouožių sukonstruoti jo tipą, turime pastebėti, kaip ir kokio formomis reiškiasi karininkas iš viso toje visuomenėje, kurios jai

šiuo laikais ir kiek juo pasitikima. Esu minėjęs, kad oficialiai visai Lietuvos kariuomenei atstovauja pirmoji kategorija. Ji rodo siektinus uždavinius, kuria idealus. Tuos siektinuosius uždavinius derina su visos tautos idealais. Visa tai, bent bendrais bruožais, kiekvienam žinoma. Kitas reikalas, kaip visa tai išsivyskinti tie, kuriems tai skiriama, kaip giliai perprantami kuriami idealai ir kokia reakcija tasai perpratimas pasireiškia kasdieniniame gyvenime. Tie, kurie patys kuria tuos idealus – I-oji kategorija (jos atstovai), tuo pačiu save parodo. Jos intelekto lygis matyt „Mūsų Žinyne“, ir poligono darbų organizavime plačiu mastu, ir daug kur kitur.

Grįšime prie II-osios kategorijos, kurioj susitelkęs neabejotinas daugumas. Prie 2-os ir 3-ios grupės. Čia yra ta masė, kuriai ugdyti skiriama tiek kariškoji spauda, tiek ir kitų dalykų. Ją ugdo, bet ne mažiau iš jos ir reikalauja.

Kiekvienas karininkas, dirbdamas tiesioginį jam pavestą darbą, dirba jį ne sau, o kitiems. Dirba visuomenei, tautai. Tas, kurs prieš save turi rinktinis sodžiaus vyrus, žinoma, geriausiai supranta tą santykių glaudumą tarp savęs ir visuomenės. Visi kiti, kurie atlieka tikrai techniską darbą, yra ne tiesiog sujungti su tauta. Žinoma, pareigomis protarpiais keičiamasi, tačiau tiesioginis kariuomenės mokymas yra darbas tų karininkų, kuriuos aš nuskyriau į II-os kategorijos pirmąją ir antrąją grupę.

Būtų per didelis nukrypimas nuo temos kalbėti apie karininko išsilavinimo reikšmę visuomeniniame darbe. Mums daugiau rūpi, kaip jis reiškiasi, koks jis yra. Iš ko galima spręsti apie žmogaus išsilavinimą? Man rodo, iš jo pastangų save lavinti, iš to, kiek laiko jis atideda intelektualiniam darbui, ir iš atsiektų to darbo rezultatų, kurie, kaip ar taip, pasireiškia.

I P. L. Pr. karo mokyklą priimami vyrai, baigę ne mažiau kaip gimnazijos kursą. Čia dirba ištisus dvejus metus. Per tuos dvejus metus reikia išklaudyti ir išlaikyti egzaminai iš dėstomųjų dalykų, kurių

programa labai plati. Teoretinių žinių bagažas visai pakankamas išeinant iš karo mokyklos.

Atvyksta karininkas į paskirtą dalį. Daugumas ryžtasi visą nuo tarnybos atliekamą laiką skirti studijoms. Gaila, bet tikėtai maža pasi-ryžusiųjų dalis savo nusistatymą išlaiko. Kiti tarsi palūžta, nusivilia. Priešasčių rastume daug ir labai rimtų.

Tipingas dienos laiko paskirstymas maždaug toks:

kėlimasis 6 v. 30 m. – 7 v. 30 m.

pratimai lauke 3–4 valandos;

toliau pietūs, laikraščių skaitymas ir trumpas poilsis; po to 2–4 valandas eina teoretinės pamokos, vakarienė, šiočio ar tokio turinio pramogėlė ir – lova. Taip lekia viena diena po kitos. Nepaprastai greit, nuolat pajvairinamos budėtojo pareigų, paskaitų, vedimo į bažnyčią ir t. t.

Iš tokio laiko paskirstymo matom, kad periodinė spauda, ypač dienraščiai, didžiausias dvasios tobulinimo šaltinis. Su malonumu skaitomi rinktiniai romanai.

Išimtis čia – vadinamieji karjeristai. Šie randa laiko ir svetimų kalbų mokytis, ir karo istoriją, karo geografiją studijuoti, ir t. t. Jie daug dirba, bet tuo nė nemano skųstis. Tas ypač ryškų pačių jaunųjų, XII–XV laidos, karininkų tarpe. Daugumas jų tarsi iš anksto žinojo, kad reiks daug stengtis išlaikyti savo linijai į pasistatytąjį tolimąjį tikslą. Jie žymiai atkaklesni, patvaresni.

Žinome, kad politikuoti kariui griežtai draudžiama. Tai, be abejo, išlaikoma. Tačiau niekam nėra draudžiama turėti politinis nusistatymas, būti politiškai subrendusiam. Karininkams net patariama, o iš stojančių į akademijos kursus netiesioginiu būdu reikalaujama turėti rimtas politinis išmanymas.

Mano išmanymu, politiškai subręsti karininkui gana patogi dirva. Jis kasdien mato tuos, kurie mūsų valstybėje daugumas. Sekdamas laikraščius, krašto ir užsienio politiką jis mėgina spręsti, ką pasakys kaimas dėl vieno ar kito diplomato žygio. Glaudus, nuoširdus prisirišimas prie kareivių, pastangos juos patraukti į save reiškiasi ypač Lietuvos istorijos pamokose. Tuo būdu auga sveikas patriotizmas. Politinių partijų pėdsakų čia nė su žiburiu nerasi. Tėra viena politika, vienas tikslas – tautos gerovė.

...rastume visos Lietuvos karininkus, kurie tame junginyje rastume šiuos trumpai paaugusius, kaip tik šioje valstybėje veikia tam tikrai būdais valstybės gyventojų ir jų interesų išskiriami patys svarbiausi ir reikalingi valstybių, kurios turi rašytinį ir spausdintąjį žodį, gyvenimo sąlygoms ir pakaitimo tvarka. Gyvenimo sąlygos ir gairiniai pasikeičia ir t. t. kaip ypatingai svarbūs yra socialinės ir politinės sąlygos: rašytoji ir socialinė. Karininkas laikant karininkų šeimynose ir vietose karininkas patiria, kaip energingai reaguoja, m. t. t. kaip su civiliniais tarsi vengia, kaip ir nuo amžių buvo, jam reikalinga, bet stengiamasi mažinti, kaip kultūriniais reikalams, kaip iš laimo remia namiškius, kaip paėmę siunčia. Spauda, kaip suprantama, nes tam reikalinga bibliotekai išlaikyti. Karininkas tinke linksmai draugauti, kaip patina, kad karininkas turėtų išlaikyti. Filosofouti jis nelinko, bet todėl, kad čia labai reikalingi nagrinėjimą – politiniai yra dar vienas idomus apie karo laimėjimus, apie laimėjimą. Vaidenasi trumpas ir laimėjimas. Senesnieji karininkai – paguodos. Karininku labai pasitikima, kaip šio, terminuotąjį pasiūlymą dar paliesti karininko, kaip kitaip nustato, jei

...ių bagažas visai pabrėžiamas.
 ... Daugumas ryžiasi vien tuo būdu
 ...oms. Gaila, bet tikrai mažai pas
 ...aiko. Kiti tarsi palūžė, nuostab
 ...ntų.
 ...s maždaug toks:

...s ir trumpas poilsis; po to 2-4
 ...akarienė, šiekio ar tokio turinio
 ...na diena po kitos. Nepaprastai
 ...pareigų, paskaitų, vedimų į but
 ...n, kad periodinė spauda, ypač
 ...linimo šaltinis. Su malonumu

Šie randa laiko ir svetimų kal
 ...rafiją studijuoti, ir t. t. Jie daug
 ...ypač ryšku pačių jaunųjų, XII-
 ...jų tarsi iš anksto žinoje, kad
 ...i į pasistatytąjį tolimąjį tikslą.

...tai draudžiama. Tai, be abejoj
 ...iama turėti politinis nusistatym
 ...rininkams net patariama, o š
 ...giniu būdu reikalaujama turėti

...karininkui gana patogi dir
 ...stybėje daugumas. Seklumas
 ...jis mėgina spręsti, ką pasaky
 ...io. Glaudus, nuostabią pris
 ...patraukti į save reiškiniai ypač
 ...u auga sveikas patvirtimas.
 ...iu nerasi. Tėra viena politika.

...ai intume visos Lietuvos karininkų šeimą kaip visuomeninį jun
 ...tai tame junginyje rastume šiandieninės Lietuvos visuomenės
 ...svoraką. Trumpai paaiškinsiu, ką noriu tuo pasakyti. Žinome, kad
 ...sveikienoje valstybėje veikia tam tikri įstatymai, kurie sudaryti re
 ...namis tos valstybės gyventojų papročiais, precedentais. Iš tų visų
 ...statymų išskiriami patys svarbieji ir surašomi į konstituciją. Daugu
 ...sveik valstybių, kurios turi rašytinę konstituciją, yra nustatyta labai
 ...niamai jo pakeitimo tvarka. Gyvenimo praktikoj matom, kad papro
 ...čiai beičiasi. Ilgainiui pasikeičia ir kai kurie iš pačių pagrindinių,
 ...turie kaip ypatingai svarbūs yra surašyti į konstituciją. Gaunasi dvi
 ...konstitucijos: rašytoji ir socialinė. Turbūt dabar jau bus aiškus mano
 ...pasakymas laikant karininkų šeimą visuomeniniu junginiu.

...Viesiosiose vietose karininkas pasirodo visada tvarkingai apsirėngęs,
 ...sugautas energingai reaguoja, moka reprezentuoti. Visa tai ryšku.
 ...Santykių su civiliniais tarsi vengia. Išimtis tėra moterys, su kurio
 ...nėmis, kaip ir nuo amžių buvo, jam labai sekasi. Ta aplinkybė šiek tiek
 ...naudojama, bet stengiamasi mažiau negu kitų valdininkų.

...Šalies kultūriniais reikalais karininkas gana jautrus. Daugumas
 ...kūliai iš kaimo remia namiškius lėšomis. Kai kurie net iš taupomo
 ...sios kasos paėmę siunčia. Spaudai skiriama palyginti labai mažai.
 ...Tatui suprantama, nes tam reikalui mokamas specialus mokeskis da
 ...lios bibliotekai išlaikyti.

...Karininkas tinka linksmai draugijai. Iš vienos pusės, tokia jau žmo
 ...nų pažūra, kad karininkas turįs būti linksmas, o, antra vertus, ko
 ...jam liudėti. Filosofuoti jis nelinkęs. Ne todėl, kad nepasitikėtų savo
 ...pogomis, bet todėl, kad čia labai slidus kelias nukrypti į gyvenamojo
 ...meto įvykių nagrinėjimą – politiką. Geriau vengti. Jo linksmumo
 ...priežastimi yra dar vienas įdomus reiškinys. Daugumas karininkų
 ...sveikuoja apie karo laimėjimus, apie kautynes, kurioms jie rengėsi ir te
 ...sveikengia. Vaidenasi trumpas amžius. O jei jis trumpas, tegul būna
 ...bent linksmas. Senesnieji karininkai tame linksmume ieško nusira
 ...nimo – paguodos.

...Karininku labai pasitikima ir, žinoma, ne be pagrindo. Duotąjį
 ...tikslą išlaiko, terminuotąjį pasižadėjimą stropiai realizuoja.
 ...Telėtų dar paliesti karininko religingumas, kurs iš viso žmogų vie
 ...arba kitaip nustato, jei jis gilus. Su mažomis išimtimis visi

Lietuvos karininkai – R. katalikai. Iš to, aišku, dar nematyt jų praktikuojamųjų doros normų. Pasakysiu, kad, kaip ir daugumas inteligentų, taip ir karininkai, ne pedantai religiniuose reikaluose. Į filosofijos problemas gilintis nelaiko reikalingu dailtu, nors kiekvienas turi savo tam tikrą pasaulėžiūrą.

Tuo aš baigsiu karininko tipingųjų bruožų rinkimą iš jo santykių su visuomene.

Pagaliau mėginkime visa tai, kas mūsų buvo pastebėta iš karininko trejopo padėties, būtent: karininkas šeimoje – tarnyboje – visuomenėje, sutraukti krūvon, apibendrinti.

Iš karininkų, baigusių P. L. Pr. karo mokyklą ir Lietuvos karo mokyklą, galėjome matyti dvi sroves: senąją ir naująją. Pirmajai atstovauja tie, kurių avansavimas apsisitojęs – už metų kitų ištarnausi pensiją (dalis dabar ištarnavusi), o antrajai – jaunieji kuopų vadai ir būrių vadai. Pirmoji grupė tirpsta, nyksta, tuo tarpu antroji kas metai priauga, didėja. Pirmosios grupės buvę draugai, dabar dirbą I-ojoje kategorijoje, duoda kryptį ir toną drauge su baigusiais ne Lietuvos karo mokyklą. Jie rinktinis elitas, kurio intelekto išsilavinimo rodikliu yra kariškoji spauda (atskiri straipsniai savo srities specialistų) ir šiaip daugybė darbų. Tasai elitas yra pasiekęs, bent iš dalies, tai, ko siekia jaunoji karininkų karta. Jam nebėra tų kliūčių, kurių ši turi. Todėl jie gali nekludomi plėtoti savo gabumus. Ir plėtoja juos vykusiai.

Lietuvos karininkas nėra intrigantas, pataikūnas. Iš prigimties atviras ir nuoširdus, dėl tam tikrų aplinkybių linksta į individualizmą, užsidaro savyje ir iš šono duodamus pamokymus perleidžia per savąjį „koštvą“.

Karininkas drausmingas. Daugiau iš esmės negu paviršutiniškai, nes išorinis drausmingumas, ypač perdėtas, traktuojamas pataikavimu.

Bendrojo išsilavinimo lygis nedaug paaugęs nuo baigiančių karo mokyklą. Trūksta veržimosi į platesnį mokslo pasaulį. Tas reiškinys mažėja paskutiniųjų laidų karininkų tarpe.

Krašto kultūriniais reikalais jautrus, ypač ten, kur tikrai mato reikalą padėti. Labai nemėgsta raginamas.

Politiškai karininkas yra subrendęs. Ir tas subrendimas kažkaip labai natūralus, artimas kasdieniniams reikalams, tinkąs kaimo

...paties gy
...labai artimų draugų tar
...išlaikė
...diktuoja trumpo
...Griežtų dorovės norm
...Govenimas pats atein
...stabilumu.

...tačiau didėlė pote
...dar negana išjudinta
...pačios ekonominės
...nėsigili
...Nori gauti ja
...struktūrą leistos r
...saku, patys jaunieji
...maždaug, mano sup
...Žinoma, jis nepilas
...daugelis smulkesni
...etiketi.

...kurie labai kl
...darbo pradžioje. Kad
...Pagaliau psichologij
...savo specifiskų skirt
...aishkinimas. Tačiau
...neilrbiti. Sveika šio s

bulvariniam lygiui. Paties gyvenimo suformuotas. Jis pasireiškia tik labai artimų draugų tarpe.

Todcinį linksnumą išlaiko. Dargi daugiau negu išlaiko. Pati jo pasaulėžiūra diktuoja trumpo gyvenimo prasmingumą tame linksmume. Griežtų dorovės normų neturi ir nelaiko būtinu reikalą jų laikyti. Gyvenimas pats ateina su įvairiomis progomis. Iš dalies tikinama fatalizmu.

Visur jaučiama didelė potencia. Lygiai senųjų, kaip ir jaunųjų. Daug lietuviško narsumo, patvaros, jėgos bei pasiaukojimo. Tačiau visa tai dar negana išjudinta. Į daugelį dalykų žiūrima skeptiškai. Kad ir tos pačios ekonominės ūkio krizės priežastys, pav. vertinamos gana paviršutiniškai, nesigilinant į dalykų esmę. Gal per daug linkęs į patarnavimus. Nori gauti jau gatavas, suformuluotas išvadas, o į jų pagrindinę struktūrą leistis nelaiko maloniu daiktu. Išimčių daugumas čia, sakau, patys jaunieji.

Toks maždaug, mano supratimu, dabartinis Lietuvos karininko tipas. Žinoma, jis nepilnas, tačiau iš duotųjų pagrindinių bruožų numanu daugelis smulkesnių dalykų. Tai turbūt sugebės patys skaičiuotojai atlikti.

Sunkumus, kurie labai kliudo visai išplėsti šią temą, esu palietęs pačioje darbo pradžioje. Kad ir kaip stengtumeis, o klaidų visada pridarysi. Pagaliau psichologijos mokslas, šiaip ar taip, ypatingai sunkus dėl savo specifinių skirtumų. Juo sunkesnis konkretaus dvasinio reiškinio aiškinimas. Tačiau geriau dirbti, kad ir su klaidomis, negu nieko nedirbti. Sveika šio straipsnio kritika aš tik džiaugčiausi.

Gimė 1908 m.
Šiaulių apskr.
1929 m.
kariniam
T-ąjį Didž.
pulką Kla.
Jonas N.
(VDU) st.
do pulką
lektorium
J. Nore
mus, takt
užinti au
Šalia t
jurnalą „
Rašė stra
das“, laik
Už raš
tavo

JONAS NOREIKA

Gimė 1910 m. spalio 8 d. Anelės ir Baltraus Noreikų šeimoje. Šiaulių apskrities Pakruojo valsčiaus Šukionių kaime.

1929 m., baigęs Šiaulių komercinę gimnaziją, įstojo į Lietuvos kariuomenės Karo mokyklą. 1931 m. ją baigė ir buvo paskirtas į pulką Didžiojo Lietuvos kunigaikščio (DLK) Butagaidžio pėstininkų pulką Klaipėdoje.

Jonas Noreika 1934 m. įstojo į Vytauto Didžiojo universitetą (VDU) studijuoti teisę. Tais pačiais metais perėjo į 2-ąjį DLK Algirdo pulką Kaune. 1936 m., gavęs leitenanto laipsnį, buvo paskirtas lektoriumi Karo mokykloje.

J. Noreikos karinės atestacijos byloje pažymėta, kad jisai yra sumanus, taktiškas ir valstybės reikalus suprantąs karininkas, tinkamas skiriami aukštesnę vietą.

Šalia tiesioginio darbo J. Noreika redagavo karininkams skirtą žurnalą „Kariūnas“. Pasižymėjo kaip aktyvus publicistas, novelistas. Rašė straipsnius, kurie buvo išspausdinti žurnaluose „Karys“, „Kardas“, laikraštyje „Lietuvos aidas“ ir kituose.

Už rašinius „Karyje“ („Išpirkta kaltė“, „Trys velniai“, „Laimė“) gavo kariuomenės vado premiją, o 1939 m. laimėjo žurnalo „Karys“ pirmo laipsnio literatūrinę premiją.

1936 m. per šv. Kalėdas Jonas Noreika vedė. 1939 m. Noreikų šeimoje gimė dukterė Dalia, kuri dabar su šeima ir mama (A. Noreikene) gyvena Čikagoje (JAV).

J. Noreika 1938 m. baigė studijas VDU, buvo pakeltas kapitonu ir paskirtas į Lietuvos kariuomenės karo teismą, kur dirbo iki bolševikų okupacijos.

1940 m. spalio 28 d. bolševikinės Vyriausiosios likvidavimo komisijos įsakymu Nr. 24 buvo paleistas į sąsargą.

Bolševikų atleistas iš Lietuvos kariuomenės J. Noreika iš karto, 1940-ųjų metų rudenį, perėjo į antisovietinės rezistencinės kovos 1940-ųjų metų rudenį, perėjo į antisovietinės rezistencinės kovos po grindį. Susisiekęs su Lietuvių aktyvistų fronto (LAF), kuriam vadovavo buvęs Lietuvos pasiuntinys Vokietijoje K. Šleipa, dabar Berlyne, tų pačių 1940 metų rudenį įkūrė visos Žemaitijos

sukilimo prieš sovietinius okupantus centrą. J. Noreika Mardosuose (Plungės vls.) organizavo Tautinio darbo (TDA) kuopą kaip integralinę LAF dalį. Ryšiams nustatyti ir direktyviniams nurodymams gauti J. Noreika pats asmeniškai keletą kartų perejo sovietų-vokiečių sieną, taip pat organizavo keleto Lietuvos inteligentų pabėgimą į Vakarus.

1941 m. birželio 22 d., tik karui prasidėjus, II val. kapitonas J. Noreika su savo 12 vyrų būriu aktyviai įsitraukė į besitraukiančių sovietinių pasieniečių persekiojimą.

Tuojuo po sukilimo J. Noreika buvo paskirtas Šiaulių apskrities viršininku. Eidamas šias pareigas vadovavo visos Žemaitijos antinacistinei rezistencinei kovai pagrindžio sąlygomis, gynė krašto reikalus prieš okupantus. 1941 m. liepą kartu su kitais 10 Žemaitijos inteligentų reikalavo, kad vokiečių vadovybė uždraustų genocidą prieš lietuvių ir žydų tautybių žmones ir suteiktų Lietuvai savivaldą. 1941 m. liepos mėn. kpt. J. Noreika kartu su kitais penkiais Lietuvos kariuomenės karininkais (dalyvaujant ir šių eilučių autoriui kaip Mardosų kuopos ryšininkui) savo bute įsteigė „Žemaičių legioną“. Į šią organizaciją įsitraukė 1944 m. gegužės pabaigoje vokiečių uždraustos generolo Povilo Plechavičiaus Vietinės rinktinės (LVR) daliniai, kitos antinacistinės grupuotės ir jie pasivadino partizanais – „Vanagais“.

1943 m. vasario mėn. J. Noreika Šiaulių laikraštyje „Tėvynė“ išspausdino straipsnį „Šių dienų Vokietija“, kuriame demaskavo nacistų režimo pragaištingumą kaip lietuvių tautai, taip ir pačiai Vokietijai. Po šio straipsnio išspausdinimo, tai yra 1943 m. vasario 23 d., vokiečių gestapas jį areštavo ir įgrūdė į Šiaulių kalėjimą. Mardosų pagrindis, būdamas gerai pažįstamas su Šiaulių apygardos vokiečių generalkomisaru Gewecke (šis nebuvo gestapo darbuotojas), kartu su Šiaulių inteligentais kpt. J. Noreiką išpirko iš kalėjimo. Tačiau J. Noreika ir toliau neatsisakė antinacistinės kovos. 1943 m. kovo 17 d. gestapas J. Noreiką vėl suėmė ir kartu su kitais 45 Lietuvos inteligentais ištrėmė į Štuthof koncentracijos lagerį (bylos Nr. 21330).

1945 m. gegužės mėn., bolševikų armijai užėmus lagerį, buvo suformuotas karinėje ligoninėje, po to paskirtas į 1261-ąjį atsargos pulką

...o šį likvidavus – į 703...
...ir lapkričio mėn. grįžo į V...
...dirbti Lietuvos mokslo...
...Šiauliuose su štuthofiečiais...
...Jonas Lukauskaite-Poškienė...
...1940 m. pradžioje organiza...
...sovietinės kovos pagrindžiu...
...Lietuvių tautos tarybą (LTT)...
...Vilniuje J. Noreikos inici...
...grupė, kuriai buvo pavesta...
...nis.

1946 m. sausio pradžioje...
...Šerkšnui), Dzūkų grupės...
...lyklos mokytojai Valentu...
...nimo pasitarimą ir įkūrė...
...rykdyti.

1946 m. sausio mėn. I...
...niasiąją vadovybę (LGPV)...
...reika. Jam suteikiamas Li...
...lipenis. Konspiracijos dė...
...Generolo Vėtros įsakyn...

Generolo Vėtros įsakyn...
...gentas. Šiaulių apygardos...
...Jonas Semaška. Kauno ap...
...lėkiną Viktorą Ašmensk...
...rinką Vitkų – Kazimiera...
...tijos apygardos partizana...

Deja, 1946 m. kovo...
...tiesi bute Vilniuje, Gied...
...Poškienė, Joną Noreiką...
...pateko ir visa medžiaga...
...šieną suimamas poetas...
...ks. S. Gorodeckio buto...
...V. Ašmenskas.

Tenlymas tęsėsi iki l...
...1946 m. lapkričio 20-...
...Generolą Vėtrą ir Šerk...

elinui, o šį likvidavus – į 7032-ąjį pulką. Vėliau buvo demobilizuotas ir lapkričio mėn. grįžo į Vilnių, kur nuo 1945 m. gruodžio 10 d. pradėjo dirbti Lietuvos mokslų akademijose juriskonsultu.

Susitikęs su štuthofiečiais draugais ir kitais iš anksčiau pažįstamais Ona Lukauskaite-Poškienė, Stasiu Gorodeckiu, J. Noreika Vilniuje 1946 m. pradžioje organizavo centrą – vadovauti visos Lietuvos antisovietinės kovos pagrindžiui. Šiuo tikslu J. Noreika 1946 m. įkūrė Lietuvių tautos tarybą (LTT).

Vilniuje J. Noreikos iniciatyva buvo sukurta Jaunimo mirtininkų grupė, kuriai buvo pavesta atlikti ypatingos reikšmės LTT uždavinius.

1946 m. sausio pradžioje J. Noreika, tarpininkaujant Laukaičiui (Šerkšnui), Džūkų grupės ryšininkui, Marcinkonių vidurinės mokyklos mokytojui Valentukevičiui, sušaukė pirmąjį Lietuvos jaunimo pasitarimą ir įkūrė aktyvią jaunimo grupę LTT įstatymams vykdyti.

1946 m. sausio mėn. LTT įkūrė Lietuvos ginkluotųjų pajėgų vyriausiąją vadovybę (LGPVV), kurios vadu buvo paskirtas Jonas Noreika. Jam suteikiamas Lietuvos ginkluotojo pasipriešinimo generolo laipsnis. Konspiracijos dėlei J. Noreika pasivadino Generolu Vėtra.

Generolo Vėtros įsakymu visi partizanai buvo suskirstyti į 4 apygardas. Šiaulių apygardos pagrindžiui vadovauti buvo paskirtas mjr. Jonas Semaška. Kauno apygardai vadovauti Generolas Vėtra paskyrė lakūną Viktorą Ašmenską (Skaistį), o Džukijos apygardai – pulkininką Vitkų – Kazimieraitį. Tačiau nespėjo paskirti vado Aukštaitijos apygardos partizanams.

Deja, 1946 m. kovo 16 d. 9 val. Onos Poškienės (Lukauskaitės) bute Vilniuje, Giedraičių g. 10, KGB klastingai suėmė Oną Poškienę, Joną Noreiką ir Stasį Gorodeckį. Kartu į priešų rankas pateko ir visa medžiaga (direktyvos, įsakymai, atsišaukimai). Kitą dieną suimamas poetas Kazys Boruta, o po 3 dienų – Petras Juodelis. S. Gorodeckio bute kovo 19-ąją pasaloje suimamas ir lakūnas V. Ašmenskas.

Tardymas tęsėsi iki lapkričio mėn. Teismas vyko KGB rūmuose 1946 m. lapkričio 20–22 d. Karo tribunolo sprendimas – nuteisti Generolą Vėtrą ir Šerkšną mirties bausme.

Samdytas budelis, specialiai atvežtas iš Uralo, 2 šūviais į galvą iš nagano kaire ranka MGB rūmų rūsyje nutraukė šių didvyrių gyvybes. Naktį jų kūnus nuvežė į Tuskulėnus ir pakasė po medžiu. Jau yra žinoma šio žudiko asmenybė.

Neseniai J. Noreikos – Generolo Vėtros palaikai buvo identifiukuoti. Lietuvos Respublikos Prezidentas A. Brazauskas savo dekretu sudarė komisiją Lietuvos tautos tarybos ir ginkluotųjų pajėgų vado kapitono JONO NOREIKOS – Generolo VĖTROS palaikams palaidoti Vilniuje, Karių kapuose, Antakalnyje (su kariškėmis ir religinėmis apeigomis). Tokia DIDVYRIO šeimos valia – žmonos ANTANINOS, dukters DALIOS MARIJOS BERNADETOS ir anūkų buvo įvykdyta 1997 metų kovo 22 dieną.

Prie Lietuvos mokslų akademijos Vilniuje ir prie Šiaulių apskrities savivaldybės pastatų, kur dirbo J. Noreika, atidengtos memorialinės lentos su bareljefais. Tokia pat memorialinė lenta bus atidengta ir Kaune, prie pirmojo Nepriklausomos Lietuvos Prezidento A. Smetonos aukštosios karo mokyklos. 1995 m. spalio 8 d. atidengta memorialinė lenta Mardosų k. (Plungės vlsč.), prie buvusios mokyklos pastato, kur buvo įsikūręs Žemaitijos sukilimo štabas, vadovaujamas kpt. Jono Noreikos. Kauno miesto mero 1996 03 14 potvarkiu Nr. 8 Narsiečių rajone (dabar tai Kauno teritorija) viena gatvė pavadinta Generolo Vėtros vardu. Kryžių kalne (Šiaulių r.) 1995 m. spalio 6 d. pastatytas kryžius, Šukionių k. (Pakruojo r.) prie mokyklos, kur mokėsi J. Noreika, atidengta memorialinė lenta, o Pakruojyje pašventintas akmuo, ženklinantis vietą, kurioje bus pastatytas paminklas žemiečiui – didvyriui Jonui Noreikai – Generolui Vėtrai.

1997 m. Vasario 16-osios proga J. Noreika – Generolas Vėtra apdovanotas (po mirties) Vyčio Kryžiaus pirmojo laipsnio ordinu. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga už nuopelnus Lietuvai 1991 m. gegužės 4 d. kpt. J. Noreiką, kaip 1941 m. birželio 22–28 d. Žemaitijos sukilimo vadą, apdovanojo (po mirties) Pasipriešinimo dalyvio kryžiumi. Kauno apygardos sukilėlių iniciatyvinė grupė 1996 m. birželio 22 d. paskyrė J. Noreikai (po mirties) jubiliejinį Atminimo ženklą, skirtą 1941 m. birželio sukilimo Lietuvoje 55-osioms metinėms.

Tik praėjus pusš
GENEROLO VĖ
gerbtas ir jam žint
ka, duotą DIEV
Karys ir Didvyris

Tik praėjus pusšimčiui metų nuo kapitono JONO NOREIKOS –
 GENEROLO VĒTROS mirties, Jo šviesus atminimas deramai pa-
 gerbtas ir įamžintas. Tuo parodyta, kad JISAI, įvykdęs savo priesai-
 ką, duotą DIEVUI ir TAUTAI, žuvo už patriotizmą kaip ištikimas
 Karys ir Didvyris.

Damijonas RIAUKA

196 DBL. (š. pakeičtas 28d.)

Jonas Noreika

No-65 Brydė ryto žerkšne : rašiniai, išspausdinti žurnaluose „Karys“, „Kardas“, „Kariūnas“ / Jonas Noreika. – Vilnius : Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija : Veronis, 2016. – 416 p. : iliustr.

ISBN 978-609-8074-57-4

Tarpukario Lietuvos karo mokyklos karininko, žurnalo „Kariūnas“ redaktorius, prozininko, novelisto ir publicisto, žymaus Lietuvos ginkluotųjų pajėgų organizatoriaus ir vado lekt. Jono Noreikos-Generolo Vėtros (1910–1947) publikuojami knygoje rašiniai pirmiausia skirti Lietuvos karo akademijos kariūnams, Lietuvos kariuomenės šauktiniams kariams, šalies bendrojo lavinimo mokyklų, gimnazijų, licejų vyresniesiems klasių mokiniams ir kadetams, jaunesiems kauliams, visiems tiems, kurie svajoja rinktis Lietuvos karininko kelią, domisi Lietuvos kariuomenės istorija, kario tarnyba ir kasdieniu jo gyvenimu.

UDK 355(474.5)

Jonas Noreika

Brydė ryto žerkšne

Rašiniai, išspausdinti žurnaluose „Karys“, „Kardas“, „Kariūnas“

Sudarytojai Damijonas Rianka, Gediminas Stankevičius

Dailininkė Ona Lingailienė

Kalbos redaktorė Aušė Gasperavičienė

Maletuotoja Ona Lingailienė

Tiražas 300 egz. Užsakymas GL-608.

Išleido Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija.

Šilo g. 5A, LT-10322 Vilnius

„Veronis“ leidykla.

Geležinkelio g. 6, LT-02100 Vilnius

Spausdino Lietuvos kariuomenės Karo kartografijos centras.

Mūštinės g. 4, Domeikava, LT-54359 Kauno r.

AUTORITARINĖS* POLITIKOS VAISINGUMAS

(„Kardas“, 1930 m., nr. 1, p. 1113)

Pats atkakliausieji klasiškosios demokratijos šalininkai – Esmein, Sieyes bei tos teorijos pradininkai – Voltaire, Rousseau, Montesquieu – ištiesa eilė vėlyvesniųjų mokslininkų bei publicistų, nors ir suprato, kad tarp gražių ir stilingų demokratinės teorijos dogmų yra ištiesa eilė gyvenime sunkiai pritaikomų dėsnių, tačiau vargu ar nors vienas iš jų tikėjo, kad taip veikiai jų sukurtoji doktrina gyvenime taps jai besivadovaujančiai valstybei žalinga ir neišpajinijama. Tas pats Esmein, ieškodamas būdų, kaip konstruoti įstatymų leidžiamąjį organą valstybei, kad šis organas kuo geriausiai atitiktų ir galėtų jautriausiai atsakyti – vykdyti įstatymų keliu visos tautos reikalus, vis tik su tam tikru kartumu darė klasiinei demokratijai logišką išvadą – išvadą apie anoniminę daugumą, teigdamas, jog kitos geresnės priemonės tautos valiai suprasti nėra.

Tačiau valstybinės teisės mokslą gyvenimas toli aplenkė. Nemaža dalis juristų dar ir šiandien tiki reformuotos demokratijos gyvenimiškumu, nors masių psichologija visiškai nusigrėžė nuo kilniųjų demokratijos šūkių. Lygybė, brolybė ir visokios laisvės demokratinis kraštus privedė prie dezorientacijos, dvasinio susmukimo, dykaduoniavimo ir visokių patogumų ieškojimo. Šiandien jau braška demokratinio režimo pamatai ne kur kitur, o pačioj Prancūzijoje. Nuolatinis vyriausybės kaitaliojimas, nepastovumas valstybės užsimojamų darbų intensyvumo bei jų krypties atžvilgiu, nepastovumas vidaus ir užsienių politikoje, nuolatinis silpnėjimas kaimynų sąskaiton – visi tie veiksniai neišvengiamai veda prie radikalių reformų. Jau ne vienas karštas demokratas šaukiasi kito režimo, pastovesnės programos.

Demokratijoms bankrutuojant, sparčiai tvirtėja autoritarinio režimo kraštai. Ryškiausių to stiprėjimo pavyzdžių, be abejo, rasime Vokietijoje ir Italijoje. Hitlerio vedama tauta per kelerius metus

*Mokslininkai šį režimą vadina autoritariniu, o šiaip gyvenime šiai sąvokai išreikšti vartojama „autoritarinis“, ir „autoritatinis“.

neatsilevėpama dirbo viena kryptimi ir jos atsiektais vaisiais šiandien daugelis turi stebėtis. Palaidos italų masės Mussolini'o rankose su jėginiu atkaklumu vykdė aiškiai nustatytą programą ir gali jau didžiulius pasiektais rezultatais.

Keletas bruožų iš autoritarinių režimų gal padės realiau suprasti jo pasisėkimų priežastis arba kitaip – šios politikos vaisingumą. Čia minėsime tik pačius būdingiausias bruožus. Tuos, kuriais šis režimas daugiausia išsiskiria iš demokratijų ir iš monarchijų.

Vado idealizmas ir jo autoritetas

Prieš išskylant į valstybės valdžios viršūnę, gyvenimas kiekvienam tos valdžios siekiančiam asmeniui stato būtiną sąlygą – įgyti autoritetą. Tas autoritetas įgyjamas atkakliu vykdymu tam tikros nustatytos programos. Šitos programos sudarymas turi nepaprastos svarbos. Ne kiekvieno politinės deklaracijos įgyvendinimui atsiras įsitikinusių ir viską pasiryžusių aukoti pionierių. Ši programa turi atitikti stipriausiojo valstybės elemento interesus. O stipriausias elementas yra tauta – nacija. Fašistų pagrindinis dėsnis įsakmiai ir kategoriškai skelbia, kad fašistų partijai italų tauta yra viskas. Nacionalsocializmo programa – platesnė. Joje įvedamas dar rasės grynumo momentas.

Tuo būdu siekdamas valdžios ir deklaruodamas atitinkamą stipriausiam valstybės elementui politinę programą tam tikras asmuo (politinės grupės vadas) palaipsniui įgyja vis daugiau šalininkų, jaučia augančią partijos galią ir iš dalies natūraliai prieina tokį momentą, kada visos tautos valia ima reikštis jo troškimuose. Toks vadas yra natūraliai iškilęs. Jis turi pilną pasitikėjimą didžiuleje daugumoje, nes šios daugumos remiamas ateina į valdžią. Maža to, jis pats stato savo partijos nariams uždavinius. Ne masė jį, o jis masę veda. Tuo tarpu demokratiname režime kiekvienos partijos lyderis turi kruopščiai žiūrėti savo partijos interesų ir juos visur ginti, ginti juos net ir tuo atsitikimu, jei jis pats – partijos lyderis – būtų visai kitokios nuomonės tais klausimais; tuo tarpu plačiųjų sluoksnių iškeltas vadas jaučiasi laisvas ir gali veikti vien savo atsakomybe. Monarchai taip pat buvo laisvi arba bent jautėsi laisvi (turint galvoje absoliutinės monarchijos reikimą) elgtis kaip tinkami. Bet užtat monarchai buvo per daug nutolę

neatsilevėpama dirbo viena kryptimi, ne iš tų masių p...
 ...ne tautos daugumos, o tik va...
 monarchai buvo tik dirbtinės lėlės.
 ...Kiek tai liečia Anglijos kari...
 ...iš smės autoritarinis bei mon...
 ...Chamberlain'as turi dau...

Politisinis aiškumas

Reikrai imant, politika, kaip ir...
 ...autoritariniuo...
 ...būso kitėjimas demokratinuose kra...
 ...kitėjimą demokratinuose kra...
 ...parlamentui susirinkus a...
 ...vyruiasybę, tuojau pat...
 ...kitų vyruiasybę, tuojau pat...
 ...reikalui būtų daromi ti...
 ...nepaleistas, o rinktas o...
 ...bet ir tokiu atsitiki...
 ...naują programą. Tik pri...
 ...kelerius metus keitėsi Fran...
 ...Flander'o, Leon...
 ...programos. Nieko panašaus nel...
 ...reikalinga...
 ...nesiderant. Šis p...
 ...žiūrėti ateitin. Ka...
 ...leidžia ramiai...
 ...valstybių vyruiasybės...
 ...rieteny bei sukr...

Dinamizmas

...režimų dinamika ž...
 ...Britanijos užsienių reika...
 ...parlamente, prieš išv...
 ...savo tėvynės politiko...
 ...kraštų darbo dinam...
 ...mokslininkas

...tautos masių, ne iš tų masių patys kilę ir savo gyvenimo tikslu
 ...tik valdančiųjų bei karūnos interesus.
 Monarchai buvo tik dirbtinės lėlės. Ne jie tautai, o tauta jiems tar-
 šavo. Kiek tai liečia Anglijos karūną – čia jau keli šimtai metų grei-
 čiau iš esmės autoritarinis bei monarchinis režimas. Ten šiandieninis
 premjeras Chamberlain'as turi daugiau galios už karalių.

Politinis aiškumas

Bendrai imant, politika, kaip ir viskas gyvenime, kinta. Bet politi-
 kos kurso kitėjimas autoritariniuose kraštuose yra kur kas lygesnis už
 demokratiniuose kraštuose. Suprantamas dalykas, kad
 naujam parlamentui susirinkus arba ir tam pačiam parlamentui su-
 larius kitą vyriausybę, tuojau pat keičiasi ir politinis kursas. Antraip,
 kuriam gi reikalui būtų daromi tie pakeitimai. Tiesa, parlamentas ga-
 lėjo būti nepaleistas, o rinktas dėl pasibaigusios kadencijos senajam
 parlamentui, bet ir tokiu atsitikimu naujasis parlamentas dažniausiai
 skelbia naują programą. Tik prisiminkime, kiek kartų per pastaru-
 sius kelerius metus keitėsi Prancūzijos vyriausybė ir kokios skirtingos
 buvo Heriot'o, Flanden'o, Leono Blum'o, Chautemps'o bei Daladier'o
 programos. Nieko panašaus nebuvo nei Hitlerio, nei Mussolini'o ka-
 binetuose. O jei kas reikalinga buvo keisti – buvo keičiama paprastai,
 nesiginčijant ir nesiderant. Šis pastovumas tautai duoda jėgų su aiškiu
 pasitikėjimu žiūrėti ateitin. Kaip vairs gero vairininko rankose laiko
 pastovų kursą – leidžia ramiai plaukti laivo keleiviams, taip ir auto-
 ritariųjų valstybių vyriausybės – jų vadai – apsaugoja savo tautiečius
 nuo politinių rietenų bei sukrėtimų iš vidaus.

Dinamizmas

Jaujųjų režimų dinamika žavisi net ir tokie politikai kaip buvusysis
 D. Britanijos užsienių reikalų ministras Eden'as. Paskutinėse savo
 kalbose parlamente, prieš išvykdamas Amerikon, jis nedviprasmiškai
 nurodė savo tėvynės politikos rėmėjams pasimokyti iš tariamų dikta-
 tatoriųjų kraštų darbo dinamikos. Jau du amžiai prabėgo, kai garsusis
 ekonomistas-mokslininkas Adomas Smith'as įrodė, kad tautos turta

sudaro jos darbas, o tačiau tik šių laikų naujausieji režimai émiami visa valstybine energija organizuoti visus jégų ištekliaus intensyviausiam darbui. Argi neprikiašamai ryškus pavyzdys demokratijos tégynés – Prancūzijos kapituliacijavimas šiuo atveju? Čia, kaip visiems tiksliai žinoma, darbininkai nenori dirbti 6 dienas per savaitę ir kovoją už tolimesnį pratęsimą 5-ių darbo dienu savaitėje. Demokratai priprato švęsti po dvi dienas, paprato gyventi patogumuose ir net šiuo sunkiu savo tégynei momentu nenori jų išsižadėti.

Gyvenimo praktika

Diktatūrinių-autoritarinių režimų vaisingumą gana ryškiai parodė Mūncheno konferencijos rezultatai. Pasirašant Čekoslovakijos apkarpyimo aktą, buvo sugriauti demokratijų kurti kolektyvinio saugumo principai ir su karčiu ironišku parodyla silpnosios demokratijos pusės. Tarp kitų motyvų prijungti Sudetus prie Reicho buvo varijomas ir toks argumentas:

– Niekas neabejoja, kad Sudetų didžiausia dauguma nori prisijungti prie Vokietijos. Kas remia demokratijos principus, tai tas turi pritari ir šiam prijungimui, nes juk to nori dauguma krašto gyventojų...

Vado idealizmas – užkrečiantis ir žavintis, jo autoritetas, politinės programos aiškumas bei pastovumas ir viso tautos gyvenimo dinamizmas – štai svarbiausieji veiksniai, kurie apvaisina nacionalsocialistinių-autoritarinių arba moderniai diktatūrinių kraštų politiką. Tos politikos vaisingumą ryškiai matome gyvenimo praktikoje. Ši gyvenimo realybė mums taip pat jau daug yra davusi. Nūdien ir demokratiškaisiais nusistatę mūsų tautiečiai ima suprasti, kad nepaprastai sunkioje būklėje būtume atsidūrę, jei savo laiku mūsųose nebūtų gimęs naujas laiko reikalavimus atitinkąs režimas. Tik vieninga ministrų taryba gali išnaudoti visus reikiamus momentus, gali be didelio triukšmo ir ilgų diskusijų pasukti politinę orientaciją taip, kad būtų išnaudota viskas, kas galima tam tikru momentu išnaudoti. Kaip užsienio politiką, taip ir krašto ekonominius interesus pasirinktasis režimas leidžia lanksčiausiai taikyti prie besikaitaliojančių sąlygų.

KA IR VIEŠ

karininko kintantis vaid
pokus, jo svorio padidėjim
kad to, kad karininkas šiais
ir dėl to, kad jo žodis bei
gyvenimas – dar
valstybės gyvenimas – dar
tikro dalyvavimas viešosio
tikrai mes girdime gina
monetone, gana dažnai ir p
ir neturėdami kitų arg
kūrimo. O tačiau kai r
stamos sąvokos turinį bei
ne, ir tai visiškai suprant
sąvokarta tų mokslo žmo
valdmenį valstybės gyveni
Visąją nuomonę imta
demokratijos principus.
kad viešojo nuomonė esąs
klausų plūčių. Iš tos viešo
ši gyvenimiško klausimu s
kūlinis, prie kurio laikas
kad vel galėtų tinkamai
sąvokstų, ko jie nori ir ko
sąvokų mokslininkas A. V
sąvokų sąvokė – jos bukapro
sąvokų Petras Didysis nusta
sąvokamas rusų viešąja nu
sąvokta Fridricho Didžiojo
sąvokų viešikai ne iš prūsų š
sąvokų nagrinėdamas viešo
sąvokų lygtina ir reliatyvu. F
sąvokų kvėpiamas, kad kiek